

# АНАЛІЗ

## СТАНУ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ У ЧЕРНІГІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ



Цей посібник підготовлено за результатами дослідження, проведеного Громадською організацією «Ліга соціальних працівників України» у межах пілотної ініціативи Програми розвитку ООН (UNDP) в Україні «Удосконалення системи соціальної роботи та надання соціальних послуг в шести цільових областях проєкту шляхом проведення аналізу стану організації та надання соціальних послуг у територіальних громадах цих регіонів, ідентифікації надавачів і визначення потреб задля цифровізації процесів» за фінансової підтримки Європейського Союзу, наданої в межах проєкту «EU4Recovery — Розширення можливостей громад в Україні».

Думки, зауваження, висновки або рекомендації, викладені у цьому посібнику, належать авторам / спікерам і не обов'язково відображають погляди UNDP, ООН, Європейського Союзу та/або інших міжнародних партнерів.

Авторки-упорядниці:

**Світлана Толстоухова** — кандидатка педагогічних наук, заслужена працівниця соціальної сфери, експертка проєкту, аналітикиня з державного / муніципального адміністрування та соціальної роботи;

**Ірина Пінчук** — кандидатка педагогічних наук, заслужена працівниця соціальної сфери, експертка проєкту, аналітикиня з державного / муніципального адміністрування та соціальної роботи;

**Наталія Виниченко** — експертка проєкту, аналітикиня з розвитку соціальних послуг, соціальної роботи у громаді;

**Вікторія Галайдюк** — докторка філософії (PhD) у галузі державного управління, експертка проєкту, аналітикиня з розвитку соціальних послуг, соціальної роботи у громаді;

**Оксана Стефанова** — кандидатка наук з державного управління, експертка проєкту, аналітикиня з розвитку соціальних послуг, соціальної роботи у громаді;

**Ірина Сергієнко** — експертка проєкту, аналітикиня з розвитку соціальних послуг, соціальної роботи у громаді;

**Валерія Вішталюк** — редакторка, магістриня соціальної роботи.

# ЗМІСТ

<b>СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ</b>	<b>4</b>
<b>ВСТУП</b>	<b>5</b>
<b><u>РОЗДІЛ 1.</u> Стан організації та надання соціальних послуг (за результатами кабінетного аналізу)</b>	<b>9</b>
1.1. Профіль Чернігівської області	10
1.2. Соціально-демографічна характеристика населення Чернігівської області	14
1.3. Характеристика програмних документів щодо розвитку соціальних послуг у громадах Чернігівської області. Соціальні проблеми громад і чинники, які їх обумовлюють	24
1.4. Стан організації системи соціального захисту населення, забезпечення прав дітей і надання соціальних послуг у громадах відповідно до вимог чинного законодавства	32
1.5. Аналіз забезпечення базовими та спеціалізованими соціальними послугами вразливих груп населення у громадах	57
1.6. Характеристика кадрового, матеріально-технічного, фінансового забезпечення системи надання соціальних послуг на місцевому та регіональному рівнях	85
1.7. Інформування та комунікація з населенням громад у Чернігівській області	100
1.8. Стан проведення моніторингу та оцінки якості соціальних послуг у громадах Чернігівської області	105
<b><u>Розділ 2.</u> Рекомендації щодо впровадження інноваційних рішень для підвищення рівня та різноманітності послуг, які надаються у відповідь на кризу та згідно з потребами ТГ, спрямованих на покращення соціальної роботи й розвиток системи надання соціальних послуг для Чернігівської області загалом з урахуванням потреб жителів 57 ТГ Чернігівської області</b>	<b>113</b>

# СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

---

<b>ВПО</b>	внутрішньо переміщені особи
<b>ГУ Нацсоцслужби</b>	Головне управління Національної соціальної сервісної служби України в Чернігівській області
<b>ДБН</b>	державні будівельні норми
<b>КМУ</b>	Кабінет Міністрів України
<b>КУ</b>	комунальна установа
<b>Мінсоцполітики</b>	Міністерство соціальної політики України
<b>МЦСС</b>	міський центр соціальних служб
<b>Нацсоцслужба</b>	Національна соціальна сервісна служба України
<b>ОДА</b>	обласна державна адміністрація
<b>ТГ</b>	територіальна громада
<b>ТЦСО</b>	територіальний центр соціального обслуговування (надання соціальних послуг)
<b>ФСР</b>	фахівець із соціальної роботи

# ВСТУП

В Україні закладені конституційні засади місцевого самоврядування, ратифікована Європейську хартію місцевого самоврядування, ухвалена низка нормативно-правових актів, які створюють правові й фінансові основи діяльності органів місцевого самоврядування.

Концепція реформування місцевого самоврядування й територіальних органів виконавчої влади в Україні передбачає передавання більшості повноважень, зокрема із планування політики регіонального розвитку, до компетенції регіональних органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування.

Отже, у контексті децентралізації питання щодо планування та впровадження заходів із соціального захисту населення регіону, зокрема організації та надання соціальних послуг населенню як складової політики регіонального розвитку, стали одним із пріоритетних завдань місцевих органів виконавчої влади.

Але на шляху переходу до децентралізованої моделі територіально громади (далі — ТГ) потребують підтримки, зокрема і в розбудові базової інституційної спроможності, плануванні, організації, адмініструванні, моніторингу та оцінки якості соціальних послуг.

## Методологія

**Аналіз стану організації та надання соціальних послуг у Чернігівській області (далі — Аналіз) проводився в період з 1 жовтня до 10 листопада 2023 року.**

Аналіз підготовлено для представлення результатів стану організації та надання соціальних послуг у Чернігівській області, ідентифікації надавачів і визначення потреб задля цифровізації процесів і подальшого розроблення рекомендацій, спрямованих на вдосконалення соціальної роботи й розвиток системи надання соціальних послуг для задоволення потреб, зниження рівня незадоволеного попиту на соціальні послуги для Чернігівської області загалом (з урахуванням потреб 57 ТГ Чернігівської області).

**Для реалізації мети Аналізу були визначені такі взаємопов'язані завдання:**

- аналіз стану надання соціальних послуг жителям Чернігівської області й відповідності організаційної структури ТГ із питань соціального захисту населення вимогам чинного законодавства у сфері надання соціальних послуг шляхом аналізу документів, даних із відкритих джерел, результатів Google-опитувань щодо організації та надання соціальних послуг у регіоні та у 57 ТГ Чернігівської області;
- створення регіональних робочих груп для планування та розвитку системи надання соціальних послуг у Чернігівській області. Під час формування складу робочої групи враховані принципи гендерної рівності та партисипації;
- підготовка рекомендацій щодо впровадження інноваційних рішень для підвищення рівня та різноманітності послуг, які надаються у відповідь на кризу та відповідно до потреб ТГ, спрямованих на покращення соціальної роботи й розвитку системи надання соціальних послуг для Чернігівської області загалом (з урахуванням потреб 57 ТГ Чернігівської області).

**Аналіз стану організації та надання соціальних послуг у Чернігівській області здійснено з використанням методу кабінетного аналізу (кабінетного дослідження) шляхом пошуку, систематизації, узагальнення та аналізу інформації з відкритих джерел:**

- наявних статистичних даних;
- нормативно-правових актів, програмних документів соціального розвитку;
- соціального паспорту ТГ із соціально-демографічними даними;
- структури та штатного нормативу надавачів соціальних послуг;
- розпоряджень / наказів щодо створення та роботи робочих груп;
- звітів про результати проведення моніторингу та оцінки якості соціальних послуг;
- місцевих бюджетів у частині фінансування системи соціального захисту населення, зокрема соціальної роботи та надання соціальних послуг;
- внутрішніх документів надавача соціальних послуг (положення, посадових інструкцій, розпорядчих документів, які регламентують навантаження на працівників надавачів соціальних послуг);
- аналітичних документів (звітів про результати проведення визначення потреб населення адміністративно-територіальної одиниці / ТГ у соціальних послугах (за наявності));
- розпоряджень / наказів, які стосуються створення та роботи робочої групи;
- інтернет-ресурсів профільних органів центральної і місцевої влади, органів місцевого самоврядування;
- матеріалів неурядових організацій, публікацій у медіа;
- відповідей на запити щодо досліджуваної проблематики тощо.

**Для отримання необхідних даних розробили й надіслали до органів місцевої влади й органів місцевого самоврядування 11 форм (запитів) на отримання інформації для проведення кабінетного аналізу (кабінетного дослідження) щодо:**

- стану організації та надання соціальних послуг у ТГ — (форма 1);
- соціально-демографічної характеристики області (ТГ) — (форма 1);
- соціально-демографічної характеристики (область) — (форма 2.1);
- стану забезпечення базовими й іншими соціальними послугами (ТГ) — (форма 3);
- стану забезпечення базовими й іншими соціальними послугами (область) — (форма 3.1);
- стану фінансування сфери соціальних послуг (ТГ) — (форма 4);
- стану фінансування сфери соціальних послуг (область) — (форма 4.1);
- надавачів соціальних послуг — (форма 5);
- стану виконання повноважень регіонального структурного підрозділу соціального захисту населення у сфері надання соціальних послуг, проведення соціальної роботи — (форма 6);
- діяльності Головного управління Національної соціальної сервісної служби України (далі — ГУ Нацсоцслужби) — (форма 7);
- діяльності Служби у справах дітей — (форма 8);
- діяльності обласного центру соціальних служб — (форма 9).

Аналіз стану організації та надання соціальних послуг Чернігівської області здійснювали у два етапи.

**У межах реалізації першого етапу** за технічної підтримки Громадської організації «Ліга соціальних працівників України» здійснено збір статистичної інформації, адміністративних даних та аналітичних матеріалів щодо стану надання соціальних послуг жителям Чернігівської області загалом та у 57 ТГ області.

**Під час реалізації другого етапу експерти** Громадської організації «Ліга соціальних працівників України» проаналізували стан організації та надання соціальних послуг, зокрема провели аудит й інвентаризацію ресурсів, наявних статистичних даних, нормативно-правових актів, програмних документів соціального розвитку, соціальних паспортів ТГ Чернігівської області з соціально-демографічними даними, звітів про результати проведення моніторингу та оцінки якості соціальних послуг, бюджетів фінансування соціальних послуг, внутрішніх документів надавачів соціальних послуг (положення, посадових інструкцій, розпорядчих документів, які регламентують навантаження на працівників — надавачів соціальних послуг), аналітичних документів (звітів про результати проведення визначення потреб населення адміністративно-територіальної одиниці / ТГ у соціальних послугах (за наявності), розпоряджень / наказів, які стосуються створення та роботи робочої групи, інтернет-ресурсів профільних органів центральної і місцевої влади, органів місцевого самоврядування, матеріалів неурядових організацій, публікацій у медіа, відповідей на запити щодо досліджуваної проблематики, та підготували аналітичний звіт **«Аналіз стану організації та надання соціальних послуг у Чернігівській області»**.

Збір, зберігання та аналіз даних Аналізу базувалися на дотриманні етичних стандартів і захисті прав учасників аналізу, на добровільності, анонімності й конфіденційності. Матеріали дослідження не містили персональних даних, які б давали змогу ідентифікувати особу респондента. Респонденти й учасники/-ці дали усну поінформовану згоду на участь у аналізі. Розроблення дослідницького інструментарію, проведення дослідження базувалися на принципах гендерної чуйності й концепті надання гендерно чутливих послуг у Чернігівській області.

Для підготовки й узгодження рекомендацій щодо розбудови системи надання соціальних послуг у Чернігівській області створена робоча група з залученням представників зацікавлених сторін спільноти. Кількісний та якісний склад робочої групи затверджений розпорядженням голови Чернігівської обласної державної адміністрації.

## Структура звіту

**Звіт складається з Розділу I (вісім підрозділів) і Розділу II (дев'ять підрозділів):**

- **у підрозділах 1.1. та 1.2. Розділу I** охарактеризовані соціально-економічний і гендерний профілі Чернігівської області, проаналізовані узагальнені дані щодо: адміністративно-територіального устрою, соціально-демографічної характеристики в розрізі ТГ Чернігівської області;
- **підрозділ 1.3. Розділу I** характеризує програмні документи розвитку ТГ Чернігівської області в частині забезпечення населення ТГ соціальними послугами. Окрім того, у підрозділі проаналізовані основні соціальні проблеми жителів ТГ і чинники, які їх обумовлюють;
- **у підрозділі 1.4. Розділу I** викладені узагальнені дані щодо особливостей управління у сферах соціального захисту населення, захисту прав дітей, здійснення соціальної роботи й надання соціальних послуг; охарактеризовані основні підходи до адміністрування надання соціальних послуг; узагальнено кращі практики використання інформаційних технологій та офісних програм для оброблення й пелредавання документів заявників із питань соціаль-

ного захисту населення до Центрив надання адміністративний послуг (далі — ЦНАП), ведення Реєстру надавачів та отримувачів соціальних послуг; проаналізовані особливості визначення потреб населення територіальних громад у соціальних послугах, міжвідомчої взаємодії та співробітництва у ТГ Чернігівської області; відслідковані механізми залучення недержавних надавачів соціальних послуг у ТГ Чернігівської області;

- **у підрозділі 1.5. Розділу I** представлений аналіз забезпечення базовими та спеціалізованими соціальними послугами вразливих груп населення у громадах, охарактеризовані пріоритетні вразливі категорії населення регіонального рівня та рівня ТГ; охарактеризований перелік, обсяг соціальних послуг, які надаються, рівень охоплення ними населення ТГ і їхньої відповідності потребам вразливих категорій населення, визначені наявні й потенційні надавачі соціальних послуг у громадах;
- **у підрозділі 1.6. Розділу I** надана характеристика та проведений аналіз кадрового, матеріально-технічного, фінансового забезпечення системи соціальної роботи та надання соціальних послуг на місцевому / регіональному рівнях;
- **підрозділи 1.7. та 1.8. Розділу I** описують механізми інформування й комунікації з населенням ТГ, зокрема особливості законодавчих підстав здійснення виконавчими органами сільських, селищних, міських рад повноважень щодо інформування населення про перелік соціальних послуг, зміст і порядок їх надання та аналіз стану виконання таких повноважень у 57 ТГ області, узагальнений стан справ щодо проведення моніторингу та оцінки якості соціальних послуг у ТГ Чернігівської області.

**До кожного підрозділу Розділу I представлені загальні висновки.**

**Розділ II** охоплює рекомендовані напрями діяльності, а також заходи щодо підготовки та впровадження інноваційних рішень, спрямованих на підвищення рівня якості, доступності й різноманітності соціальних послуг, які надаються у відповідь на кризу з урахуванням потреб жителів громад, удосконалення соціальної роботи й розвитку системи надання соціальних послуг для регіону загалом (з урахуванням потреб кожної територіальної громади), що дасть змогу забезпечити незадоволений попит жителів територіальних громад на соціальні послуги в майбутньому.



# РОЗДІЛ 1.

## Стан організації та надання соціальних послуг

(за результатами кабінетного аналізу)



## 1.1. Профіль Чернігівської області



**Чернігівська область** (*Чернігівщина*) — область на півночі України. Утворена 15 жовтня 1932 року. Розташована в північній частині Лівобережної України. Межує на заході з Київською, на сході — з Сумською, на півдні — з Полтавською областями.

Обласний центр — місто-герой Чернігів.

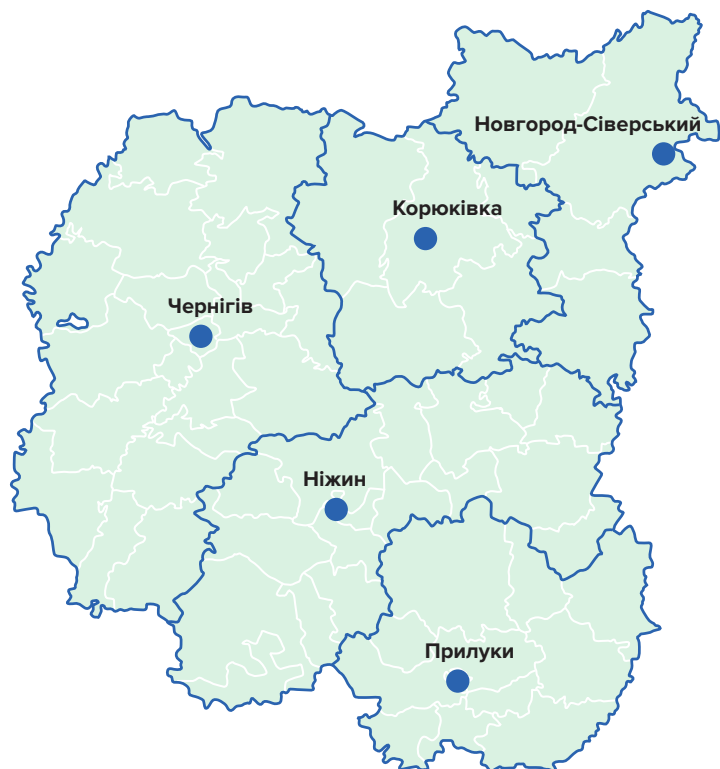
Загальна площа території Чернігівської області 31 865 км<sup>2</sup>. Населення Чернігівської області<sup>1</sup> — 804 059 осіб. Жінки складають понад половину населення області — 54 % (434 219 осіб), чоловічого населення — 46 % (369 840 осіб). Міського — 466 923 особи, сільського — 337 136 осіб.

До складу Чернігівської області входять п'ять районів (див. Табл. 1.1.1) відповідно до постанови Верховної Ради України від 17 липня 2020 року № 807-ІХ «Про утворення та ліквідацію районів».

Станом на 1 січня 2023 року налічувалося 57 територіальних громад<sup>2</sup>: міських — 16, селищних — 24, сільських — 17. Усього населених пунктів<sup>3</sup> — 1 509.

### Чернігівська область

Назва	Населення (тис. осіб)
Корюківський	89,9
Ніжинський	224,8
Новгород-Сіверський	65
Прилуцький	155,4
Чернігівський	456,2



1 Аналіз соціально-демографічних даних, станом на 1 січня 2023 року в Чернігівській області здійснено на підставі наданих Анкет (Google-опитування) й заповнених кожною громадою даних (форма № 2) за підписами керівників громад Чернігівської області й даних, наданих Департаментом соціального захисту населення Чернігівської ОДА (форма 2.1)

2 Портал «Децентралізація» — Режим доступу: <https://decentralization.ua/areas/0462/gromadu>

3 Чернігівська обласна державна адміністрація — Режим доступу: <https://cg.gov.ua/index.php?id=1809&tp=1>



Дані щодо кількості старостинських округів, населених пунктів і чисельності населення / жінок наведені в Таблиці 1.1.3.

Таблиця 1.1.3. Демографічні дані в розрізі територіальних громад

№	Назва громади	Кількість населених пунктів	Кількість старостинських округів	Кількість населення (осіб)	
				Усього	Із них: кількість жінок (осіб)
1.	Батуринська міська ТГ	27	4	6 641	3 520
2.	Бахмацька міська ТГ	39	10	28 895	17 337
3.	Березнянська селищна ТГ	17	4	7 100	3 700
4.	Бобровицька міська ТГ	41	18	24 345	13 830
5.	Борзнянська міська ТГ	22	6	Дані не надані	
6.	Варвинська селищна ТГ	30	4	14 983	7 820
7.	Вертіївська сільська ТГ	24	4	8 804	-
8.	Височанська сільська ТГ	15	5	4 568	2 332
9.	Гончарівська селищна ТГ	17	5	5 554	2 800
10.	Городнянська міська ТГ	61	16	20 644	11 251
11.	Деснянська селищна ТГ	13	4	9 455	4 990
12.	Дмитрівська селищна ТГ	15	4	4 867	2 587
13.	Добрянська селищна ТГ	21	4	4 516	2 475
14.	Іванівська сільська ТГ	17	4	6 773	3 669
15.	Ічнянська міська ТГ	54	13	22 038	11 908
16.	Киїнська сільська ТГ	6	2	6 335	3 355
17.	Киселівська сільська ТГ	15	3	5 900	3 100
18.	Кіптівська сільська ТГ	19	8	6 223	3 314
19.	Козелецька селищна ТГ	54	19	18 284	9 806
20.	Комарівська сільська ТГ	15	6	4 200	2 300
21.	Коропська селищна ТГ	50	13	15 700	8 400
22.	Корюківська міська ТГ	66	15	21 185	-
23.	Крутівська сільська ТГ	14	6	3 277	1 770
24.	Куликівська селищна ТГ	23	12	14 116	7 741
25.	Ладанська селищна ТГ	7	Дані не надані	9 648	5 080
26.	Линовицька селищна ТГ	16	3	4 522	2 374
27.	Лосинівська селищна ТГ	21	9	9 157	5 008
28.	Любецька селищна ТГ	48	8	Дані не надані	
29.	Макіївська сільська ТГ	19	5	3 418	1 880
30.	Малодівицька селищна ТГ	13	4	4 109	2 197
31.	Менська міська ТГ	39	17	26 000	14 000

№	Назва громади	Кількість населених пунктів	Кількість старостинських округів	Кількість населення (осіб)	
				Усього	Із них: кількість жінок (осіб)
32.	Михайло-Коцюбинська ТГ	42	10	10 446	6 268
33.	Мринська сільська ТГ	7	4	4 130	2 204
34.	Ніжинська міська ТГ	5	1	60 677	30 316
35.	Новгород-Сіверська міська ТГ	85	17	23 626	12 691
36.	Новобасанська сільська ТГ	13	6	6 546	3 417
37.	Новобілоуська сільська ТГ	22	9	Дані не надані	
38.	Носівська міська ТГ	21	4	19 368	10 555
39.	Олишівська селищна ТГ	6	2	2 789	1 294
40.	Остерська міська ТГ	22	2	9 604	5 275
41.	Парафіївська селищна ТГ	22	4	6 655	3 993
42.	Плисківська сільська ТГ	5	3	2 561	1 321
43.	Понорницька селищна ТГ	17	3	7 292	4 436
44.	Прилуцька міська ТГ	1	0	51 250	Дані не надані
45.	Ріпкинська селищна ТГ	49	10	Дані не надані	
46.	Седнівська селищна ТГ	8	3	2 846	1 469
47.	Семенівська міська ТГ	70	10	11 400	5 755
48.	Сновська міська ТГ	57	15	21 300	11 100
49.	Сосницька селищна ТГ	41	6	14 861	7 810
50.	Сухополов'янська сільська ТГ	54	19	13 333	7 060
51.	Срібнянська селищна	29	12	10 094	5 323
52.	Талалаївська селищна ТГ	45	13	10 569	5 774
53.	Талалаївська сільська ТГ	15	3	5 674	2 959
54.	Тупичівська сільська ТГ	11	5	4 101	2 148
55.	Холминська селищна ТГ	15	4	4 544	2 480
56.	Чернігівська міська ТГ	1	0	276 927	150 785
57.	Яблунівська сільська ТГ	9	5	3 200	1 700

У двох територіальних громадах — Чернігівській міській і Прилуцькій міській — не створені старостинські округи, до їхнього складу належать по одному населеному пункту.

**Державна виконавча влада** в області представлена Чернігівською обласною державною адміністрацією, самоврядування — Чернігівською обласною радою.

**Поштові реквізити** Чернігівської обласної державної адміністрації: 14000, м. Чернігів, вул. Шевченка, 7; Чернігівської обласної ради: 14000, м. Чернігів, проспект Миру, 43.

## 1.2. Соціально-демографічна характеристика населення Чернігівської області

Відповідно до Закону України від 17 січня 2019 року № 2761-VIII «Про соціальні послуги» до повноважень рад територіальних громад належить низка завдань, зокрема визначення потреб населення адміністративно-територіальної одиниці / територіальної громади в соціальних послугах, здійснення заходів для виявлення вразливих груп населення й осіб / сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах тощо.

Місцеві органи соціального захисту населення щороку мають здійснювати визначення потреб населення у соціальних послугах для планування заходів щодо їх надання на короткостроковий період шляхом збору, узагальнення та аналізу даних за відповідними формами (пункт 1 розділу III наказу Міністерства соціальної політики від 19 квітня 2023 року № 130-Н «Про затвердження Порядку визначення потреб населення адміністративно-територіальної одиниці / територіальної громади у соціальних послугах»). Також один раз на три роки у період з 1 січня до 15 червня, ТГ варто здійснювати збирання, узагальнення та аналіз даних щодо соціально-демографічної ситуації у територіальній громаді та кількості осіб / сімей, які належать до вразливих груп населення за відповідною формою (пункт 1 розділу II цього наказу). Ці дані в розрізі старостинських округів із гендерно дезагрегованими даними можуть міститися в загальному Паспорті або Соціальному паспорті ТГ.

Паспорт громади має систематизувати дані, які характеризують актуальну інформацію про ресурси й соціальні особливості громади, адміністративно-територіальний устрій, демографічний стан, гендерні аспекти, рівень зайнятості / безробіття, інфраструктури, житлово-комунальне господарство, громадські й релігійні організації, місцеве самоврядування та бюджет, а також ризики, з якими стикаються жителі громади.

Ці документи є дієвими інструментами для якісного планування розвитку громади й соціальних послуг, розв'язання проблемних питань, залучення інвесторів, грантодавців, донорів. Паспорт затверджується розпорядчим документом і розміщується на офіційному сайті громади.

Джерелом аналізу соціально-демографічних даних населення Чернігівської області стали отримані від громад 37 анкет (Google-опитування) (окрім Борзнянської, Вертіївської, Височанської, Добрянської, Іванівської, Козелецької, Корюківської, Крутівської, Ладанської, Линовицької, Любецької, Макіївської, Мринської, Новгород-Сіверської, Новобілоуської, Плисківської, Ріпкинської, Сосницької, Сухополовянської, Тупичівської ТГ), 54 заповнених форм № 2 за підписами керівників громад Чернігівської області (окрім Новобілоуської, Прилуцької, Ріпкинської ТГ) та зведена інформація по області (форма № 2.1), надана Департаментом соціального захисту населення Чернігівської обласної державної адміністрації (далі — ОДА).

Варто зазначити, що Новобілоуська сільська ТГ і Ріпкинська селищна ТГ взагалі не надали жодних даних: ані анкет (Google-опитування), ані заповнених форм № 2.

Наказ Міністерства соціальної політики України від 19 квітня 2023 року № 130-Н «Про затвердження Порядку визначення потреб населення адміністративно-територіальної одиниці / територіальної громади в соціальних послугах» визначає 43 категорії осіб / сімей, які належать до вразливих груп населення, та осіб / сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах. Під час заповнення форми № 2 дані були надані не за кожною категорією, при цьому було зазначено, що відповідна інформація відсутня.

Також під час заповнення форми № 2 було вказано, що кількість осіб / сімей вразливих груп населення дорівнює «0». Такі показники свідчать як про відсутність осіб / сімей цієї категорії, так і про відсутність інформації щодо неї. Майже не можливо, щоб у громаді кількість осіб категорії «Особі старшого віку й одинокі непрацездатні особи» дорівнювала «0».

Жодна територіальна громада Чернігівської області **не надала в повному обсязі** інформацію щодо кількості осіб / сімей, які належать до вразливих груп населення, та осіб / сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах. Наприклад: Чернігівська міська ТГ надала дані лише за 18 категоріями, за 21 категорією інформація невідома, а за чотирма категоріями дорівнює «0».

Отже, можна зазначити, що більшість **територіальних громад робота щодо збирання, узагальнення й аналізу** даних щодо кількості осіб / сімей, які належать до вразливих груп населення, **або не проводять, або керівники громад формально й безвідповідально поставилися до участі у проєкті й не надали відповідні дані.**

При цьому є окремі категорії осіб / сімей, які належать до вразливих груп населення, за якими **53 громади** Чернігівської області надали дані, а саме:

- ▶ діти-сироти й діти, позбавлені батьківського піклування;
- ▶ сім'ї, в яких батьків поновлено в батьківських правах;
- ▶ одинокі особи, які потребують стороннього догляду.

Більш детальний аналіз показав:

- ✓ **53 громади** надали дані щодо обліку осіб / сімей категорій:
  - «Діти-сироти й діти, позбавлені батьківського піклування»;
  - «Сім'ї, в яких батьків поновлено в батьківських правах».
- ✗ Громади, які не надали дані: Чернігівська, Новобілоуська, Прилуцька, Ріпкинська;
- ✓ **53 громади** надали дані щодо обліку осіб / сімей категорії «Одинокі особи, які потребують стороннього догляду»;
- ✗ Громади, які не надали дані: Малодівицька, Новобілоуська, Прилуцька, Ріпкинська.

Категорії осіб / сімей, які належать до вразливих груп населення, за якими **52 громади** Чернігівської області надали дані, а саме:

- ▶ сім'ї, які отримують державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям;
- ▶ сім'ї, де триває процес розлучення батьків і вирішується спір між матір'ю та батьком щодо визначення місця проживання дітей, участі батьків у їхньому вихованні;
- ▶ особи, які постраждали від домашнього насильства;
- ▶ діти, які перебувають на обліку служби у справах дітей як такі, що перебувають у складних життєвих обставинах;
- ▶ сім'ї, дітей з яких влаштовано до закладів інституційного догляду та виховання дітей.
- ✗ Дані щодо обліку осіб / сімей категорії «Сім'ї, які отримують державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям» не надали Новгород-Сіверська, Понорницька, Новобілоуська, Прилуцька, Ріпкинська ТГ.

- ✗ Дані щодо обліку осіб / сімей категорії «Сім'ї, де триває процес розлучення батьків і вирішується спір між матір'ю та батьком щодо визначення місця проживання дітей, участі батьків у їхньому вихованні» не надали Чернігівська, Сухополов'янська, Новобілоуська, Прилуцька, Ріпкинська ТГ.
- ✗ Дані щодо обліку осіб / сімей категорії «Особи, які постраждали від домашнього насильства» не надали Чернігівська, Яблунівська, Новобілоуська, Прилуцька, Ріпкинська ТГ.
- ✗ Дані щодо обліку осіб / сімей категорії «Діти, які перебувають на обліку служби у справах дітей як такі, що перебувають у складних життєвих обставинах» не надали Чернігівська, Варвинська, Новобілоуська, Прилуцька, Ріпкинська ТГ.
- ✗ Дані щодо обліку осіб / сімей категорії «Сім'ї, дітей з яких влаштовано до закладів інституційного догляду та виховання дітей» не надали Чернігівська, Новгород-Сіверська, Новобілоуська, Прилуцька, Ріпкинська ТГ.

Варто зазначити, що всі громади не здійснюють повний облік даних осіб / сімей, які належать до вразливих груп населення (див. Рис. 1.2.1), у кожній громаді наявна різна кількість даних щодо категорій осіб / сімей, які належать до вразливих груп населення.

Також жодна громада не надала дані за такими п'ятьма категоріями осіб / сімей:

- особи, які звернулися з заявою про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, та мають довідку про звернення по захист в Україні;
- біженці, особи, які потребують додаткового або тимчасового захисту;
- сім'ї з дітьми, де батьки є трудовими мігрантами;
- особи з залежністю від азартних ігор;
- особи, які постраждали від торгівлі людьми.



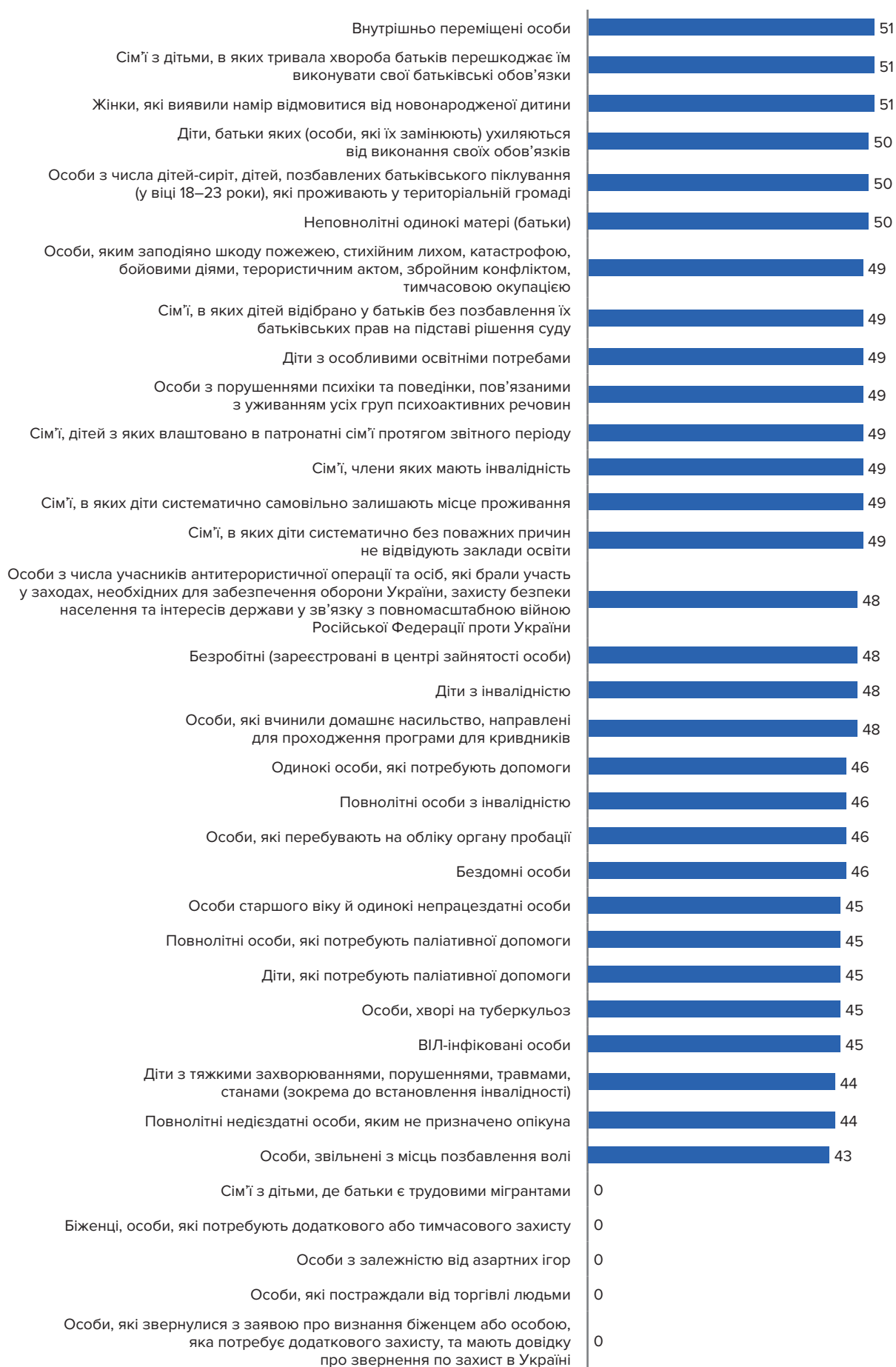


Рисунок 1.2.1. Дані щодо обліку у громадах категорій осіб / сімей, які належать до вразливих груп населення

Сучасна демографічна ситуація в Чернігівській області склалася під впливом розвитку інфраструктури населених пунктів громади, природного й механічного руху населення.

Станом на 1 січня 2023 року чисельність наявного населення Чернігівської області<sup>4</sup> становить 804 059 осіб, зокрема міського — 466 923 особи, сільського — 337 136 осіб (див. Рис. 1.2.2). Питома вага у загальній чисельності міського населення склала 58,1% (в Україні — 69,41%), сільського населення — 41,9% (в Україні — 30,59%).

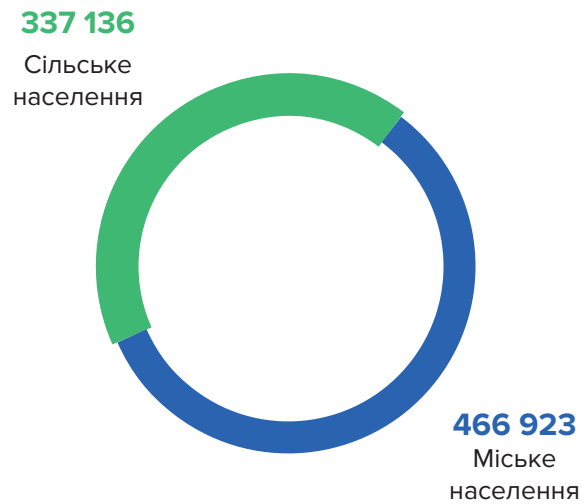


Рисунок 1.2.2. Розподіл населення за місцем проживання

Демографічна ситуація в Чернігівській області містить ризики для майбутнього розвитку її територій. Це пов'язано здебільшого зі скороченням природного приросту населення, незбалансованістю співвідношення між чоловіками та жінками, диспропорцією вікових груп (див. Рис. 1.2.3), що стримує відтворення населення, поступово призводить до скорочення чисельності осіб працездатного віку (чисельність осіб працездатного віку 174 943 особи, що складає 31,5% від загальної кількості населення (174 943 особи) (дані надані 54 громадами).

При цьому кількість осіб, які працюють, складає 112 279 осіб (14%), а безробітних, зареєстрованих у центрі зайнятості — п'ять 721 особа, що дорівнює 3,3% від загальної кількості населення працездатного віку (дані надані 50 громадами), із них: жінок — 2 893, чоловіків — 2 082. 32,5% працездатного населення офіційно не зайняте.

### Загальна чисельність населення області — 804 059

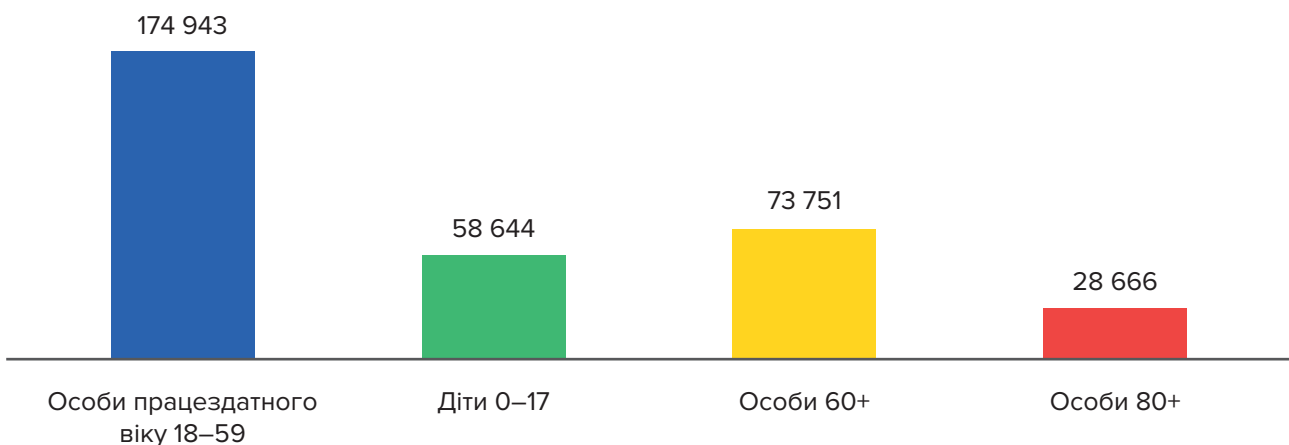


Рисунок 1.2.3. Розподіл населення за віком

<sup>4</sup> Дані надані Департаментом соціального захисту населення Чернігівської ОВА (форма 2.1) та можуть бути не коректними через відсутність відповідних даних у всіх територіальних громадах Чернігівської області

В області з населенням 804 059 осіб жіночого населення — 434 219 осіб, чоловічого — 369 840 осіб.

Варто зазначити, що у структурі населення Чернігівської області жіноче населення на 8 % перевищує чоловіче як серед міського й сільського населення (див. Рис. 1.2.4), так і серед вікових груп. Особливо у віковій групі 60–80 років частка чоловіків значно зменшується.

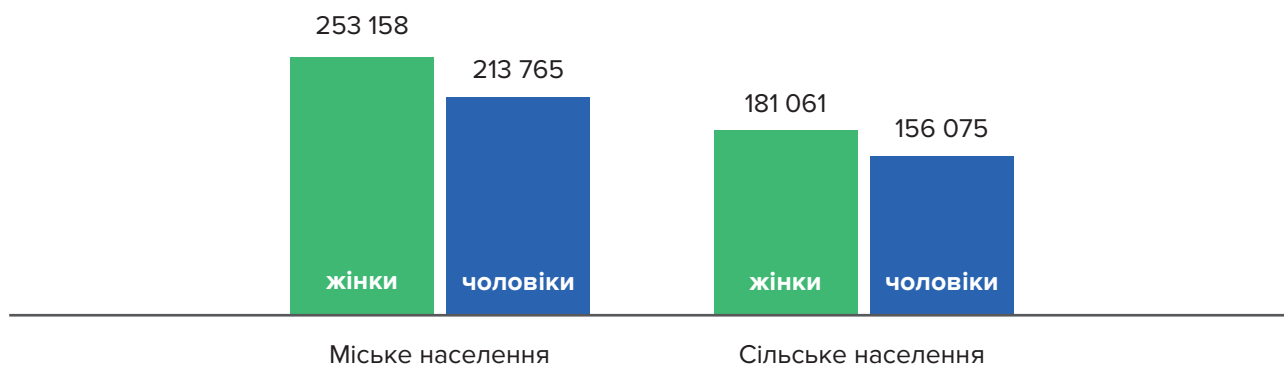


Рисунок 1.2.4. Розподіл населення області за статтю

У структурі загальної чисельності населення Чернігівської області частка дитячого населення у віці від 0 до 17 років складає лише 7,3 % (див. Рис. 1.2.5). З 58 644 дітей: дівчат — 28 908, хлопців — 29 736 (дані надані 54 громадами).

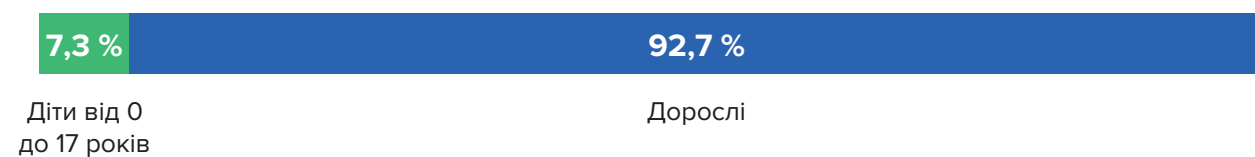


Рисунок 1.2.5. Дані щодо частки дитячого населення

Частина населення області від загальної чисельності населення — **102 417 осіб** — (12,7 %) складають люди старшого віку (дані надані 48 громадами, окрім Чернігівської, Новгород-Сіверської, Малодівицької, Сосницької, Холминської, Коропської, Новобілоуської, Прилуцької, Ріпкинської). Із них у віці **60+** — **73 751 особа**, у віці **80 років і старші** — **28 666 осіб**. Кількість одиноких осіб, які потребують стороннього догляду — **7 278** (див. Рис. 1.2.6), за даними, наданими 53 громадами (окрім Малодівицької, Новобілоуської, Прилуцької, Ріпкинської).

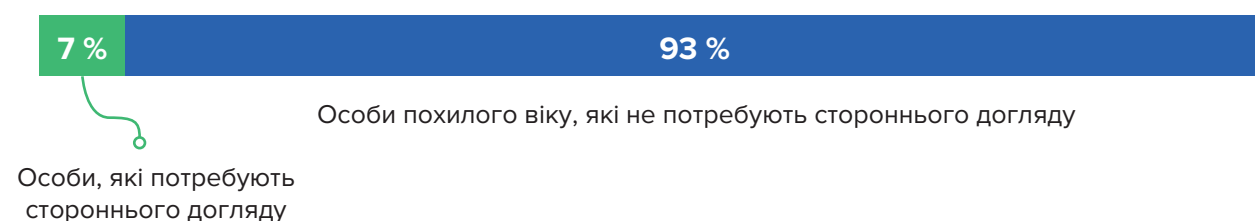


Рисунок 1.2.6. Дані щодо частки одиноких осіб, які потребують стороннього догляду

Зокрема, спостерігається стійкий період демографічного старіння сільського населення, виражений у зростанні чисельності осіб старшого віку.

В обох вікових групах 60+ і 80+ значно переважає чисельність жінок (див. Рис. 1.2.7) і складає 58 740 осіб (57,35 %), 40 829 та 17 911 осіб відповідно; чоловіків — 38 885 (42,65 %), 28 840 та 10 045 відповідно (дані надані 54 громадами). Серед дітей кількість хлопчиків не значно більша.

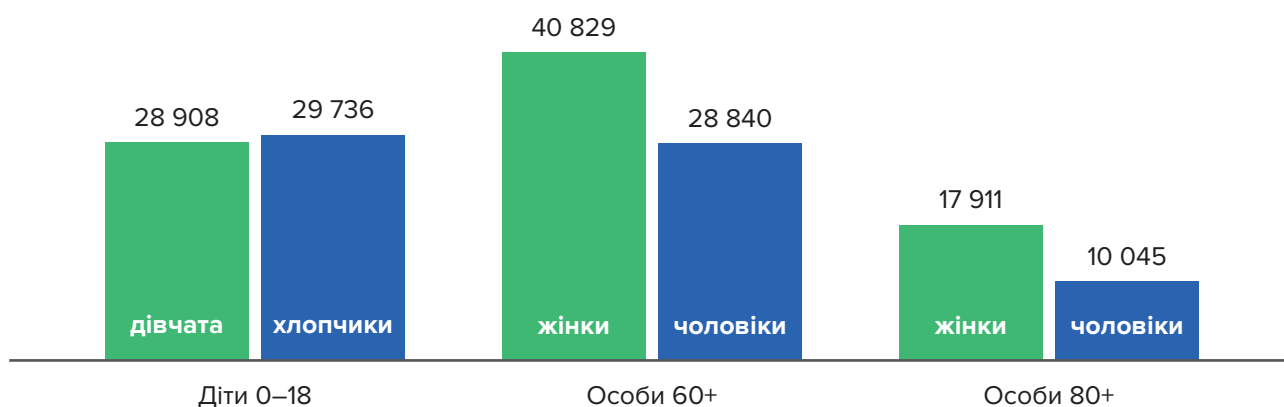


Рисунок 1.2.7. Гендерно-демографічна структура населення області

Динаміка чисельності наявного населення свідчить про його скорочення. Основною проблемою демографічної ситуації є тенденція до зменшення народжуваності, зумовлена низкою економічних і соціальних причин. 2022 року кількість померлих значно більша, ніж народжених (див. Табл. 1.2.1), за даними 47 громад. Висновок щодо динаміки збільшення чисельності області може бути не достовірним через відсутність даних ще 10 громад (Чернігівської, Новгород-Сіверської, Варвинської, Сосницької, Холминської, Коропської, Яблунівської, Новобілоуської, Прилуцької, Ріпкинської).

Таблиця 1.2.1. Природний приріст населення за 2022 рік

Кількість народжених	4 951
Кількість померлих	6 671
Кількість померлих дітей віком до 1 року	6

Чернігівська область має 225,09 км державного кордону<sup>5</sup> з Російською Федерацією, з республікою Білорусь — 232,61 км. Прикордонними є 10 із 57 територіальних громад<sup>6</sup>. Чисельність населення прикордонних територій складає 122,9 тис. осіб (16,2 %) від загального населення області.

Міграція населення також є важливим чинником формування чисельності населення. У зв'язку з розв'язанням збройного конфлікту на сході країни та повномасштабною війною Російської Федерації проти України розпочалася евакуація, переміщення населення до інших регіонів України й за кордон.

Викликом для громад стала адаптація та соціальна інтеграція внутрішньо переміщених осіб (далі — ВПО) у місцеві громади. Станом на 1 січня 2023 року прихисток отримали 43 168 внутрішньо переміщених осіб, серед яких є особи з інвалідністю (за даними 51 громади, із них у чотирьох громадах кількість ВПО дорівнює «0»). Жінок ВПО — 20 377 осіб, чоловіків — 11 909 осіб, дітей — 10 882.

В області проживає 4 615 осіб — учасників антитерористичної операції та осіб, які брали участь у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з повномасштабною війною Російської Федерації проти України (дані надані 48 громадами).

5 Чернігівська обласна державна адміністрація — Режим доступу: <https://cg.gov.ua/index.php?id=1804&tp=1>

6 Вебсайт «Час Чернігівський» — Режим доступу: <https://cntime.cn.ua/prikordonna-gromadi-chernigivshini-informacijni-f-article/>

Сімей, в яких дітей виховують неповнолітні одинокі матері (батьки) — 214 (дані надані 50 громадами).

Кількість осіб / сімей, які також належать до вразливих груп населення або перебувають у складних життєвих обставинах, наведена на Рисунку 1.2.8.



Рисунок 1.2.8. Кількість осіб / сімей, які належать до вразливих груп населення або перебувають у складних життєвих обставинах

Кількість дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах і дітей, влаштованих до закладів інституційного догляду та виховання дітей, наведена в Таблиці 1.2.2.

Таблиця 1.2.2. Дані щодо кількості дітей / сімей вразливих категорій

Категорія	Кількість дітей / сімей	Кількість громад, які надали інформацію
Кількість дітей, які перебувають на обліку служби у справах дітей як такі, що перебувають у складних життєвих обставинах	656	52 громади
Кількість сімей, у яких дітей відібрано в батьків без позбавлення їх батьківських прав на підставі рішення суду	8	49 громад
Кількість сімей, з яких дітей влаштовано в сім'ї патронатних вихователів	3	49 громад
Кількість сімей, у яких батьків поновлено в батьківських правах	56	53 громади
Кількість сімей, де триває процес розлучення батьків і вирішується спір між матір'ю та батьком щодо визначення місця проживання дітей, участі батьків у їхньому вихованні	53	52 громади
Кількість дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування	795	53 громади
Сім'ї, діти з яких влаштовані до закладів інституційного догляду й виховання дітей	225	52 громади

Кількість складених адміністративних протоколів, передбачених статтею 184 (Невиконання батьками або особами, які їх замінюють, обов'язків щодо виховання дітей) Кодексу України про адміністративні правопорушення — 211, дані надані 50 громадами (окрім Чернігівської, Семенівської, Коропської, Яблунівської, Новобілоуської, Прилуцької, Ріпкинської).

Кількість осіб, які **постраждали від домашнього насильства** — 776; дані надані 52 громадами, окрім Чернігівської, Яблунівської, Новобілоуської, Прилуцької, Ріпкинської. Жінок — 597, чоловіків — 104, дітей — 75. Кількість осіб, які **вчинили домашнє насильство** — 659, дані надані 51 громадою, окрім Чернігівської, Коропської, Яблунівської, Новобілоуської, Прилуцької, Ріпкинської (жінки — 45, чоловіки — 614, діти — 0). При цьому жодна особа не була направлена для проходження програми для кривдників.

Кількість сімей, у яких діти систематично самовільно залишають місце проживання — три (дані надані 49 громадами).

Сім'ї, в яких діти систематично без поважних причин не відвідують заклади освіти — одна (дані надані 49 громадами).

У зв'язку з деінституціалізацією дитячих інтернатних закладів пріоритетними в короткостроковій перспективі мають стати потреби дітей, які перебувають в інтернатних закладах і повертатимуться до ТГ області, сімей, які виховують дітей із порушеннями розвитку або ризиком отримання таких порушень. Зокрема, в умовах воєнного стану кількість таких сімей може збільшитися.

Варто зазначити, що облік дітей з інвалідністю та повнолітніх осіб з інвалідністю також ведеться не у всіх громадах, гендерно дезагреговані дані цієї категорії відсутні (див. Табл. 1.2.3).

Таблиця 1.2.3. Дані щодо кількості дітей / осіб з інвалідністю

Категорія	Кількість дітей / осіб	Кількість громад, які надали інформацію
Кількість дітей з інвалідністю	1 163	48 громад
Кількість дітей із тяжкими захворюваннями, порушеннями, травмами, станами (зокрема до встановлення інвалідності)	29	44 громади
Кількість дітей, які потребують паліативного догляду	6	45 громад
Кількість дітей з особливими освітніми потребами	409	50 громад
Кількість повнолітніх осіб з інвалідністю	15 944	46 громад
Кількість повнолітніх недездатних осіб, яким не призначено опікуна	0	44 громади

Інформація щодо кількості дітей з інвалідністю, які потребують раннього втручання, реабілітації, у ТГ Чернігівської області відсутня.

Варто зазначити, що у громадах Чернігівської області проживає певна кількість ВІЛ-інфікованих осіб, осіб, хворих на туберкульоз, осіб із порушеннями психіки та поведінки, пов'язаними з уживанням усіх груп психоактивних речовин, осіб із залежністю від азартних ігор, дітей із порушеннями психіки та поведінки, пов'язаними з уживанням наркотичних речовин, дітей з порушеннями психіки та поведінки, пов'язаними з уживанням алкоголю (див. Табл. 1.2.4).

Таблиця 1.2.4. Дані щодо кількості дітей / осіб із порушеннями здоров'я

Категорія	Кількість дітей / осіб	Кількість громад, які надали інформацію
Кількість ВІЛ-інфікованих осіб	108 Жінок — 44, чоловіків — 59, дітей — п'ять	42 громади
Кількість осіб, хворих на туберкульоз	156 Жінок — 42, чоловіків — 111, дітей — три	46 громад
Кількість осіб з порушеннями психіки та поведінки, пов'язаними з уживанням усіх груп психоактивних речовин	3 200	49 громад

## Висновки

Відповідно до вимог наказу Міністерства соціальної політики від 19 квітня 2023 року № 130-Н «Про затвердження Порядку визначення потреб населення адміністративно-територіальної одиниці / територіальної громади в соціальних послугах» громадам, які мали інформацію щодо соціально-демографічної ситуації у територіальній громаді й кількості осіб / сімей, які належать до вразливих груп населення або перебувають у складних життєвих обставинах, потрібно її доопрацювати, а громадам, які не мали такої інформації — підготувати.

Також варто зазначити: отримані соціально-демографічні дані населення свідчать про те, що вагомий сегмент у структурі населення ТГ Чернігівської області складають соціально-демографічні групи, вразливі в реалізації своїх прав, які відповідно до законодавства потребують надання соціальних послуг.

Аналіз цих пільгових категорій вразливих груп населення та осіб / сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах, кожної громади показав:

- дані за категоріями вразливих груп населення та осіб / сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах, у громадах або відсутні (що свідчить про відсутність системної роботи щодо збору, узагальнення та аналізу зазначених показників), або форми заповнені формально;
- жодна громада Чернігівської області не надала інформацію щодо кількості осіб / сімей, які належать до вразливих груп населення або перебувають у складних життєвих обставинах, у повному обсязі;
- не за кожною категорією вразливих груп населення та осіб / сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах, надані гендерно дезагреговані дані.

Отже, узагальнені дані за категоріями осіб / сімей, які належать до вразливих груп населення Чернігівської області, потребують уточнення у зв'язку з відсутністю повної інформації від усіх 57 громад.

Відсутність соціально-демографічних даних у громадах області в майбутньому унеможливить:

- ефективне планування розвитку громади;
- розвиток соціальних послуг;
- здійснення якісного аналізу стану надання соціальних послуг;
- якісного проведення оцінки потреб населення у соціальних послугах;
- проведення заходів щодо соціальної підтримки вразливих груп населення та осіб / сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах.

# 1.3. Характеристика програмних документів щодо розвитку соціальних послуг у громадах Чернігівської області. Соціальні проблеми громад і чинники, які їх обумовлюють

Найкращі передумови для реалізації політики у сфері надання соціальних послуг складаються тоді, коли такі заходи заплановані. Цілісна система соціального планування формується з елементів стратегічного, середньострокового й короткострокового планування.

Базовим документом для визначення пріоритетів розвитку ТГ є стратегія розвитку. Це документ, який визначає стратегічні й оперативні цілі, індикатори (показники) їх досягнення, пріоритети та завдання для сталого економічного й соціального розвитку громади на довгостроковий період (сім років). Саме у стратегії розвитку громади визначають фундаментальне бачення її процвітання у майбутньому. В основі зазначеного документа перебуває людина з її потребами, що зумовлює фокусування уваги на соціальних послугах, які забезпечують базові людські потреби.

Стаття 27 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» визначає власні повноваження виконавчих органів сільських, селищних, міських рад у сфері соціально-економічного й культурного розвитку, планування та обліку, до яких, зокрема, належать:

- підготовка програм соціально-економічного й культурного розвитку сіл, селищ, міст, цільових програм з інших питань самоврядування, подання їх на затвердження ради, організація їх виконання; подання раді звітів про хід і результати виконання цих програм;
- забезпечення складання балансів фінансових, трудових ресурсів, грошових доходів і видатків, необхідних для управління соціально-економічним і культурним розвитком відповідної території;
- подання до районних, обласних рад необхідних показників і внесення пропозицій до програм соціально-економічного й культурного розвитку районів й областей, а також до планів підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності, розташованих на відповідній території, з питань, пов'язаних із соціально-економічним і культурним розвитком території, задоволенням потреб населення.

Стаття 11 Закону України «Про соціальні послуги» передбачає, що до повноважень:

- Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій належать, зокрема, затвердження, забезпечення фінансування та виконання регіональних програм у частині забезпечення потреб осіб / сімей у соціальних послугах, розроблених за результатами визначення потреб населення адміністративно-територіальної одиниці / територіальної громади в соціальних послугах (частина третя);
- районних, районних у містах Києві та Севастополі державних адміністрацій, виконавчих органів міських рад міст обласного значення, рад об'єднаних територіальних громад належать, зокрема, затвердження, забезпечення фінансування та виконання регіональних програм у частині забезпечення потреб осіб / сімей у соціальних послугах, розроблених за результатами визначення потреб населення адміністративно-територіальної одиниці / територіальної громади в соціальних послугах (частина четверта).



Аналіз показав, що основними соціальними проблемами, актуальними у громадах та які створюють чинники, які можуть зумовити складні життєві обставини, є старіння населення, проблеми зайнятості населення / відсутність робочих місць, низька фінансова спроможність громад, міграція населення, безпека населення, алкоголізм і вживання психоактивних речовин (див. Рис. 1.3.1). Найбільшим чинником, який призвів до потрапляння вразливих груп населення громади у складні життєві обставин, ТГ зазначали саме повномасштабну війну, яка спричинила внутрішнє переміщення людей країною, руйнацію об'єктів житлового фонду та критичної інфраструктури.



Рисунок 1.3.1. Основні соціальні проблеми у ТГ Чернігівської області

При цьому можуть бути специфічні соціальні проблеми, які будуть створювати ті чи інші чинники, які можуть зумовити складні життєві обставини, та впливати на створення / розвиток відповідних соціальних послуг у конкретній ТГ і в регіоні загалом.

Основною ознакою розроблення стратегії розвитку громади є орієнтація на потреби та інтереси людей, тому насамперед потрібно визначити потреби населення громади в соціальних послугах: створити соціальний портрет громади, проаналізувати її соціально-демографічні характеристики, сильні сторони й потреби; «почути голоси» різних груп жителів ТГ щодо розвитку необхідної підтримки та соціальних послуг; перевірити доступність соціальних послуг і наявну координацію та взаємодоповнюваність між їхніми надавачами й надавачами освітніх, медичних, адміністративних та інших послуг.

Аналіз установи, що у стратегічних документах 28 ТГ (56 %) є операційні цілі, завдання стосовно надання соціальних послуг. У 22 ТГ (44 %) вони відсутні (див. Рис. 1.3.2).

**Відсутні операційні цілі, завдання стосовно надання соціальних послуг у стратегічних документах у Бахмацькій, Березнянській, Варвинській, Бороднянській, Деснянській, Дмитрівській, Добрянській, Ічнянській, Киїнській, Киселівській, Малодівицькій, Михайло-Коцюбинській, Ніжинській, Новобасанській, Носівській, Олишівській, Плисківській, Понорницькій, Седнівській, Срібнянській, Чернігівській, Яблунівській ТГ.**

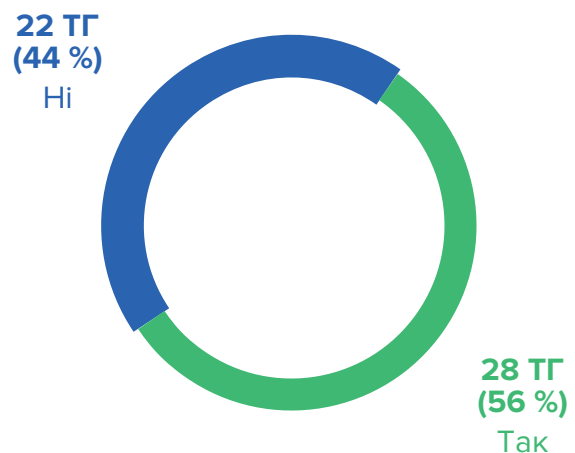


Рисунок 1.3.2. Інформація про наявність операційних цілей, завдань стосовно надання соціальних послуг у стратегічних документах ТГ

Наприклад, у стратегіях розвитку громад є такі цілі, завдання стосовно надання соціальних послуг (див. Рис. 1.3.3).



Рисунок 1.3.3. Приклади цілей / завдань стосовно надання соціальних послуг, зазначених у стратегіях розвитку громад

Показник розроблення місцевих програм забезпечення потреб населення в соціальних послугах у громадах порівняно зі стратегіями розвитку громад ще нижчий. Тільки у 20 ТГ (40 %) розроблені такі місцеві програми, у 30 ТГ (60 %) вони відсутні (див. Рис. 1.3.4).

**Відсутні розроблені місцеві програми забезпечення потреб населення у соціальних послугах у Бахмацькій, Березнянській, Бобровицькій, Варвинській, Вертіївській, Гончарівській, Городнянській, Деснянській, Киїнській, Кіптівській, Куликівській, Ладанській, Лосинівській, Макіївській, Малодівицькій, Михайло-Коцюбинській, Мринській, Ніжинській, Новобасанській, Олишівській, Парафіївській, Плисківській, Понорницькій, Прилуцькій, Сновській, Сухополов'янській, Талалаївській селищній, Талалаївській сільській, Тупичівській, Холминській ТГ.**

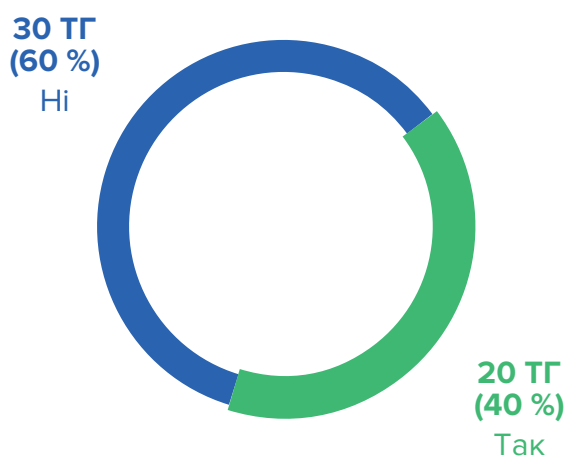


Рисунок 1.3.4. Інформація щодо розроблення місцевих програм забезпечення потреб населення ТГ у соціальних послугах

Варто зазначити, що 30 ТГ (57 %) не планують затверджувати цільову соціальну програму розвитку соціальних послуг, натомість 22 ТГ (43 %) мають такі плани.

Із 22 ТГ, які планують затверджувати цільові соціальні програми розвитку соціальних послуг (див. Рис. 1.3.5), будуть затверджувати їх на:

- один рік — чотири громади;
- на два роки — сім громад;
- на 3 роки й більше — 11 громад (див. Рис. 1.3.5).



Рисунок 1.3.5. Інформація щодо термінів стратегічного планування

З моменту набуття чинності Законом України «Про соціальні послуги» (у новій редакції) минулого майже чотири роки, однак аналіз показав, що тільки вісім ТГ (16 %) (Варвинська, Менська, Михайло-Коцюбинська, Ніжинська, Остерська, Седнівська, Сухополов'янська, Чернігівська) після 2020 року вносили зміни до стратегічних документів громади стосовно розвитку соціальних послуг, натомість 42 ТГ (84 %) відповідні зміни не вносили (див. Рис. 1.3.6).

**Не вносили зміни** Батуринська, Бахмацька, Березнянська, Бобровицька, Вертіївська, Височанська, Гончарівська, Городнянська, Деснянська, Дмитрівська, Добрянська, Ічнянська, Київська, Киселівська, Кіптівська, Козелецька, Комарівська, Коропська, Куликівська, Ладанська, Линовицька, Лосинівська, Макіївська, Малодівицька, Мринська, Новгород-Сіверська, Новобасанська, Носівська, Олишівська, Парафіївська, Плисківська, Понорницька, Прилуцька, Семинівська, Сновська, Срібнянська, Сосницька, Талалаївська селищна, Талалаївська сільська, Тупичівська, Холминська, Яблунівська ТГ.

42 ТГ  
(84 %)  
Ні

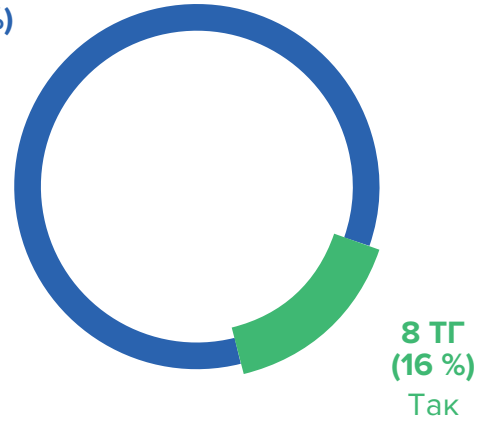


Рисунок 1.3.6. Інформація про внесення змін до стратегічних документів стосовно розвитку соціальних послуг

Під час аналізу встановлено, що ТГ вживають певних заходів стосовно їхньої участі в різноманітних проєктах / програмах щодо розвитку соціальних послуг (див. Табл. 1.3.1).

Таблиця 1.3.1. Інформація стосовно участі ТГ у проєктах / програмах

Участь ТГ у проєктах / програмах	Кількість (відсоток) ТГ	Перелік ТГ
Участь ТГ у виконанні регіональних програм розвитку соціальних послуг	Одна (2 %)	Ладанська ТГ
Участь ТГ у виконанні програм у межах Міжнародної технічної допомоги (протягом I півріччя 2023 року)	10 (20 %)	Кіптівська, Коропська, Куликівська, Ніжинська, Остерська, Прилуцька, Сновська, Срібнянська, Сосницька, Сухополов'янська ТГ
Участь у конкурсних програмах для органів місцевого самоврядування	сім (14 %)	Ічнянська, Кіптівська, Куликівська, Менська, Ніжинська, Прилуцька, Сновська ТГ
Участь у проєктах Міністерства соціальної політики соцполітики (далі — Мінсоцполітики) та Національної соціальної сервісної служби України (далі — Нацсоцслужби)	12 (24 %)	Березнянська, Варвинська, Гончарівська, Деснянська, Добрянська, Ічнянська, Кіптівська, Коропська, Менська, Новгород-Сіверська, Носівська, Тупичівська ТГ

Отже, незначна кількість ТГ брали участь у різних проєктах / програмах щодо розвитку соціальних послуг, зокрема міжнародних, що може негативно впливати на розвиток надання базових соціальних послуг у ТГ.

Стосовно участі ТГ у проєктах Мінсоцполітики та Нацсоцслужби з'ясовано, що 12 ТГ брали таку участь, зокрема, у:

- проєкті «Модернізація системи соціальної підтримки населення України», який реалізує Мінсоцполітики за підтримки Світового банку;
- експериментальному проєкті з надання в закладах охорони здоров'я, які належать до сфери управління Міністерства соціальної політики України, окремих соціальних послуг деяким категоріям осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах (відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 21 березня 2023 року № 248);
- експериментальному проєкті з запровадження комплексної соціальної послуги з формування життєстійкості (відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 3 жовтня 2023 року № 1049).

Під час аналізу стратегічних та програмних документів у частині соціального захисту населення, зокрема, надання соціальних послуг, з'ясовано, що на сайті Чернігівської обласної державної адміністрації<sup>8</sup> розміщені стратегії та програми (див. Табл. 1.3.2), зокрема:

- ✓ **Стратегія сталого розвитку** Чернігівської області на період до 2027 року, затверджена рішенням двадцять першої сесії обласної ради сьомого скликання 18 грудня 2019 року № 4-21/VII в редакції рішення двадцять п'ятої сесії обласної ради сьомого скликання 28 жовтня 2020 року № 43-25/VII, та **План заходів із реалізації** у 2021–2023 роках Стратегії сталого розвитку Чернігівської області на період до 2027 року, затверджений рішенням двадцять першої сесії обласної ради сьомого скликання 18 грудня 2019 року № 4-21/VII в редакції рішення четвертої сесії обласної ради восьмого скликання 20 квітня 2021 року № 5-4/VIII;
- ✓ **Програма економічного і соціального відновлення та розвитку** Чернігівської області на 2023 рік, затверджена розпорядженням начальника обласної державної адміністрації від 28 грудня 2022 року № 498;
- ✓ **Програма соціальної підтримки** Захисників і Захисниць України, членів їхніх сімей, а також членів сімей військовослужбовців, які загинули (пропали безвісти) в Афганістані під час виконання інтернаціонального обов'язку, у Чернігівській області на 2019–2023 роки, затверджена рішенням шістнадцятої сесії обласної ради сьомого скликання 20 грудня 2018 року № 14-16/VII в редакції, затвердженій розпорядженням від 10 серпня 2023 року № 536;
- ✓ **Обласна програма підтримки внутрішньо переміщених осіб** у Чернігівській області на 2023–2024 роки, затверджена розпорядженням начальника Чернігівської обласної державної адміністрації від 8 червня 2023 року № 350.



<sup>8</sup> Чернігівська обласна державна адміністрація — Режим доступу: <https://cg.gov.ua/index.php?id=15239&tp=1>

Таблиця 1.3.2. Основні стратегічні та програмні документи в частині надання соціальних послуг у Чернігівській області

Назва стратегічного / програмного документа	Ціль / напрям / пріоритет	Завдання / заходи
Стратегія сталого розвитку Чернігівської області на період до 2027 року та План заходів із реалізації у 2021–2023 роках Стратегії сталого розвитку Чернігівської області на період до 2027 року	Напрямок 1.4. Забезпечення соціального захисту населення та гендерної рівності	Завдання 1.16. Поліпшення умов надання соціальних і реабілітаційних послуг населенню.
Програма соціальної підтримки Захисників і Захисниць України, членів їхніх сімей, а також членів сімей військовослужбовців, які загинули (пропали безвісти) в Афганістані під час виконання міжнародного обов'язку, у Чернігівській області на 2019–2023 роки	Напрямок 6. Соціальний супровід Захисників і Захисниць України та їхніх родин	6.1. Забезпечення соціальної підтримки й надання соціальних послуг Захисникам і Захисницям України та членам їхніх сімей.
		6.2. Здійснення соціального супроводу родин ветеранів, які опинилися у складних життєвих обставинах і потребують допомоги для їхнього подолання.
Обласна програма підтримки внутрішньо переміщених осіб у Чернігівській області на 2023–2024 роки	Напрямок 12. Надання соціальних послуг особам із числа ВПО відповідно до їхніх потреб	12.1. Забезпечення охоплення базовими соціальними послугами осіб із числа ВПО через мережу центрів надання соціальних послуг, центрів соціальних служб і фахівців із соціальної роботи.
		12.2. Забезпечення навчання працівників центрів надання соціальних послуг, центрів соціальних служб і фахівців із соціальної роботи щодо надання соціальних послуг особам із числа ВПО.
		12.3. Надання особам із числа ВПО допомоги в отриманні соціальних послуг.
		12.4. Надання особам із числа ВПО послуг підтриманого проживання в геріатричних, психоневрологічних інтернатах.

Завдання 1.16. (Поліпшення умов надання соціальних і реабілітаційних послуг населенню) Програми 1. Розвитку людського потенціалу Плану заходів із реалізації у 2021–2023 роках Стратегії сталого розвитку Чернігівської області на період до 2027 року передбачає формування системи надання соціальних послуг відповідно до потреб населення шляхом модернізації наявних і запровадження нових видів соціальних послуг з урахуванням гендерних особливостей, зокрема забезпечення розвитку якісних і доступних послуг із догляду, зокрема доглядової інфраструктури.

Очікуваним кількісним результатом від реалізації цього Завдання передбачене будівництво, реконструкція, капітальний ремонт п'яти закладів соціальної сфери, а очікуваним якісним результатом — створення умов для прискореного процесу реабілітації осіб з інвалідністю; надання комплексу послуг із соціальної, психологічної, фізичної, медичної, психолого-педагогічної, фізкультурно-спортивної та професійної орієнтації особам, які цього потребують, для забезпечення їхнього повноцінного життя; створення більш комфортних умов для проживання, виховання дітей, які опинилися у складних життєвих обставинах, дітей, які залишились без піклування батьків, розвиток їхньої фізичної активності, забезпечення змістовного дозвілля.

Враховуючи зазначене, можна констатувати той факт, що під «модернізацією наявних і запровадження нових видів соціальних послуг, забезпечення розвитку якісних і доступних послуг із догляду» Чернігівська область, як і решта регіонів, розуміє не розширення переліку соціальних послуг, залучивши додатково різних спеціалістів, фахівців, робітників, або охоплення більш широкого кола різних категорій осіб, які опинилися у складних життєвих обставинах, а саме «реконструкцію, капітальний ремонт» наявних надавачів соціальних і реабілітаційних послуг.

Програма економічного і соціального відновлення та розвитку Чернігівської області на 2023 рік взагалі не містить жодного заходу стосовно розвитку системи надання соціальних послуг вразливим групам населення, тому що, мабуть, є не пріоритетною на рівні ТГ й області загалом.

Програма соціальної підтримки Захисників і Захисниць України, членів їхніх сімей, а також членів сімей військовослужбовців, які загинули (пропали безвісти) в Афганістані під час виконання інтернаціонального обов'язку, у Чернігівській області на 2019–2023 роки затвердила певні заходи стосовно надання соціальних послуг і здійснення соціальної роботи, а саме, заходи 6.1. (Забезпечення соціальної підтримки та надання соціальних послуг учасникам АТО, ООС і членам їхніх сімей) і 6.2. (Здійснення соціального супроводу родин ветеранів, які опинилися у складних життєвих обставинах і потребують допомоги для їхнього подолання). Очікуваними результатами виконання цих заходів передбачено, зокрема, «соціальна, психологічна, правова підтримка Захисників і Захисниць України та членів їхніх сімей, надання їм своєчасних та якісних соціальних послуг». Однак, виконавцями визначені тільки «Чернігівський обласний, районні, міські центри соціальних служб». Для надання соціальних послуг відповідно до потреб Захисників і Захисниць та членів їхніх сімей варто було б доповнити низку виконавців іншими надавачами соціальних послуг, як-от центри надання соціальних послуг, територіальні центри соціального обслуговування (надання соціальних послуг), надавачі соціальних послуг недержавного сектору.

Обласна програма підтримки внутрішньо переміщених осіб у Чернігівській області на 2023–2024 роки передбачає певні заходи стосовно надання соціальних послуг особам із числа ВПО, зокрема, забезпечення охоплення базовими соціальними послугами через мережу надавачів соціальних послуг (п. 12.1) та надання допомоги в їх отриманні (п. 12.3). Окрім цього, важливим заходом є забезпечення навчання працівників центрів надання соціальних послуг, центрів соціальних служб і фахівців із соціальної роботи щодо надання соціальних послуг особам із числа ВПО (п. 12.2.). Натомість у цій Обласній програмі є захід із розвитку такої базової послуги як підтримане проживання, але саме на базі інтернатних установ області, що не відповідає міжнародним стандартам надання соціальної послуги підтриманого проживання й законодавству України.

Окрім того, на офіційному сайті Чернігівської обласної державної адміністрації немає офіційно опублікованої обласної програми соціального захисту населення «Турбота», що може свідчити про її відсутність.

## Висновки

У цілях, завданнях, заходах стратегічних і програмних документів ТГ недостатньо конкретизації щодо забезпечення доступними та якісними соціальними послугами, зокрема базовими, вразливих груп населення відповідно до їхніх індивідуальних потреб, а саме, запровадження комплексної та ефективної системи здійснення соціальної роботи й надання соціальних послуг, зокрема всіх етапів системи організації надання соціальних послуг.

Деякі заходи, цілі стосовно забезпечення організації надання якісних соціальних послуг відповідно до потреб жителів громад не конкретні, не вимірювані реалістичними часовими межами для їхнього втілення.

Стратегічними та програмними документами охоплені не всі категорії осіб / сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах, зумовленими, зокрема, старшим віком, психічними та поведінковими порушеннями, зокрема внаслідок вживання психоактивних речовин, інвалідністю, малозабезпеченістю особи, жорстоким поводженням з дитиною, втратою соціальних зв'язків, зокрема під час перебування в місцях позбавлення волі, гендерно зумовленим насильством, домашнім насильством тощо.

У програмних і стратегічних документах ТГ відсутнє стратегічне (середньострокове, короткострокове) планування розвитку базових та інших соціальних послуг у ТГ.



## 1.4. Стан організації системи соціального захисту населення, забезпечення прав дітей і надання соціальних послуг у громадах відповідно до вимог чинного законодавства

У процесі реформи децентралізації особливо актуальним є питання забезпечення якісного й безперебійного функціонування системи соціального захисту населення, забезпечення прав дітей і надання соціальних послуг у ТГ Чернігівської області відповідно до вимог чинного законодавства<sup>9,10</sup>.

Водночас зусилля органів регіональної влади спрямовані на впровадження програмних заходів здійснення реформи децентралізації влади й місцевого самоврядування, зокрема в частині запровадження нових підходів до стратегічного планування й фінансування регіонального розвитку.

Важливим напрямом зазначених процесів є впровадження організаційної структури та проведення моніторингу як перебігу загальних подій і результатів децентралізації, так і їхнього впливу на такі сфери як соціальний захист населення, забезпечення прав дітей і надання соціальних послуг, зокрема на регіональному рівні.

Інформація про наявних суб'єктів / структурні підрозділи у сферах соціального захисту населення, забезпечення прав дітей і надання соціальних послуг на регіональному рівні представлена в Таблиці 1.4.1.

Таблиця 1.4.1. Інформація про діючі суб'єкти / структурні підрозділи у сферах соціального захисту населення, забезпечення прав дітей і надання соціальних послуг на регіональному рівні

Назва суб'єкта / структурного підрозділу	Підпорядкування	Функції / повноваження	Завдання
Головне управління Національної соціальної сервісної служби в Чернігівській області (створене відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 26 серпня 2020 року № 783 «Деякі питання Національної соціальної сервісної служби України»)	Національній соціальній сервісній службі України	Реалізація політики соціального захисту населення під час надання соціальної підтримки та захисту прав дітей	Контроль за реалізацією політики соціального захисту населення й захисту прав дітей під час надання соціальної підтримки та захисту прав дітей. Методичне забезпечення, проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи та координації діяльності органів місцевого самоврядування, центрів надання адміністративних послуг, центрів соціальних служб, центрів надання соціальних послуг з урахуванням потреб жителів ТГ

9 Стаття 34 Закону України «Про місцеве самоврядування» — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>

10 Закон України «Про соціальні послуги» — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>



Назва суб'єкта / структурного підрозділу	Підпорядкування	Функції / повноваження	Завдання
<p>Департамент соціального захисту населення Чернігівської обласної державної адміністрації</p>	<p>Підпорядковується голові обласної державної адміністрації та є підзвітним і підконтрольним Міністерству соціальної політики України, Міністерству у справах ветеранів України. Діяльність Департаменту координується Національною соціальною сервісною службою України у межах повноважень, визначених Положенням про Національну соціальну сервісну службу України, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 26 серпня 2020 року № 783 «Деякі питання Національної соціальної сервісної служби України» (зі змінами)</p>	<p>Забезпечення на території області реалізації державної політики з питань соціальної підтримки й надання соціальних послуг сім'ям та особам, які належать до вразливих груп населення та/або перебувають у складних життєвих обставинах</p>	<p>Серед іншого: організація на території області надання соціальних послуг і проведення соціальної роботи шляхом визначення потреб населення у соціальних послугах, розвитку відповідних закладів, установ, служб і залучення недержавних організацій, які надають соціальні послуги</p>
<p>Департамент сім'ї, молоді та спорту Чернігівської обласної державної адміністрації</p>	<p>Департамент підпорядкований голові обласної державної адміністрації, а також підзвітний і підконтрольний Міністерству молоді та спорту України та Міністерству соціальної політики України</p>	<p>Забезпечення на території Чернігівської області реалізації державної політики з питань:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків;</li> <li>• поліпшення становища сімей, зокрема сімей із дітьми, багатодітних і молодих сімей, запобігання та протидії домашньому насильству;</li> </ul>	<p>Серед інших:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• здійснює контроль за дотриманням підприємствами, установами й організаціями правил, норм, стандартів у сферах сім'ї, молоді, фізичної культури та спорту, національно-патріотичного виховання, оздоровлення та відпочинку дітей, забезпечення рівних прав і можливостей чоловіків і жінок, попередження насильства в сім'ї, протидії торгівлі людьми;</li> </ul>

Назва суб'єкта / структурного підрозділу	Підпорядкування	Функції / повноваження	Завдання
		<ul style="list-style-type: none"> <li>• протидії торгівлі людьми; державної політики з питань молоді; національно-патріотичного виховання;</li> <li>• оздоровлення та відпочинку дітей;</li> <li>• реалізації державної політики у сфері фізичної культури та спорту</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• контролює органи місцевого самоврядування та надає методичну допомогу з питань виконання наданих їм законодавством повноважень органів виконавчої влади у сферах забезпечення рівних прав і можливостей чоловіків і жінок, поліпшення становища сімей, попередження насильства в сім'ї, протидії торгівлі людьми; молоді, національно-патріотичного виховання, організації оздоровлення дітей; фізичної культури та спорту;</li> <li>• здійснює повноваження, делеговані обласною радою обласній державній адміністрації у сферах сім'ї, молоді, фізичної культури і спорту, національно-патріотичного виховання, оздоровлення та відпочинку дітей, забезпечення рівних прав і можливостей чоловіків і жінок, попередження насильства в сім'ї, протидії торгівлі людьми;</li> <li>• забезпечує реалізацію державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству на регіональному рівні, зокрема шляхом здійснення постійного контролю за своєчасністю та належністю вжиття заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству тощо</li> </ul>

Назва суб'єкта / структурного підрозділу	Підпорядкування	Функції / повноваження	Завдання
Чернігівський обласний центр соціальних служб	Чернігівській обласній державній адміністрації, є підзвітним і підконтрольним Мінсоцполітики та координується Нацсоцслужбою в межах повноважень, визначених Положенням про Національну соціальну сервісну службу України, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 26 серпня 2020 року № 783 «Деякі питання Національної соціальної сервісної служби України» (зі змінами)	Проведення методичного забезпечення організації соціальної роботи, надання соціальних послуг, організація навчання з питань проведення соціальної роботи, надання соціальних послуг	<p>Методична допомога громадам у проведенні соціальної роботи, надання соціальних послуг.</p> <p>Організація навчання з соціальної роботи, надання соціальних послуг, методична організація інформування громад щодо сімейних цінностей, профілактики соціального сирітства, недопущення насильства, жорстокого поводження з дітьми.</p> <p>Проведення навчальних заходів для надавачів соціальних послуг, спеціалістів виконавчих органів місцевого самоврядування, які здійснюють управління системою надання соціальних послуг сім'ям і дітям</p>
Служба у справах дітей Чернігівської обласної державної адміністрації	<p>Служба у справах дітей Чернігівської обласної державної адміністрації (далі — Служба) є структурним підрозділом обласної державної адміністрації, який утворюється головою обласної державної адміністрації, входить до її складу й забезпечує на території області реалізацію державної політики щодо захисту прав дітей.</p> <p>Служба підзвітна й підконтрольна Міністерству соціальної політики України й координується Нацсоцслужбою в межах повноважень, визначених Положенням</p>	Визначення пріоритетних напрямів поліпшення на відповідній території становища сімей, дітей, сприяння фізичному, духовному й інтелектуальному розвитку, запобігання дитячій бездоглядності й безпритульності, вчиненню дітьми правопорушень	<p>Серед інших:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• реалізація на території області державної політики з питань соціального захисту дітей, запобігання дитячій бездоглядності та безпритульності, вчиненню дітьми правопорушень;</li> <li>• забезпечення додержання вимог законодавства щодо встановлення опіки й піклування над дітьми, їх усиновлення, влаштування в дитячі будинки сімейного типу, прийомні сім'ї;</li> <li>• здійснення контролю за умовами утримання й виховання дітей у закладах для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, спеціальних установах і закладах соціального захисту для дітей усіх форм власності;</li> </ul>

Назва суб'єкта / структурного підрозділу	Підпорядкування	Функції / повноваження	Завдання
	про Національну соціальну сервісну службу України, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 26 серпня 2020 року № 783 «Деякі питання Національної соціальної сервісної служби України» (зі змінами)		<ul style="list-style-type: none"> <li>надання адміністративної послуги — ознайомлення кандидатів в усиновлювачі з інформацією про дітей, які можуть бути усиновлені тощо</li> </ul>

За результатами аналізу встановлено, що Положення про Головне управління Національної соціальної сервісної служби в Чернігівській області, затверджене наказом Національної соціальної сервісної служби України від 23 серпня 2023 року № 102, серед інших, передбачає повноваження з питань надання соціальних послуг і провадження соціальної роботи. Зокрема, Головне управління здійснює:

- контроль за проведенням заходів із соціальної профілактики складних життєвих обставин;
- контроль за організацією та проведенням заходів із пошуку кандидатів у прийомні батьки, батьки-вихователі, патронатні вихователі, їх первинного відбору, організації й проведення навчання для таких кандидатів, а також проводить інформаційно-роз'яснювальну роботу з цього питання;
- аналіз регіональних і місцевих програм у частині задоволення потреб осіб / сімей у соціальних послугах;
- контроль за діяльністю регіональних центрів соціальних служб;
- контроль за організацією та проведенням заходів із підвищення професійної компетентності / кваліфікації працівників, які надають соціальні послуги;
- збір, аналіз і поширення відповідно до законодавства інформації про надання соціальних послуг, успішний національний і міжнародний досвід надання соціальних послуг, надання пропозицій Нацсоцслужбі щодо його впровадження;
- контроль за організацією, наданням соціальних послуг і дотриманням державних стандартів надання соціальних послуг.

**Зазначене свідчить, що державний контроль здійснюється в межах централізованої моделі, яка в умовах децентралізації потребуватиме змін.**

Окрім того, у межах повноважень Головного управління є здійснення методичного забезпечення, проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи й координації діяльності органів місцевого самоврядування, центрів надання адміністративних послуг, центрів соціальних служб, центрів надання соціальних послуг з урахуванням потреб жителів ТГ. **Результати аналізу демонструють, що Головне управління здійснює контроль й організаційно-методичне забезпечення щодо надання соціальної підтримки та соціальних послуг, зокрема тільки через центри надання**

**адміністративних послуг. Водночас Головне управління не приділяє належної уваги функціям щодо методичного забезпечення, проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи органам місцевого самоврядування, надавачам соціальних послуг у ТГ Чернігівської області.**

**Штатна чисельність Головного управління — 16 осіб, фактично працює 12 осіб. Водночас у Головному управлінні створений один відділ і два сектори, зокрема:**

- відділ здійснення державного контролю у сфері соціального захисту населення;
- сектор здійснення державного контролю у сфері захисту прав дітей;
- сектор із питань дотримання стандартів рівності.

Аналіз установив, що в Головному управлінні є затверджений щорічний план проведення Головним управлінням Національної соціальної сервісної служби в Чернігівській області перевірок правильності надання соціальної підтримки, соціальних послуг і дотримання прав дітей об'єктами державного контролю / моніторингу 2023 року. План розміщений на офіційному сайті Нацсоцслужби за покликанням: <https://nssu.gov.ua/plani-provedennya-perevirok/chernigivska-oblast>.



Водночас Головне управління впродовж 2022 року провело 44 позапланових заходи державного контролю, упродовж першого півріччя 2023 року — 29. Підстави для проведення перевірок: письмове звернення органів державної влади, органів місцевого самоврядування про порушення об'єктом державного контролю / моніторингу вимог законодавства під час надавання соціальної підтримки, соціальних послуг і стосовно дотримання прав дітей.

За результатами аналізу встановлено, що Головне управління **виявило основні недоліки об'єктів державного контролю / моніторингу з питань:**

- дотримання законодавства щодо соціального захисту населення;
- дотримання законодавства щодо захисту прав дітей;
- дотримання вимог Закону України «Про соціальні послуги».

**За результатами перевірок встановлено, що в перевірених ТГ Чернігівської області:**

- ✗ не проводиться визначення потреб населення ТГ у соціальних послугах, зокрема під час воєнного стану;
- ✗ відсутнє планування розвитку системи надання соціальних послуг у громадах, розроблення й реалізації цільових місцевих програм;
- ✗ не надаються всі 18 базових соціальних послуг;
- ✗ встановлені факти недотримання затверджених державних стандартів соціальних послуг і норм чинного законодавства з питань надання соціальних послуг;
- ✗ відсутність фахівця з соціальної роботи й визначеної особи / підрозділу з питань соціального захисту у складі виконкомів ТГ.

**Водночас за результатами аналізу встановлено, що Головне управління не проводить щоквартальне звітування перед Нацсоцслужбою про стан усунення порушень, виявлених під час проведення планових / позапланових перевірок. Окрім того, виявлено відсутність члена Головного управління у складі Регіональної групи з визначення потреб населення в соціальних послугах.**

**Департамент із питань соціального захисту населення Чернігівської обласної державної адміністрації** (далі — Департамент), зокрема, забезпечує реалізацію державної політики у сфері надання соціальних послуг на регіональному рівні. Положення про Департамент соціального захисту населення Чернігівської обласної державної адміністрації, затверджене розпорядженням начальника Чернігівської обласної державної адміністрації від 22 вересня 2023 року № 628. Структуру Департаменту можна переглянути за покликанням<sup>11</sup>.

Повноваження щодо реалізації державної політики **у сфері надання соціальних послуг** покладені на **відділ стаціонарних установ та соціального обслуговування** (чотири штатні одиниці, із них дві вакантні). Сфера відповідальності відділу дуже широка, і з такою маленькою штатною чисельністю він не може здійснювати ефективну роботу щодо організації та ухвалення рішення з питань надання соціальних послуг, визначених Законом України «Про соціальні послуги», Порядком організації надання соціальних послуг (постанова Кабінету Міністрів України від 1 червня 2020 року № 587), Порядком надання соціальних послуг особам з інвалідністю та особам старшого віку, які страждають на психічні порушення (постанова Кабінету Міністрів України від 26 червня 2019 року № 576), та іншими нормативно правовими актами з питань розвитку системи соціальних послуг і надавати методичну допомогу ТГ Чернігівської області.

Окрім того, у межах повноважень Департаменту є сприяння органам місцевого самоврядування в розв'язанні питань соціально-економічного розвитку відповідних територій, громадським та іншим організаціям, волонтерам — у проведенні роботи з питань соціального захисту сімей, зокрема сімей із дітьми, малозабезпечених, багатодітних, молодих сімей, дітей, осіб з інвалідністю, осіб старшого віку й інших вразливих категорій населення; здійснення методичного забезпечення, проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи тощо. **Результати дослідження демонструють, що цим функціям у ТГ Чернігівської області Департаменту потрібно приділяти більшу уваги.**

**Департамент сім'ї, молоді та спорту Чернігівської обласної державної адміністрації** (далі — Департамент), зокрема, забезпечує реалізацію державної політики з питань: забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків; поліпшення становища сімей, зокрема сімей із дітьми, багатодітних і молодих сімей, запобігання та протидії домашньому насильству; протидії торгівлі людьми; державної політики з питань молоді; національно-патріотичного виховання; оздоровлення та відпочинку дітей; реалізацію державної політики у сфері фізичної культури та спорту.

Департамент є наступником функцій відділу з питань фізичної культури та спорту Чернігівської обласної державної адміністрації, ліквідованого розпорядженням голови Чернігівської обласної державної адміністрації від 27 грудня 2012 року № 509 «Про заходи щодо оптимізації структури облдержадміністрації». Департамент здійснює свою діяльність відповідно до Положення про Департамент сім'ї, молоді та спорту Чернігівської обласної державної адміністрації (розпорядження голови обласної державної адміністрації від 14 листопада 2018 року № 684 (у редакції розпорядження голови обласної державної адміністрації від 27 квітня 2020 року № 228). Департамент підпорядкований голові обласної державної адміністрації, а також підзвітний і підконтрольний Міністерству молоді та спорту України та Міністерству соціальної політики України.

Водночас за результатами аналізу встановлено, що в Положенні про Департамент відсутня норма щодо координації Департаменту Нацсоцслужбою в межах повноважень, визначених Положенням про Національну соціальну сервісну службу України, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 26 серпня 2020 року № 783 «Деякі питання Національної соціальної сервісної служби України» (зі змінами).

<sup>11</sup> Структура Департаменту соціального захисту населення Чернігівської обласної державної адміністрації. — Режим доступу: <https://upsz.cg.gov.ua/index.php?id=5064&tp=1&pg>

**Структура Департаменту:**

№ з/п	Назва структурного підрозділу та посад	Кількість штатних одиниць
1.	Директор Департаменту	1
2.	Сектор фінансового забезпечення	3
3.	Управління у справах сім'ї та молоді	11
3.1	Заступник директора Департаменту — начальник управління	1
3.2	Відділ з питань сім'ї та гендерної політики	5
3.3	Відділ з питань молоді та організації оздоровлення дітей	5
4	Управління з питань фізичної культури та спорту	10
4.1	Заступник директора Департаменту — начальник управління	1
4.2	Відділ спортивної та фізкультурно-масової роботи	5
4.3	Відділ організаційної та кадрової роботи	4
<b>Усього</b>		<b>25</b>

Аналіз установив, що **організаційна структура Департаменту структурно й функціонально не в повній мірі відповідає чинним нормам законодавства<sup>12</sup>.**

**Повноваження структурних підрозділів соціального захисту населення щодо реалізації державної соціальної політики у сфері соціального захисту населення визначають згідно з Положенням про Міністерство соціальної політики України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 червня 2015 року № 423 (зі змінами), Положенням про Національну соціальну сервісну службу України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26 серпня 2020 року № 783 (зі змінами).**

**Чернігівський обласний центр соціальних служб** (далі — Центр) (18 штатних одиниць). Мета діяльності Центру — методичне забезпечення проведення у ТГ Чернігівської області соціальної роботи, надання соціальних послуг, соціальної допомоги, соціальної підтримки особам / сім'ям, які належать до вразливих груп населення та/або перебувають у складних життєвих обставинах, організація **навчальних заходів із питань соціальної роботи, надання соціальних послуг.**

Центр забезпечує надання методичної допомоги ТГ у проведенні соціальної роботи, наданні соціальних послуг у різних формах, **зокрема:**

- виїзди у ТГ;
- проведення онлайн-нарад;
- проведення онлайн / офлайн навчань для працівників виконавчих органів місцевого самоврядування;
- консультування / інформування ТГ щодо впровадження нормативно-правових актів.

<sup>12</sup> Наказ Мінсоцполітики від 31 липня 2023 року № 263-Н «Про затвердження Методичних рекомендацій з розроблення положень про структурні підрозділи з питань соціального захисту населення місцевих державних адміністрацій та організації діяльності територіальної громади у сферах соціального захисту населення та захисту прав дітей»



Водночас аналіз установив, що з жодною ТГ Чернігівської області Центр не уклав угоду / договір / меморандум про співпрацю. За повідомленням Центру, у цьому немає потреби. Водночас укладені угоди / договори / меморандуми про співпрацю з закладами вищої освіти, зокрема з Національним університетом «Чернігівська Політехніка» й Національним університетом «Чернігівський колегіум» ім. Т. Г. Шевченка.

П'ять фахівців Центру є тренерами (*мають сертифікати*), підготовлені за напрямками соціальної роботи, а саме:

- «Перша психологічна допомога дітям та їхнім батькам в умовах війни. Профілактика емоційного та професійного вигоряння спеціалістів допомагаючих професій»;
- «Самодопомога +» (Self-Help Plus, SH+);
- Програма підготовки кандидатів у прийомні батьки, батьки-вихователі, опікуни / піклувальники, усиновлювачі, патронатні вихователі;
- «Підготовка та перепідготовка кандидатів у прийомні батьки, батьки-вихователі, опікуни / піклувальники»;
- Програма профілактики ВІЛ-інфекції / СНІДу та інфекцій, які передаються статевим шляхом, для підлітків груп ризику;
- ПРАЙД «Підготовка кандидатів у прийомні батьки — батьки-вихователі»;
- Програма підготовки регіональних тренерів із профілактики відмов від дітей у ранньому віці;
- «Організація та надання першої психологічної допомоги»;
- Програма підготовки прийомних батьків, опікунів і піклувальників, які беруть на виховання ВІЛ-позитивних дітей.

При Центрі створена мобільну службу екстреної соціально-психологічної та методичної допомоги, що дає змогу наблизити послуги до місця проживання осіб / сімей ТГ.

**Служба у справах дітей Чернігівської обласної державної адміністрації** (далі — Служба) (12 штатних одиниць, з них одна вакантна посада). Служба є структурним підрозділом обласної державної адміністрації, яка утворюється головою обласної державної адміністрації, входить до її складу й забезпечує на території області реалізацію державної політики щодо захисту прав дітей.

#### **Структура Служби:**

- сектор фінансового забезпечення;
- відділ соціального захисту та профілактичної роботи;
- відділ захисту прав дитини та розвитку сімейних форм виховання.

**При службі у справах дітей Чернігівської обласної державної адміністрації створені три центри соціально-психологічної реабілітації дітей:**

- ✓ центр соціально-психологічної реабілітації дітей Служби у справах дітей Чернігівської обласної державної адміністрації;
- ✓ Ніжинський центр соціально-психологічної реабілітації дітей Служби у справах дітей Чернігівської обласної державної адміністрації;
- ✓ Чернігівський центр соціально-психологічної реабілітації дітей Служби у справах дітей Чернігівської обласної державної адміністрації.



Водночас аналіз установив, що в регіоні є додаткова потреба в розвитку сімейно-орієнтованих соціальних послуг.

Для ефективного виконання власних і делегованих повноважень і функцій у сферах соціального захисту населення, забезпечення прав дітей і надання соціальних послуг на рівні ТГ рекомендовано запровадити модель організаційної структури виконавчого органу сільської, селищної, міської ради з питань соціального захисту населення, захисту прав дітей і надання соціальних послуг, визначену оновленими Методичними рекомендаціями щодо організації та забезпечення діяльності територіальної громади у сферах соціального захисту населення та захисту прав дітей (наказ Мінсоцполітики від 31 липня 2023 року № 263-Н «Про затвердження Методичних рекомендацій з розроблення положень про структурні підрозділи з питань соціального захисту населення місцевих державних адміністрацій та організації діяльності територіальної громади у сферах соціального захисту населення та захисту прав дітей»).

ТГ уповноважені здійснювати управління, надання базових соціальних послуг, організувати та забезпечити їх адміністрування, зокрема, у структурі виконавчого органу сільської, селищної, міської ради (незалежно від кількості жителів) потрібно передбачити утворення підрозділів із питань соціального захисту населення, служби у справах дітей, надавачів соціальних послуг, створити умови для їхньої взаємодії з адміністраторами центру надання адміністративних послуг, іншими уповноваженими посадовими особами й суб'єктами господарювання, які діють на території ТГ.

Рекомендована модель організаційної структури з питань соціального захисту населення та забезпечення прав дітей представлена на Рис. 1.4.2.

**Модель організаційної структури виконавчого органу сільської, селищної, міської ради з питань соціального захисту населення та захисту прав дітей**



Рисунок 1.4.2. Модель організаційної структури виконавчого органу сільської, селищної, міської ради з питань соціального захисту населення та захисту прав дітей

**Виконання власних і делегованих повноважень ТГ у сферах соціального захисту населення, забезпечення прав дітей і надання соціальних послуг зумовили проблему відсутності чіткої системи управління у цих сферах у ТГ Чернігівської області<sup>13</sup>:**

- допомога за принципом «єдиного вікна»;
- створення відділів (секторів) із питань соціального захисту населення;
- введення у штат фахівця з соціальної роботи (далі — ФСР), які працюватимуть на віддалених старостинських округах;
- захист прав дітей;
- міжвідомча взаємодія та співробітництво громад;
- надання соціальних послуг і створення власних установ відповідного профілю тощо.

Інформацію про чинні структурні підрозділи з питань соціального захисту населення у 57 ТГ Чернігівської області наведена в Таблиці 1.4.2.

Таблиця 1.4.2. Інформація про чинні структурні підрозділи з питань соціального захисту населення у ТГ Чернігівській області

№ З/П	Назва ТГ	Створений сектор із питань соціального захисту населення	Створений відділ із питань соціального захисту	Створене Управління з питань соціального захисту	Виконує обов'язки з питань соціального захисту спеціаліст структурного підрозділу / виконавчого комітету
1.	Бахмацька міська ТГ	-	✓	-	-
2.	Березнянська селищна ТГ	-	✓	-	-
3.	Бобровицька міська ТГ	-	✓	-	-
4.	Борзнянська міська ТГ	Відповідь не надана			
5.	Батуринська ТГ		✓		
6.	Варвинська селищна ТГ	-	✓	-	-
7.	Вертіївська сільська ТГ	-	✓	-	-
8.	Височанська сільська ТГ	Відповідь не надана			
9.	Гончарівська селищна ТГ	-	✓	-	-
10.	Городнянська міська ТГ	-	✓	-	-
11.	Деснянська селищна ТГ	-	✓	-	-
12.	Дмитрівська селищна ТГ	-	✓	-	-
13.	Добрянська селищна ТГ	-	✓	-	-
14.	Іванівська сільська ТГ	Відповідь не надана			
15.	Ічнянська міська ТГ	✓	-	-	-
16.	Київська сільська ТГ	✓	-	-	-

<sup>13</sup> Наказ Мінсоцполітики від 31 липня 2023 року № 263-Н «Про затвердження Методичних рекомендацій з розроблення положень про структурні підрозділи з питань соціального захисту населення місцевих державних адміністрацій та організації діяльності територіальної громади у сферах соціального захисту населення та захисту прав дітей»

№ з/п	Назва ТГ	Створений сектор із питань соціального захисту населення	Створений відділ із питань соціального захисту	Створене Управління з питань соціального захисту	Виконує обов'язки з питань соціального захисту спеціаліст структурного підрозділу / виконавчого комітету
17.	Киселівська сільська ТГ	-	✓	-	-
18.	Кіптівська сільська ТГ	✓	-	-	-
19.	Козелецька селищна ТГ	-	✓	-	-
20.	Комарівська сільська ТГ	-	✓	-	-
21.	Коропська селищна ТГ	-	✓	-	-
22.	Корюківська міська ТГ	Відповідь не надана			
23.	Крутівська сільська ТГ	Відповідь не надана			
24.	Куликівська селищна ТГ	✓	-	-	-
25.	Ладанська селищна ТГ	-	-	-	✓
26.	Линовицька селищна ТГ	✓	-	-	-
27.	Лосинівська селищна ТГ	-	✓	-	-
28.	Любецька селищна ТГ	Відповідь не надана			
29.	Макіївська сільська ТГ	Відповідь не надана			
30.	Малодівицька селищна ТГ	-	-	-	✓
31.	Менська міська ТГ	-	✓	-	-
32.	Михайло-Коцюбинська ТГ	-	-	-	✓
33.	Мринська сільська ТГ	-	✓	-	-
34.	Ніжинська міська ТГ	-	-	✓	-
35.	Новгород-Сіверська міська ТГ	-	-	✓	-
36.	Новобасанська сільська ТГ	-	-	-	✓
37.	Новобілоуська сільська ТГ	Відповідь не надана			
38.	Носівська міська ТГ	-	✓	-	-
39.	Олишівська селищна ТГ	-	-	-	✓
40.	Остерська міська ТГ	-	-	-	✓
41.	Парафіївська селищна ТГ	✓	-	-	-
42.	Плисківська сільська ТГ	Відповідь не надана			
43.	Понорницька селищна ТГ	-	✓	-	-
44.	Прилуцька міська ТГ	-	-	✓	-
45.	Ріпкинська селищна ТГ	Відповідь не надана			
46.	Седнівська селищна ТГ	-	✓	-	-
47.	Семенівська міська ТГ	✓	-	-	-

№ з/п	Назва ТГ	Створений сектор із питань соціального захисту населення	Створений відділ із питань соціального захисту	Створене Управління з питань соціального захисту	Виконує обов'язки з питань соціального захисту спеціаліст структурного підрозділу / виконавчого комітету
48.	Сновська міська ТГ	✓	-	-	-
49.	Сосницька селищна ТГ	✓	-	-	-
50.	Сухополов'янська сільська ТГ	-	✓	-	-
51.	Срібнянська селищна ТГ	-	✓	-	-
52.	Талалаївська сільська ТГ	-	✓	-	-
53.	Талалаївська селищна ТГ	✓	-	-	-
54.	Тупичівська сільська ТГ	-	✓	-	-
55.	Холминська селищна ТГ	-	-	-	✓
56.	Чернігівська міська ТГ	-	-	✓	-
57.	Яблунівська сільська ТГ	-	✓	-	-
<b>УСЬОГО:</b>		<b>10</b>	<b>26</b>	<b>4</b>	<b>7</b>

Аналіз соціальної інфраструктури ТГ Чернігівської області показав, що **організаційна структура структурно й функціонально не повною мірою відповідає рекомендованій Міністерством соціальної політики України моделі організаційної структури громади з питань соціального захисту населення та захисту прав дітей<sup>14</sup>.**

Таблиця 1.4.2. демонструє, що **в чотирьох ТГ Чернігівської області (Ніжинська, Новгород-Сіверська, Прилуцька, Чернігівська)** створені управління соціального захисту населення, **у 26 ТГ Чернігівської області (Бахмацькій, Березнянській, Бобровицькій, Батуринській, Варвинській, Вертіївській, Гончарівській, Городнянській, Деснянській, Дмитрівській, Добрянській, Киселівській, Козелецькій, Комарівській, Коропській, Линовицькій, Менській, Мринській, Носівській, Понорницькій, Седнівській, Сухополов'янській, Срібнянській, Талалаївській, Тупичівській, Яблунівській)** створені відділи соціального захисту населення, **у 10 ТГ Чернігівської області (Ічнянській, Киїнській, Кіптівській, Куликівській, Линовицькій, Парафіївській, Семенівській, Сновській, Сосницькій, Талалаївській)** створені сектори соціального захисту населення.

**У семи ТГ Чернігівської області (Ладанській, Малодівицькій, Михайло-Коцюбинській, Новобасанській, Олишівській, Остерській, Холминській)** організаційні структури не відповідають вимогам, визначеним чинними нормами законодавства<sup>15</sup>, **зокрема у структурі виконавчого органу сільської, селищної ради не створений структурний підрозділ із питань соціального захисту населення, що не дасть змоги підвищити ефективно управління системою надання соціальних послуг.**

<sup>14</sup> Наказ Мінсоцполітики від 31 липня 2023 року № 263-Н «Про затвердження Методичних рекомендацій з розроблення положень про структурні підрозділи з питань соціального захисту населення місцевих державних адміністрацій та організації діяльності територіальної громади у сферах соціального захисту населення та захисту прав дітей» — Режим доступу: [https://www.msp.gov.ua/files/norm\\_baza/2023/263.pdf](https://www.msp.gov.ua/files/norm_baza/2023/263.pdf)

<sup>15</sup> Наказ Мінсоцполітики від 31 липня 2023 року № 263-Н «Про затвердження Методичних рекомендацій з розроблення положень про структурні підрозділи з питань соціального захисту населення місцевих державних адміністрацій та організації діяльності територіальної громади у сферах соціального захисту населення та захисту прав дітей»

Водночас **у чотирьох ТГ** Чернігівської області відділи соціального захисту населення забезпечують реалізацію соціальної політики щодо надання соціальних послуг у ТГ, **тобто є надавачами соціальних послуг, а отже, є органами управління місцевого самоврядування у сфері надання соціальних послуг, зокрема:**

- ✓ Відділ соціального захисту населення Талалаївської сільської ради;
- ✓ Відділ надання соціальних послуг Дмитрівської селищної ради;
- ✓ Відділ соціального захисту населення Козелецької селищної ради;
- ✓ Відділ соціального захисту населення Крутівської сільської ради.

Такий підхід до організації та управління сферою надання соціальних послуг **потребує розмежування функцій, повноважень і відповідальності для якісного виконання органами місцевого самоврядування повноважень щодо надання соціальних послуг жителям ТГ.**

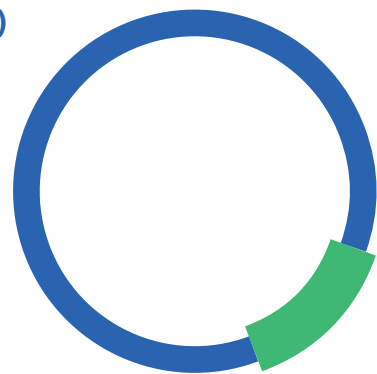
**Водночас Борзнянська, Височанська, Іванівська, Корюківська, Крутівська, Любецька, Макіївська, Новобілоуська, Плисківська, Ріпкинська ТГ відповіді з цього питання не надали.**

Водночас аналіз установив, що в більшості структурних підрозділів із питань соціального захисту населення ТГ Чернігівської області на спеціалістів покладені функції стосовно розвитку соціальних послугу ТГ, що **не відповідає вимогам, визначеним чинними нормами законодавства**<sup>16</sup>.

Окрім того, **тільки вісім ТГ** Чернігівської області (Батуринська, Березнянська, Городнянська, Кіптівська, Остерська, Прилуцька, Срібнянська, Талалаївська сільська) затверджені плани діяльності структурного підрозділу як уповноваженого органу, який реалізує політику у сфері організації соціальних послуг у громаді на середньостроковий період (звітний і два наступних роки) (див. Рис. 1.4.2).

**Не затвердили план діяльності структурного підрозділу** Бахмацька, Бобровицька, Борзнянська, Варвинська, Вертіївська, Височанська, Гончарівська, Деснянська, Дмитрівська, Добрянська, Іванівська, Ічнянська, Киїнська, Киселівська, Козелецька, Комарівська, Коропська, Корюківська, Крутівська, Куликівська, Ладанська, Линовицька, Лосинівська, Любецька, Макіївська, Малодівицька, Менська, Михайло-Коцюбинська, Мринська, Ніжинська, Новгород-Сіверська, Новобасанська, Новобілоуська, Носівська, Олишівська, Парафіївська, Плисківська, Понорницька, Ріпкинська, Седнівська, Семенівська, Сновська, Сосницька, Сухополов'янська, Талалаївська селищна, Тупичівська, Холминська, Чернігівська, Яблунівська ТГ.

49 ТГ  
(86 %)  
Ні



8 ТГ  
(14 %)  
Так

Рисунок 1.4.2. Інформація про затвердження плану діяльності структурного підрозділу як уповноваженого органу, який реалізує політику у сфері організації соціальних послуг у громаді на середньостроковий період (звітний і два наступних роки)

<sup>16</sup> Наказ Мінсоцполітики від 31 липня 2023 року № 263-Н «Про затвердження Методичних рекомендацій з розроблення положень про структурні підрозділи з питань соціального захисту населення місцевих державних адміністрацій та організації діяльності територіальної громади у сферах соціального захисту населення та захисту прав дітей»

Водночас, за результатами аналізу, встановлена відсутність у штаті структурних підрозділів із питань соціального захисту населення виконавчого органу сільських, селищних, міських рад посади соціального менеджера<sup>17</sup>.

Окрім того, за результатами аналізу встановлено, що **48 ТГ Чернігівській області** (Березнянська, Борзнянська, Варвинська, Вертіївська, Височанська, Гончарівська, Городнянська, Деснянська, Добрянська, Іванівська, Ічнянська, Киїнська, Киселівська, Козелецька, Комарівська, Коропська, Корюківська, Крутівська, Куликівська, Ладанська, Линовицька, Лосинівська, Любецька, Макіївська, Малодівицька, Менська, Мринська, Ніжинська, Новобасанська, Новобілоуська, Олишівська, Остерська, Парафіївська, Плисківська, Понорницька, Прилуцька, Ріпкинська, Седнівська, Семенівська, Сновська, Сосницька, Сухополов'янська, Срібнянська, Талалаївська сільська, Тупичівська, Холминська, Чернігівська, Яблунівська) **не запровадили механізм створення й функціонування інтегрованої моделі надання соціальних послуг**, яка має забезпечуватися через фахівців із соціальної роботи<sup>18</sup> (див. Табл. 1.4.3).

Таблиця 1.4.3. Інформація щодо фахівців із соціальної роботи, які працюють на віддалених робочих місцях

№	Назва ТГ	Загальна кількість населення ТГ (тис. осіб)	Фахівці з соціальної роботи, які працюють на віддалених робочих місцях
1.	Носівська ТГ	19,368	2
2.	Кіптівська ТГ	6,223	3
3.	Талалаївська селищна ТГ	5,674	2
4.	Бахмацька ТГ	28,895	12
5.	Михайло-Коцюбинська ТГ	10,446	3
6.	Батуринська ТГ	6,641	2
7.	Новгород-Сіверська ТГ	23,626	1
8.	Бобровицька ТГ	24,345	2
<b>УСЬОГО: 9</b>			<b>29</b>

**Норма забезпеченості ТГ фахівцями з соціальної роботи**

**У сільській місцевості один штатний працівник на:**

- один або декілька населених пунктів, які входять до складу територіальної громади, з чисельністю населення від двох до чотирьох тисяч жителів (у разі відстані між населеними пунктами до 15 км);
- декілька населених пунктів, які входять до складу територіальної громади, з чисельністю населення не більше ніж дві тисячі жителів (у разі відстані між населеними пунктами не більше ніж 30 км, за наявності громадського транспортного сполучення чи закріпленого за фахівцем із соціальної роботи транспортного засобу);
- один населений пункт, який належить до складу територіальної громади, у гірській місцевості (незалежно від чисельності населення).

17 Наказ Мінсоцполітики від 31 липня 2023 року № 263-Н «Про затвердження Методичних рекомендацій з розроблення положень про структурні підрозділи з питань соціального захисту населення місцевих державних адміністрацій та організації діяльності територіальної громади у сферах соціального захисту населення та захисту прав дітей»

18 Наказ Мінсоцполітики від 31 липня 2023 року № 263-Н «Про затвердження Методичних рекомендацій з розроблення положень про структурні підрозділи з питань соціального захисту населення місцевих державних адміністрацій та організації діяльності територіальної громади у сферах соціального захисту населення та захисту прав дітей»

**У містах один штатний працівник на:**

- 10 тисяч жителів у містах із населенням понад 200 тисяч;
- п'ять–сім тисяч жителів у містах із населенням від 50 до 200 тисяч;
- п'ять тисяч жителів у містах із населенням менше ніж 50 тисяч та у приватному секторі.

**Служби у справах дітей створені у 57 ТГ Чернігівської області:**

1. Служба у справах дітей Батуринської міської ради
2. Служба у справах дітей Бахмацької міської ради
3. Служба у справах дітей Бобровицької міської ради
4. Служба у справах дітей Борзнянської міської ради
5. Служба у справах дітей Березнянської селищної ради
6. Служба у справах дітей Варвинської селищної ради
7. Служба у справах дітей Вертіївської сільської ради
8. Служба у справах дітей Височанської сільської ради
9. Служба у справах дітей Гончарівської селищної ради
10. Служба у справах дітей Городнянської міської ради
11. Служба у справах дітей Деснянської селищної ради
12. Служба у справах дітей Дмитрівської селищної ради
13. Служба у справах дітей Добрянської селищної ради
14. Служба у справах дітей Іванівської сільської ради
15. Служба у справах дітей Ічнянської міської ради
16. Служба у справах дітей Киїнської сільської ради
17. Служба у справах дітей Киселівської селищної ради
18. Служба у справах дітей Кіптівської сільської ради
19. Служба у справах дітей Козелецької селищної ради
20. Служба у справах дітей Комарівської сільської ради
21. Служба у справах дітей Коропської селищної ради
22. Служба у справах дітей Корюківської міської ради
23. Служба у справах дітей Крутівської сільської ради
24. Служба у справах дітей Куликівської селищної ради
25. Служба у справах дітей Ладанської селищної ради
26. Служба у справах дітей Линовицької селищної ради

- 
27. Служба у справах дітей Лосинівської селищної ради
- 
28. Служба у справах дітей Любецької селищної ради
- 
29. Служба у справах дітей Макіївської сільської ради
- 
30. Служба у справах дітей Малодівицьк ої селищної ради
- 
31. Служба у справах дітей Менської міської ради
- 
32. Служба у справах дітей Михайло-Коцюбинської селищної ради
- 
33. Служба у справах дітей Мринської сільської ради
- 
34. Служба у справах дітей Ніжинської міської ради
- 
35. Служба у справах дітей Новгород-Сіверської міської ради
- 
36. Служба у справах дітей Новобасанської сільської ради
- 
37. Служба у справах дітей Новобілоуської сільської ради
- 
38. Служба у справах дітей Носівської міської ради
- 
39. Служба у справах дітей Олишівської селищної ради
- 
40. Служба у справах дітей Остерської міської ради
- 
41. Служба у справах дітей Парафіївської селищної ради
- 
42. Служба у справах дітей Прилуцької міської ради
- 
43. Служба у справах дітей Плисківської сільської ради
- 
44. Служба у справах дітей Понорницької селищної ради
- 
45. Служба у справах дітей Ріпкинської селищної ради
- 
46. Служба у справах дітей Седнівської селищної ради
- 
47. Служба у справах дітей Семенівської міськ ої ради
- 
48. Служба у справах дітей Сновської міської ради
- 
49. Служба у справах дітей Сосницької селищної ради
- 
50. Служба у справах дітей Срібнянської селищної ради
- 
51. Служба у справах дітей Сухополов'янської сільської ради
- 
52. Служба у справах дітей Талалаївської селищної ради
- 
53. Служба у справах дітей Талалаївської сільської ради
- 
54. Служба у справах дітей Тупичівської сільської ради
- 
55. Служба у справах дітей Холминської селищної ради
- 
56. Служба у справах дітей Чернігівської міської ради
- 
57. Служба у справах дітей Яблунівської сільської ради



Служби у справах дітей підпорядковані голові сільської, селищної, міської ради, який є головою органу опіки й піклування, який ухвалює рішення щодо захисту дітей<sup>19</sup>.

Водночас **19 ТГ Чернігівської області** (Березнянська, Бахмацька, Батуринська, Бахмацька, Височанська, Поборницька, Линовицька, Ладанська, Яблунівська, Холминська, Остерська, Талалаївська селищна, Парафіївська, Плисківська, Парафіївська, Малодівицька, Мринська, Срібнянська, Седнівська) **не створили Комісію з питань охорони дитинства**. У Вертіївській ТГ **Комісія з питань охорони дитинства** створена наказом за потреби: зазначене унеможливує функціонування управлінської вертикалі в захисті прав дітей населення ТГ Чернігівської області повною мірою. Олишівська та Сновська ТГ створили Комісії з питань захисту прав дітей (див. Рис. 1.4.3).

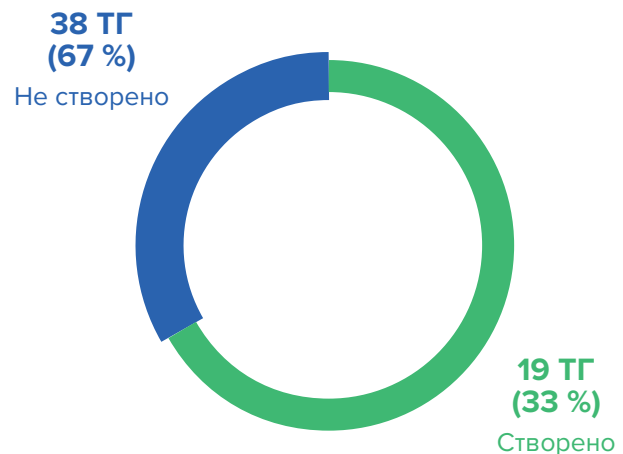


Рисунок 1.4.3. Інформація щодо створення Комісії з питань охорони дитинства

Модель адміністрування надання соціальних послуг за принципом «єдиного вікна» передбачає створення ЦНАПу ТГ з організацією прийому жителів за місцем їхнього проживання, зокрема у ЦНАП, і прийом документів у старостинських округах, зокрема у сфері надання соціальних послуг.

Відповідно до аналізу кількості адміністративних послуг, зокрема соціального характеру, за результатами діяльності ЦНАП Чернігівської області, складає 259, **але тільки в 10 ТГ Чернігівської області** (Ічнянська, Киїнська, Киселівська, Комарівська, Коропська, Малодівицька, Менська, Михайло-Коцюбинська, Семенівська, Сновська) **надається адміністративна послуга ухвалення рішення щодо надання соціальних послуг**. У **47 ТГ Чернігівської області** (Бахмацька, Березнянська, Бобровицька, Борзнянська, Батуринська, Варвинська, Вертіївська, Височанська, Гончарівська, Городнянська, Деснянська, Дмитрівська, Добрянська, Іванівська, Кіптівська, Козелецька, Корюківська, Крутівська, Куликівська, Ладанська, Линовицька, Лосинівська, Любецька, Макіївська, Мринська, Ніжинська, Новгород-Сіверська, Новобасанська, Новобілоуська, Носівська, Олишівська, Остерська, Парафіївська, Плисківська, Понорницька, Прилуцька, Ріпкинська, Седнівська, Сосницька, Сухополов'янська, Срібнянська, Талалаївська сільська, Талалаївська селищна, Тупичівська, Холминська, Чернігівська, Яблунівська) **вищезазначена адміністративна послуга не надається**.

**Більшість ЦНАП ТГ Чернігівської області не надають адміністративні послуги ухвалення призначення компенсації за догляд фізичній особі, яка надає соціальні послуги з догляду без здійснення підприємницької діяльності на професійній основі.**

**Ефективна модель адміністрування соціальних послуг у ТГ Чернігівській області має передбачати цілісну систему управління з забезпеченням якісного виконання функцій планування, організації, моніторингу та контролю, зокрема системи надання соціальних послуг.** Забезпечення інтегрованого підходу до стратегічного планування має стати однією зі складових **моделі адміністрування соціальних послуг населенню за принципом «єдиного вікна» у сфері надання соціальних послуг ТГ Чернігівської області.** Для якісного планування соціальних послуг насе-

<sup>19</sup> Наказ Мінсоцполітики від 31 липня 2023 року № 263-Н «Про затвердження Методичних рекомендацій з розроблення положень про структурні підрозділи з питань соціального захисту населення місцевих державних адміністрацій та організації діяльності територіальної громади у сферах соціального захисту населення та захисту прав дітей»

ленню ТГ Чернігівської області потрібно досліджувати поточну ситуацію у ТГ й ідентифікувати всі групи впливу та ключових гравців у сфері надання соціальних послуг.

Під час ознайомлення з інформаційними технологіями й офісними програмами ТГ Чернігівської області виявлена єдина практика автоматизації процесів оброблення й передавання документів заявників із питань соціального захисту населення від місця їхнього проживання до ЦНАП. На жаль, нині серед ТГ Чернігівської області це єдина практика автоматизації процесів оброблення й передавання документів заявників із питань соціального захисту населення.

Водночас за результатами аналізу встановлено, що Реєстр надавачів та отримувачів соціальних послуг здебільшого ведуть структурні підрозділи соціального захисту населення.

**32 ТГ Чернігівської області** (Батуринська, Бахмацька, Бобровицька, Варвинська, Височанська, Гончарівська, Городнянська, Ічнянська, Киселівська, Кіптівська, Комарівська, Коропська, Куликівська, Малодівицька, Менська, Михайло-Коцюбинська, Мринська, Ніжинська, Новгород-Сіверська, Остерська, Парафіївська, Понорницька, Прилуцька, Сновська, Срібнянська, Сосницька, Сухополов'янська, Сновська, Ічнянська, Линовицька, Ладанська, Талалаївська селищна) ведуть Реєстр надавачів і отримувачів соціальних послуг, **25 ТГ** Реєстр не ведуть.

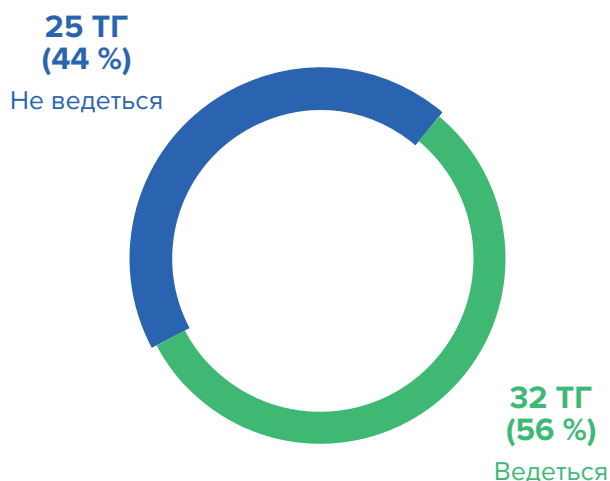


Рисунок 1.4.4. Інформація щодо суб'єктів ведення Реєстру надавачів та отримувачів соціальних послуг

**Добрянська ТГ відповіді з цього питання не надала.**

Водночас проаналізований перелік надавачів соціальних послуг, внесених до Реєстру надавачів та отримувачів соціальних послуг (див. Рис. 1.4.5).

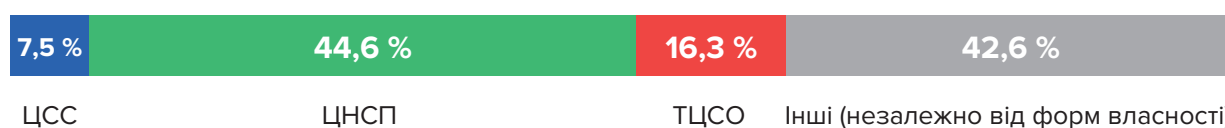


Рисунок 1.4.5. Інформація щодо переліку надавачів соціальних послуг, внесених до Реєстру надавачів та отримувачів соціальних послуг

Аналіз установив, що в Реєстрі зареєстровані **205 надавачів соціальних послуг (кількість місць надання послуг 163)**, які функціонують у ТГ Чернігівській області<sup>20</sup>.

**Визначення потреб населення ТГ у соціальних послугах** проводять для отримання об'єктивних даних (кількісних та якісних), необхідних для ухвалення управлінських рішень щодо забезпечення розвитку на території відповідної ТГ системи надання соціальних послуг, яка функціонує на засадах безбар'єрності, безперервності, послідовності надання соціальних послуг та їх різноманітності<sup>21</sup>.

20 Реєстр надавачів соціальних послуг — Режим доступу: <https://www.ioc.gov.ua/analyticsRNCP/>

21 Наказ Мінсоцполітики від 19 квітня 2023 року № 130-Н «Про затвердження Порядку визначення потреб населення адміністративно-територіальної одиниці/ територіальної громади у соціальних послугах»

За результатами дослідження встановлено, що у **29 ТГ** Чернігівської області **затверджений Порядок визначення потреб громади в соціальних послугах**, що повністю відповідає вимогам чинного законодавства<sup>22</sup>, у **28 ТГ** Чернігівської області **не затверджений Порядок визначення потреб громади в соціальних послугах** (див. Рис. 1.4.6).

**Перелік ТГ, які не затвердили Порядок визначення потреб у соціальних послугах:** Прилуцька, Новобасанська, Остерська, Коропська, Чернігівська, Сновська, Понорницька, Срібнянська, Менська, Березнянська, Деснянська, Холминська, Носівська, Варвинська, Вертіївська, Киїнська, Куликівська, Лосинівська, Остерська, Талалаївська селищна, Седнівська, Малодівицька, Олишівська, Киселівська, Малодівицька, Ладанська, Срібнянська, Новгород-Сіверська.



Рисунок 1.4.6. Інформація щодо аналізу затвердження Порядку визначення потреб у соціальних послугах

Водночас у **25 ТГ Чернігівської області** не затверджені робочі групи з визначення потреб громади та розвитку соціальних послуг ТГ відповідно до законодавства<sup>23</sup>.

Аналіз установив, що в більшості ТГ Чернігівської області під час визначення пріоритетів для організації надання соціальних послуг є нестача досвіду й навичок щодо визначення потреб населення ТГ у соціальних послугах, що обмежує планування заходів щодо організації надання соціальних послуг населенню ТГ Чернігівської області, яких мають охоплювати прогностичні та програмні документи соціально-економічного розвитку ТГ (*стратегія розвитку територіальної громади, програма соціально-економічного розвитку, місцеві та регіональні цільові програми*).

До потенційних надавачів соціальних послуг ТГ Чернігівської області варто віднести комунальні заклади / установи, громадські організації, профільних фахівців, які працюють у медичних закладах і закладах освіти, фізичних осіб-підприємців, які задіяні в системі надання соціальних послуг. Проте за результатами аналізу встановлено, що зазначені ресурси є дуже обмеженими й у ТГ Чернігівської області використовуються нерівномірно.

**Основними надавачами соціальних послуг** у ТГ Чернігівської області є будинки-інтернати, територіальні центри соціального обслуговування, центри надання соціальних послуг, центри соціальних служб, центри соціально-психологічної допомоги, центри комплексної реабілітації, надавачі недержавного сектору.

**За результатами аналізу встановлено, що в 10 ТГ Чернігівської області відсутні базові надавачі соціальних послуг.**

<sup>22</sup> Наказ Мінсоцполітики від 19 квітня 2023 року № 130-Н «Про затвердження Порядку визначення потреб населення адміністративно-територіальної одиниці/ територіальної громади у соціальних послугах»

<sup>23</sup> Наказ Мінсоцполітики від 19 квітня 2023 року № 130-Н «Про затвердження Порядку визначення потреб населення адміністративно-територіальної одиниці/ територіальної громади у соціальних послугах»

**На рівні ТГ діють:**

- ✓ у 34 громадах по одному надавачу — центру надання соціальних послуг;
- ✓ у 10 громадах по два надавачі — територіальні центри соціального обслуговування (надання соціальних послуг) і центрів соціальних служб;
- ✓ у трьох громадах по одному надавачу — територіальному центру соціального обслуговування (надання соціальних послуг).

Водночас у чотирьох ТГ Чернігівської області відділи соціального захисту населення забезпечують надання соціальної послуги ТГ, **тобто є надавачами соціальних послуг, а отже, є органами управління місцевого самоврядування у сфері надання соціальних послуг, зокрема:**

- ✓ Відділ соціального захисту населення Талалаївської сільської ради;
- ✓ Відділ надання соціальних послуг Дмитрівської селищної ради;
- ✓ Відділ соціального захисту населення Козелецької селищної ради;
- ✓ Відділ соціального захисту населення Крутівської сільської ради.

**Такий підхід потребує розмежування функцій, повноважень і відповідальності для якісного виконання органами місцевого самоврядування повноважень щодо управління системою та наданням соціальних послуг жителям ТГ.**

**На регіональному рівні діють:**

- ✓ Любецький психоневрологічний інтернат;
- ✓ Понорницький психоневрологічний інтернат;
- ✓ Комунальний заклад «Замглайський психоневрологічний інтернат»;
- ✓ Червоненський психоневрологічний інтернат;
- ✓ Орлівський психоневрологічний інтернат;
- ✓ Ніжинський дитячий будинок-інтернат;
- ✓ Чернігівський геріатричний пансіонат;
- ✓ Городнянський психоневрологічний інтернат;
- ✓ Козелецький геріатричний пансіонат;
- ✓ Комунальна установа «Обласний центр комплексної реабілітації дітей з інвалідністю «Відродження» Чернігівської обласної ради;
- ✓ Чернігівський обласний центр соціально-психологічної допомоги;
- ✓ Комунальний заклад «Обласний соціальний гуртожиток для дітей-сиріт, позбавлених батьківського піклування» Чернігівської обласної ради;
- ✓ Комунальна установа «Чернігівський обласний центр комплексної реабілітації та обслуговування учасників бойових дій, членів їх родин та сімей загиблих» Чернігівської обласної ради;
- ✓ Комунальна установа «Чернігівський обласний Центр соціальної адаптації» Чернігівської обласної ради.

ТГ Чернігівської області постійно потрібно відслідковувати можливості для якісної організації та планування соціальних послуг у ТГ, оперативно реагувати на ці можливості та перетворювати їх на сильні сторони. Тому для ТГ перспективним є міжвідомча взаємодія та співробітництво, які передбачають об'єднання ресурсів задля досягнення цілей, які складно реалізувати поодиночі<sup>24</sup>.

За результатами аналізу встановлено, що тільки **11 ТГ Чернігівській області** (Батуринська, Вертіївська, Кіптівська, Козелецька, Михайло-Коцюбинська, Остерська, Прилуцька, Семенівська, Срібнянська, Сухополов'янська, Холминська) **затвердили Порядок міжвідомчої взаємодії суб'єктів надання соціальних послуг**. У 46 ТГ такий Порядок відсутній (див. Рис. 1.4.8).

**Не затверджували Порядок міжвідомчої взаємодії суб'єктів надання соціальних послуг** Бахмацька, Березнянська, Бобровицька, Борзнянська, Варвинська, Височанська, Гончарівська, Городнянська, Деснянська, Дмитрівська, Добрянська, Іванівська, Ічнянська, Киїнська, Киселівська, Комарівська, Коропська, Корюківська, Крутівська, Куликівська, Ладанська, Линовицька, Лосинівська, Любецька, Макіївська, Малодівицька, Менська, Мринська, Ніжинська, Новгород-Сіверська, Новобасанська, Новобілоуська, Носівська, Олишівська, Парафіївська, Плисківська, Понорницька, Ріпкинська, Седнівська, Сновська, Сосницька, Талалаївська сільська, Талалаївська селищна, Тупичівська, Чернігівська, Яблунівська ТГ.



Рисунок 1.4.8. Інформація щодо затвердження Порядку міжвідомчої взаємодії суб'єктів надання соціальних послуг

#### Добрянська ТГ відповіді з цього питання не надала.

За результатами аналізу встановлено, що договори про співробітництво ТГ у сфері надання соціальних послуг уклали 9 ТГ Чернігівської області (Деснянська, Киїнська, Киселівська, Михайло-Коцюбинська, Олишівська, Остерська, Прилуцька, Седнівська, Холминська).

Водночас у 48 ТГ відсутні укладені договори про співробітництво (див. Рис. 1.4.9).

**Не затверджували договори про співробітництво ТГ у сфері надання соціальних послуг** Бахмацька, Березнянська, Бобровицька, Борзнянська, Батуринська, Варвинська, Вертіївська, Височанська, Гончарівська, Городнянська, Дмитрівська, Добрянська, Іванівська, Ічнянська, Кіптівська, Козелецька, Комарівська, Коропська, Корюківська, Крутівська, Куликівська, Ладанська, Линовицька, Лосинівська, Любецька, Макіївська, Малодівицька, Менська, Мринська, Ніжинська, Новгород-Сіверська, Но-

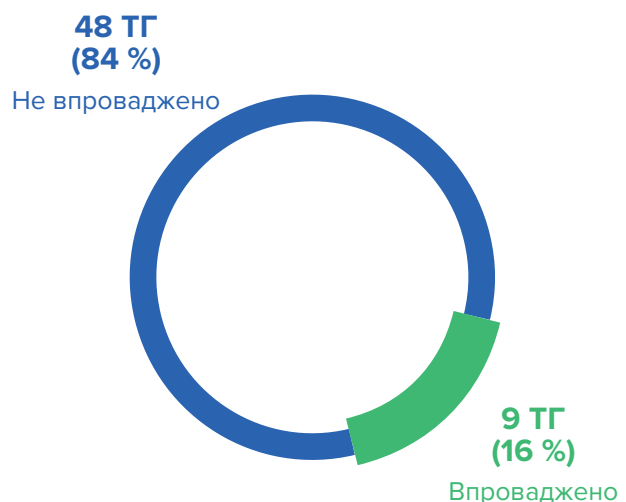


Рисунок 1.4.9. Інформація про укладення договорів про співробітництво ТГ у сфері надання соціальних послуг

24 Закон України «Про співробітництво територіальних громад»

вобасанська, Новобілоуська, Носівська, Парафіївська, Плисківська, Понорницька, Ріпкинська, Семенівська, Сновська, Сосницька, Сухополов'янська, Срібнянська, Талалаївська сільська, Талалаївська селищна, Тупичівська, Чернігівська, Яблунівська ТГ.

Рекомендовані можливості механізму співробітництва представлені в Таблиці 1.4.4.

Таблиця 1.4.4. Управління у сфері соціальних послуг у різних формах співробітництва ТГ

Форми співробітництва ТГ	Зміст співробітництва ТГ
Делегування виконання завдань із передачею відповідних ресурсів	Організація автоматизованого обміну інформацією та інформування населення; ведення Реєстру надавачів та отримувачів соціальних послуг; утворення спільної архівної установи з передачею відповідних ресурсів на її утримання
Реалізація спільних проєктів	Фінансування професійної перепідготовки й підвищення кваліфікації спеціалістів з організації та надання соціальних послуг; здійснення супервізії; спільне фінансування (утримання) підприємств комунальної форми власності
Спільне фінансування (утримання) установ та організацій комунальної форми власності — інфраструктурних об'єктів	Спільне фінансування (утримання) центру надання адміністративних послуг; створення закладів надання послуг (центри надання соціальних послуг, територіальні центри соціального обслуговування та їх відділення) тощо
Утворення спільних комунальних підприємств, установ та організацій — спільних інфраструктурних об'єктів	Створення закладів надання комплексних послуг (підтриманого проживання, раннього втручання, психолого-соціальної підтримки, розбудови життєстійкості, паліативного догляду тощо)
Утворення спільного органу управління для виконання визначених законом повноважень (як окремий виконавчий орган або у складі виконавчого органу одного з суб'єктів співробітництва (як структурний підрозділ — департамент, відділ, управління, бюро, агенція тощо)	Створення структур соціального захисту населення відділів надання соціальних послуг; служб у справах дітей, відділів / секторів / фахівців із роботи з сім'ями, дітьми та молоддю); введення до штату центрів надання соціальних послуг ТГ посади фахівця з соціальної роботи

До надання соціальних послуг залучають надавачів недержавного сектору, зокрема шляхом державно-приватного партнерства, соціального замовлення, конкурсу соціальних проєктів тощо.

Для цього можуть застосовувати процедури закупівель, передбачені Законом України «Про публічні закупівлі», конкурси соціальних проєктів, соціальних програм відповідно до Порядку проведення конкурсу з визначення програм (проєктів, заходів), розроблених інститутами громадянського суспільства, для виконання (реалізації) яких надається фінансова підтримка, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 жовтня 2011 року № 1049 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 16 березня 2016 року № 194), а також соціальне замовлення згідно з Порядком надання соціальних послуг шляхом соціального замовлення та компенсації надавачам вартості соціальних послуг, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 1 червня 2020 року № 450.



Таблиця 1.4.5. Впровадження механізмів державно-приватного партнерства, соціального замовлення, конкурсу соціальних проєктів у ТГ Чернігівської області

Упроваджений конкурс програм / проєктів в одній ТГ	Упроваджений механізм державно-приватного партнерства у 0 ТГ	Упроваджений механізм публічних закупівель у п'яти ТГ
Городнянська		Седнівська Батуринська Городнянська Остерська Семенівська

Інформація в Таблиці 1.4.5. демонструє, що попри затверджену нормативно-правову базу, практика здійснення механізмів залучення недержавних надавачів у систему надання соціальних послуг у ТГ Чернігівської області здійснюється дуже повільно, що впливає на розвиток ринку надавачів соціальних послуг.

**Важливість забезпечення розвитку системи соціальних послуг на рівні ТГ Чернігівської області підкреслює:**

- повноваження органів місцевого самоврядування щодо забезпечення надання соціальних послуг населенню закріплені законодавчо;
- забезпечення надання соціальних послуг особам / сім'ям, які перебувають у складних життєвих обставинах, захист їхніх прав збільшує довіру до органів місцевого самоврядування;
- надання доступних соціальних і комплексних послуг прямо впливають на якість життя всіх жителів ТГ, підвищуючи соціальне благополуччя й безпеку населення.

## Висновки

1. На регіональному рівні й у ТГ Чернігівської області низький рівень управління системою соціальних послуг.
2. Виконання власних повноважень у сфері соціального захисту населення, надання соціальних послуг не відповідають рекомендованій Мінсоцполітики моделі організаційної структури (наказ Мінсоцполітики від 31 липня 2023 року № 263-Н «Про затвердження Методичних рекомендацій з розроблення положень про структурні підрозділи з питань соціального захисту населення місцевих державних адміністрацій та організації діяльності територіальної громади у сферах соціального захисту населення та захисту прав дітей»).
3. Недостатній кадровий потенціал надавачів соціальних послуг, зокрема фахівців із соціальної роботи, відсутність віддалених робочих місць у старостинських округах ТГ Чернігівської області.
4. Відсутність інтегрованого підходу до стратегічного планування як однієї зі складових моделей управління й адміністрування соціальних послуг населенню ТГ Чернігівської області.



5. Потребують вдосконалення знань і навичок посадові особи органів місцевого самоврядування, фахівці структурних підрозділів із питань соціального захисту населення, служб у справах дітей, керівники надавачів соціальних послуг ТГ Чернігівської області для ефективного управління сферою соціального захисту населення, захисту прав дітей і надання соціальних послуг.
6. Серед 57 ТГ Чернігівської області не поширена практика автоматизації процесів оброблення й передавання документів заявників із питань соціального захисту населення від старостинських округів. Навички персоналу щодо використання інформаційних технологій та офісних програм є базовими серед ТГ Чернігівської області.
7. Не впроваджуються механізми державно-приватного партнерства, соціального замовлення, конкурсу соціальних програм / проєктів, публічних закупівель. Є потреба залучення недержавних надавачів у систему надання соціальних послуг, а також розвитку механізмів міжвідомчої взаємодії та співробітництва у ТГ Чернігівської області, які передбачають об'єднання ресурсів задля досягнення цілей, які складно реалізувати поодиночі.

## 1.5. Аналіз забезпечення базовими та спеціалізованими соціальними послугами вразливих груп населення у громадах

Згідно зі статтею 34 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» виконавчим органам сільських, селищних, міських рад рекомендується забезпечувати, зокрема, **надання базових соціальних послуг особам / сім'ям за результатами оцінювання потреб особи / сім'ї**, вживати заходів із надання інших соціальних послуг особам / сім'ям шляхом створення мережі надавачів соціальних послуг державного / комунального сектору та/або залучення надавачів соціальних послуг недержавного сектору (шляхом соціального замовлення, державно-приватного партнерства, конкурсу соціальних проєктів, соціальних програм тощо), та/або на умовах договору з іншими органами місцевого самоврядування.

Базовий перелік соціальних послуг визначає Закон України «Про соціальні послуги». Перелік соціальних послуг, які надаються особам / сім'ям, які перебувають у складних життєвих обставинах, визначає Класифікатор соціальних послуг, затверджений наказом Міністерства соціальної політики від 23 червня 2020 року № 429, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 9 липня 2020 року за № 643/34926.

Нині перелік базових соціальних послуг значно розширеною і доповнений. Відповідно до Порядку визначення потреб населення адміністративно-територіальної одиниці / територіальної громади в соціальних послугах (наказ Міністерства соціальної політики України від 19 квітня 2023 року № 130) визначені 24 базових соціальних послуг і 14 інших соціальних послуг (див. Рис. 1.5.1).

Для проведення соціальної роботи та надання соціальних послуг безпосередньо в територіальних громадах Міністерство соціальної політики рекомендує (наказ № 263 від 31 липня 2023 року «Про затвердження методичних рекомендацій з організації діяльності територіальної громади у сферах соціального захисту населення та захисту прав дітей) створювати надавачів соціальних послуг (комунальні заклади), наприклад:

- ✓ **Центр надання соціальних послуг** — для надання соціальних послуг різним групам особам / сім'ям, які перебувають у складних життєвих обставинах (далі — ЦНСП);
- ✓ **Центр соціальних служб** — для надання сімейно-орієнтованих соціальних послуг (далі — ЦСС);
- ✓ **Територіальний центр соціального обслуговування (надання соціальних послуг)** — для надання соціальних послуг особам старшого віку, особам з інвалідністю (далі — ТЦСО).

Перелік базових соціальних послуг (усього 24 послуги):	Перелік інших спеціалізованих соціальних послуг (усього 14 послуг):
1. Догляд удома	1. Консультативний кризовий телефон
2. Денний догляд	2. Нічний притулок
3. Підтримане проживання бездомних осіб	3. Короткотермінове проживання
4. Соціальний супровід	4. Соціально-трудова адаптація
5. Соціальна адаптація	5. Стаціонарний догляд
6. Соціальна інтеграція та реінтеграція	6. Паліативний догляд
7. Надання притулку	7. Персональний асистент
8. Кризове та екстрене втручання	8. Соціальна реабілітація осіб з інтелектуальними та психічними порушеннями
9. Догляд і виховання в умовах, наближених до сімейних	9. Соціально-психологічна реабілітація
10. Консультування	10. Соціально-психологічна реабілітація осіб із залежністю від наркотичних засобів і психотропних речовин
11. Інформування	11. Соціально-психологічна реабілітація осіб із ігровою залежністю
12. Представництво інтересів	12. Тимчасовий відпочинок батьків, які здійснюють догляд за дітьми з інвалідністю
13. Посередництво	13. Тимчасовий відпочинок для осіб, які здійснюють догляд за особами з інвалідністю
14. Медіація	14. Транспортні послуги
15. Натуральна допомога	
16. Соціальна профілактика	
17. Переклад жестовою мовою	
18. Соціальний супровід під час інклюзивного навчання	
19. Соціальний супровід при працевлаштуванні та на робочому місці	
20. Фізичний супровід осіб з інвалідністю	
21. Соціальний супровід сімей у складних життєвих обставинах	
22. Послуга соціального супроводу сімей, у яких виховують дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування	
23. Денний догляд дітей з інвалідністю	
24. Транзитне проживання / навчальна квартира	

Рисунок 1.5.1. Загальний перелік соціальних послуг

**Аналіз стану забезпечення населення громад Чернігівської області показав, що в 10 з 57 громад області взагалі відсутні надавачі соціальних послуг. Із них:**

- ✓ **у шести громадах, зокрема в Деснянській селищній громаді,** соціальні послуги жителям ТГ надає Комунальна установа (далі — КУ) «Центр надання соціальних послуг» Остерської міської громади в межах договору про передачу міжбюджетних трансфертів;
- ✓ **у Київській, Киселівській, Новобілоуській сільських, Олишівській, Седнівській селищних громадах** соціальні послуги жителям громади надає КУ «Центр надання соціальних послуг» Михайло-Коцюбинської селищної громади в межах договору про передачу міжбюджетних трансфертів;
- ✓ **у чотирьох громадах, зокрема у Дмитрівській, Козелецькій селищних, Крутівській, Талалаївській сільських громадах** соціальні послуги надають відділи соціального захисту населення;
- ✓ **у трьох громадах (Малодівицькій, Сновській, Срібнянській)** створений лише один надавач соціальних послуг для надання соціальних послуг особам старшого віку, особам з інвалідністю — ТЦСО.

Проведений аналіз показав, що навіть за відсутності надавачів у вищезазначених громадах соціальні послуги надають працівники виконавчих комітетів або фахівці інших громад у межах співробітництва територіальних громад чи через механізми компенсацій за надані послуги. Але при цьому варто відмітити, що кількість соціальних послуг, які надають у вищезазначених громадах, значно обмежений і не відповідає потребам населення громад у соціальних послугах. Отже, рекомендуємо:

**Коропській, Малодівицькій, Сновській громадам,** які мають лише ТЦСО, розглянути питання щодо створення у громадах окремих надавачів сімейно орієнтованих соціальних послуг. Законодавство визначає, що це можна здійснити шляхом реорганізації ТЦСО в Центри надання соціальних послуг із відділеннями догляду вдома, денного перебування, натуральної допомоги та відділеннями соціальної роботи, надання соціальних послуг сім'ям із дітьми або створення додатково Центрів соціальних служб для проведення соціальної роботи, надання соціальних послуг сім'ям із дітьми у складних життєвих обставинах, вразливим категоріям дітей;

**Дмитрівській, Козелецькій селищним, Крутівській, Талалаївській сільським громадам** розв'язати питання щодо створення надавачів соціальних послуг, які будуть відповідати критеріям, визначеним Постановою Кабінету Міністрів України (далі — КМУ) від 3 березня 2020 року «Про затвердження критеріїв діяльності надавачів соціальних послуг» і зняти з уповноважених органів виконавчих комітетів із питань соціального захисту населення повноваження стосовно надання соціальних послуг вразливим категоріям населення громад;

**Київській, Киселівській, Новобілоуській сільським, Деснянській, Олишівській, Седнівській, селищним громадам** 2024 року створити власних надавачів соціальних послуг, які будуть також відповідати затвердженим критеріям діяльності надавачів соціальних послуг (постанова КМУ від 3 березня 2020 року №185).

Аналіз мережі надавачів соціальних послуг у Чернігівській області показав, що в більшості громад області, зокрема в 47 ТГ (82 %) створені й функціонують комунальні надавачі соціальних послуг (див. Табл. 1.5.1).

Таблиця 1.5.1. Стан забезпечення громад Чернігівської області надавачами соціальних послуг

№	Назва громад	Назва надавача соціальних послуг у громаді	Не створено надавача соціальних послуг у громаді
1.	Батурицька міська ТГ	ЦНСП	
2.	Бахмацька міська ТГ	ЦНСП	
3.	Березнянська селищна ТГ	ЦНСП	
4.	Бобровицька міська ТГ	ЦНСП	
5.	Борзнянська міська ТГ	ЦНСП	
6.	Варвинська селищна ТГ	ТЦСО, ЦСС	
7.	Вертіївська сільська ТГ	ЦНСП	
8.	Височанська сільська ТГ	ЦНСП	
9.	Гончарівська селищна ТГ	ЦНСП	
10.	Городнянська міська ТГ	ЦНСП	
11.	Деснянська селищна ТГ	ЦНСП Остерської громади	Відсутній надавач соціальних послуг
12.	Дмитрівська селищна ТГ	Відділ надання соціальних послуг	Відсутній надавач соціальних послуг
13.	Добрянська селищна ТГ	ЦНСП	
14.	Іванівська сільська ТГ	ЦНСП	
15.	Ічнянська міська ТГ	ТЦСО, ЦСС	
16.	Киїнська сільська ТГ	ЦНСП Михайло-Коцюбинської громади	Відсутній надавач соціальних послуг
17.	Киселівська сільська ТГ	ЦНСП Михайло-Коцюбинської громади	Відсутній надавач соціальних послуг
18.	Кіптівська сільська ТГ	ЦНСП	
19.	Козелецька селищна ТГ	Відділ соціального захисту населення	Відсутній надавач соціальних послуг
20.	Комарівська сільська ТГ	ЦНСП	
21.	Коропська селищна ТГ	ТЦСО, ЦСС	
22.	Корюківська міська ТГ	ЦНСП	
23.	Крутівська сільська ТГ	Виконком, соціальні робітники	Відсутній надавач соціальних послуг
24.	Куликівська селищна ТГ	ТЦСО, ЦСС	
25.	Ладанська селищна ТГ	ЦНСП	
26.	Линовицька селищна ТГ	ЦНСП	

№	Назва громад	Назва надавача соціальних послуг у громаді	Не створено надавача соціальних послуг у громаді
27.	Лосинівська селищна ТГ	ЦНСП	
28.	Любецька селищна ТГ	ЦНСП	
29.	Макіївська сільська ТГ	ЦНСП	
30.	Малодівицька селищна ТГ	ТЦСО	
31.	Менська міська ТГ	ТЦСО, ЦСС	
32.	Михайло-Коцюбинська ТГ	ЦНСП	
33.	Мринська сільська ТГ	ЦНСП	
34.	Ніжинська міська ТГ	ТЦСО, ЦСС	
35.	Новгород-Сіверська міська ТГ	ЦНСП	
36.	Новобасанська сільська ТГ	ЦНСП	
37.	Новобілоуська сільська ТГ	ЦНСП Михайло Коцюбинської громади	Відсутній надавач соціальних послуг
38.	Носівська міська ТГ	ЦНСП	
39.	Олишівська селищна ТГ	ЦНСП Михайло Коцюбинської громади	Відсутній надавач соціальних послуг
40.	Остерська міська ТГ	ЦНСП	
41.	Парафіївська селищна ТГ	ЦНСП	
42.	Плисківська сільська ТГ	ЦНСП	
43.	Понорницька селищна ТГ	ЦНСП	
44.	Прилуцька міська ТГ	ТЦСО, ЦСС	
45.	Ріпкинська селищна ТГ	ЦНСП	
46.	Седнівська селищна ТГ	ЦНСП Михайло-Коцюбинської громади	Відсутній надавач соціальних послуг
47.	Семенівська міська ТГ	ТЦСО, ЦСС	
48.	Сновська міська ТГ	ТЦСО	
49.	Сосницька селищна ТГ	ЦНСП	
50.	Сухополов'янська сільська ТГ	ТЦСО, ЦСС	
51.	Срібнянська селищна	ТЦСО	
52.	Талалаївська селищна ТГ	ЦНСП	
53.	Талалаївська сільська ТГ	Відділ соціального захисту населення	Відсутній надавач соціальних послуг
54.	Тупичівська сільська ТГ	ЦНСП	
55.	Холминська селищна ТГ	ЦНСП	
56.	Чернігівська міська ТГ	ТЦСО, ЦСС	
57.	Яблунівська сільська ТГ	ЦНСП	

Дані, наведені в Таблиці 1.5.1, показують, що:

- ✓ у 34 громадах по одному надавачу соціальних послуг — ЦНСП;
- ✓ у 10 громадах по два надавачі соціальних послуг — ТЦСО та ЦСС;
- ✓ у трьох громадах по одному надавачу соціальних послуг — ТЦСО;
- ✓ у чотирьох громадах послуги надають Відділи соціального захисту населення;
- ✓ у шести громадах послуги надають надавачі соціальних послуг з інших громад.

Результати опитування надавачів соціальних послуг у громадах показав, що у всіх **57 громадах області** здебільшого надаються **базові соціальні послуги**.

Таблиця 1.5.2. Розподіл загальної кількості соціальних послуг, які надаються у громадах<sup>25</sup>

№	Назва громад	Кількість базових соціальних послуг, які надаються у громадах	Кількість інших соціальних послуг, які надаються у громадах	Загальна кількість соціальних послуг, які надаються у громадах
1.	Батуринська міська ТГ	5	1	6
2.	Бахмацька міська ТГ	11	1	12
3.	Березнянська селищна ТГ	4	-	4
4.	Бобровицька міська ТГ	12	-	12
5.	Борзнянська міська ТГ	12	-	12
6.	Варвинська селищна ТГ	12	1	13
7.	Вертіївська сільська ТГ	10	1	11
8.	Височанська сільська ТГ	8	-	8
9.	Гончарівська селищна ТГ	3	-	3
10.	Городнянська міська ТГ	8	-	8
11.	*Деснянська селищна ТГ	9	-	9
12.	*Дмитрівська селищна ТГ	5	-	5
13.	Добрянська селищна ТГ	11	1	12
14.	Іванівська сільська ТГ	9	-	9
15.	Ічнянська міська ТГ	10	1	11
16.	*Киїнська сільська ТГ	11	-	11
17.	*Киселівська сільська ТГ	1	-	1
18.	Кіптівська сільська ТГ	11	-	11
19.	*Козелецька селищна ТГ	1	-	1
20.	Комарівська сільська ТГ	6	1	7
21.	Коропська селищна ТГ	10	1	11
22.	Корюківська міська ТГ	14	-	14
23.	*Крутівська сільська ТГ	5	-	5
24.	Куликівська селищна ТГ	12	-	12

25 Дані, наведені в Таблиці 1.5.2, отримані від 52 громад області.



№	Назва громад	Кількість базових соціальних послуг, які надаються у громадах	Кількість інших соціальних послуг, які надаються у громадах	Загальна кількість соціальних послуг, які надаються у громадах
25.	Ладанська селищна ТГ	-	-	Інформація не надана
26.	Линовицька селищна ТГ	3	1	4
27.	Лосинівська селищна ТГ	1	1	2
28.	Любецька селищна ТГ	-	-	Інформація не надана
29.	Макіївська сільська ТГ	5	-	5
30.	Малодівицька селищна ТГ	9	1	10
31.	Менська міська ТГ	13	1	14
32.	Михайло-Коцюбинська ТГ	12	-	12
33.	Мринська сільська ТГ	1	-	1
34.	Ніжинська міська ТГ	14	-	14
35.	Новгород-Сіверська міська ТГ	13	1	13
36.	Новобасанська сільська ТГ	5	-	5
37.	*Новобілоуська сільська ТГ	1	-	1
38.	Носівська міська ТГ	10	1	11
39.	*Олишівська селищна ТГ	1	-	1
40.	Остерська міська ТГ	2	1	3
41.	Парафіївська селищна ТГ	1	1	2
42.	Плисківська сільська ТГ	-	-	Інформація не надана
43.	Понорницька селищна ТГ	6	-	6
44.	Прилуцька міська ТГ	12	-	12
45.	Ріпкинська селищна ТГ	10	-	10
46.	*Седнівська селищна ТГ	10	-	10
47.	Семенівська міська ТГ	2	1	3
48.	Сновська міська ТГ	3	1	4
49.	Сосницька селищна ТГ	10	-	10
50.	Сухополов'янська сільська ТГ	8	1	9
51.	Срібнянська селищна	-	-	Інформація не надана
52.	Талалаївська селищна ТГ	9	1	10
53.	*Талалаївська сільська ТГ	2	-	2
54.	Тупичівська сільська ТГ	-	-	Інформація не надана
55.	Холминська селищна ТГ	9	-	9
56.	Чернігівська міська ТГ	16	1	17
57.	Яблунівська сільська ТГ	9	1	10

\*У позначених громадах відсутні надавачі соціальних послуг

Аналізуючи дані, наведені в Таблиці 1.5.2, можна зробити висновок, що із 38 соціальних послуг, рекомендованих Міністерством соціальної політики, за якими затверджені державні стандарти, у 57 ТГ Чернігівської області, які надали дані:

- **18 громад** надають не більше п'яти соціальних послуг;
- **15 громад** надають від шести до 10 соціальних послуг;
- **19 громад** надають від 11 до 17 соціальних послуг (див.Табл.1.5.5).

Аналіз показав, що з 38 соціальних послуг (24 базові й 14 інших спеціалізованих), визначених Класифікатором соціальних послуг, затвердженим наказом Міністерства соціальної політики від 23 червня 2020 року № 429, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 9 липня 2020 року за № 643/34926, 12 соціальних послуг не надаються в жодній із 57 громад. Здебільшого йдеться про інші спеціалізовані соціальні послуги (див. Рис. 1.5.2).

Базові соціальні послуги, які не надаються	Інші соціальні послуги, які не надаються
1. Підтримане проживання осіб похилого віку та осіб з інвалідністю	1. Нічний притулок
2. Транзитне підтримане проживання / учбова соціальна квартира	2. Короткотермінове проживання
	3. Соціально-трудова адаптація
	4. Паліативний догляд
	5. Персональний асистент
	6. Соціальна реабілітація осіб з інтелектуальними та психічними порушеннями
	7. Соціально-психологічна реабілітація осіб із залежністю від наркотичних засобів і психоактивних речовин
	8. Соціально-психологічна реабілітація осіб із ігровою залежністю
	9. Тимчасовий відпочинок для батьків, які здійснюють догляд за дітьми з інвалідністю
	10. Тимчасовий відпочинок для осіб, які здійснюють догляд за особами з інвалідністю, особами, які мають невиліковні хвороби, хвороби, що потребують тривалого лікування

Рисунок 1.5.2. Послуги, які не надаються в жодній громаді Чернігівської області

Показовим для аналізу стану забезпечення населення пілотних громад Чернігівської області, як базових, так й інших спеціалізованих соціальних послуг, є узагальнені дані щодо кількості громад, які надавали соціальні послуги за звітний період (2022 рік), наведені в Таблиці 1.5.3 та на Рисунку 1.5.3.

Таблиця 1.5.3. Загальна кількість соціальних послуг, наданих у громадах за звітний період\*

№	Назва послуги	Кількість громад, які надають такі послуги	Кількість наданих послуг за звітний період
<b>Найбільш поширені соціальні послуги</b>			
1.	Догляд удома	52	17 429
2.	Інформування	38	35 869*
3.	Соціальний супровід сімей / осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах	37	1 778
4.	Консультування	36	32 451*
5.	Соціальна профілактика	32	18 688
6.	Натуральна допомога	31	34 706*
7.	Соціальний супровід сімей, у яких виховуються діти-сироти й діти, позбавлені батьківського піклування	30	502
8.	Представництво інтересів	28	11 778*
9.	Соціальна адаптація	27	14 296*
<b>Менш поширені соціальні послуги</b>			
10.	Посередництво	23	3 211
11.	Соціальна інтеграція та реінтеграція	19	12 530*
12.	Стаціонарний догляд	15	420
13.	Екстрене (кризове) втручання	16	446
14.	Медіація	6	3 031
<b>Найменше поширені соціальні послуги</b>			
15.	Денний догляд дітей з інвалідністю	1	27
16.	Підтримане проживання бездомних осіб	1	176
17.	Переклад жестовою мовою	2	762
18.	Догляд і виховання дітей в умовах, наближених до сімейних	1	235
19.	Супровід під час інклюзивного навчання	1	1
20.	Консультативний кризовий телефон	1	3
21.	Соціально-психологічна реабілітація	1	20
22.	Надання притулку	2	177
23.	Соціальний супровід під час працевлаштування та на робочому місці	2	223

№	Назва послуги	Кількість громад, які надають такі послуги	Кількість наданих послуг за звітний період
24.	Фізичний супровід осіб з інвалідністю, які мають порушення опорно-рухового апарату й пересуваються на кріслах колісних, з інтелектуальним, сенсорними, фізичними, моторними, психічними та поведінковими порушеннями	2	37
25.	Денний догляд	3	1 540
26.	Транспортні послуги	4	3 052
<b>Не надаються в жодній громаді</b>			
27.	Підтримане проживання осіб старшого віку та осіб з інвалідністю	-	
28.	Транзитне підтримане проживання / учбова соціальна квартира (будинок)	-	-
29.	Нічний притулок	-	-
30.	Короткотермінове проживання	-	-
31.	Соціально-трудова адаптація	-	-
32.	Паліативний догляд	-	-
33.	Персональний асистент	-	-
34.	Соціальна реабілітація осіб з інтелектуальними та психічними порушеннями	-	-
35.	Соціально-психологічна реабілітація осіб із залежністю від наркотичних засобів чи психотропних речовин	-	-
36.	Соціально-психологічна реабілітація осіб з ігровою залежністю	-	-
37.	Тимчасовий відпочинок для батьків або осіб, які їх замінюють, що здійснюють догляд за дітьми з інвалідністю	-	-
38.	Тимчасовий відпочинок для осіб, які здійснюють догляд за особами з інвалідністю, особами, які мають невиліковні хвороби, хвороби, що потребують тривалого лікування	-	-

\*Дані, наведені в таблиці, є узагальненими даними за 52 громадами, які надали інформацію щодо переліку й кількості наданих послуг.

Варто звернути увагу, що значну кількість послуг, позначених у Таблиці 1.5.3, надає Чернігівська міська ТГ. Цей показник у загальній кількості послуг становить у відсотках:

- ✓ соціальної адаптації — 37 %;
- ✓ соціальної інтеграції — 78 %;
- ✓ консультування — 44 %;
- ✓ представництва інтересів — 42 %;
- ✓ соціальної профілактики — 56 %;
- ✓ натуральної допомоги — 41 %;
- ✓ інформування — 44 %.



Рисунок 1.5.3. Кількість наданих соціальних послуг

Дані, наведені в Таблиці 1.5.3, свідчать про те, що з 22 базових соціальних послуг, які надаються в більшості з 52 пілотних громад, які надали інформацію, **найбільш поширеними є такі дев'ять соціальних послуг:**

- ✓ догляд удома надається у 52 громадах;
- ✓ інформування надається у 38 громадах;
- ✓ соціальний супровід сімей у складних життєвих обставинах надається у 37 громадах;
- ✓ консультування надається у 36 громадах;
- ✓ соціальна профілактика надається у 32 громадах;
- ✓ натуральна допомога надається у 31 громаді;
- ✓ соціальний супровід сімей, у яких виховуються діти-сироти й діти, позбавлені батьківського піклування, надається у 30 громадах;
- ✓ представництво інтересів надається у 28 громадах;
- ✓ соціальна адаптація надається у 27 громадах.

**За кількісними показниками найбільш чисельними у громадах Чернігівської області є послуги:**

- ✓ інформування;
- ✓ натуральної допомоги;
- ✓ консультування;
- ✓ соціальної профілактики;
- ✓ догляду вдома;
- ✓ соціальної адаптації.

Відповідно до Закону України «Про соціальні послуги», згідно з типологізацією вищезазначені соціальні послуги належать до групи послуг, спрямованих на запобігання виникненню складних життєвих обставин та/або потраплянню особи / сім'ї в такі обставини. Це прості соціальні послуги, які не передбачають надання постійної або систематичної комплексної допомоги.

Враховуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що у громадах Чернігівської області бракує комплексних послуг, які потребують узгоджених дій фахівців із надання постійної або систематичної комплексної допомоги, зокрема послуг соціальної підтримки, соціального обслуговування, спрямованих на подолання особою / сім'єю складних життєвих обставин або мінімізацію негативних наслідків складних життєвих обставин особи / сім'ї, підтримку їхньої життєдіяльності, соціального статусу та залученості у громаду.

Аналіз показав, що найменш поширеними соціальними послугами у громадах області є соціальні послуги (див. Рис. 1.5.4):

- ▶ **денного догляду;**
- ▶ **денного догляду дітей з інвалідністю;**
- ▶ **підтриманого проживання бездомних осіб;**
- ▶ **надання притулку;**

- ▶ соціального супроводу під час працевлаштування та на робочому місці;
- ▶ фізичного супроводу осіб з інвалідністю, які мають порушення опорно-рухового апарату та пересуваються на кріслах колісних, з інтелектуальним, сенсорними, фізичними, моторними, психічними та поведінковими порушеннями;
- ▶ перекладу жестовою мовою;
- ▶ догляду й виховання дітей в умовах, наближених до сімейних;
- ▶ супроводу під час інклюзивного навчання;
- ▶ соціально-психологічної реабілітації;
- ▶ транспортні послуги.



Рисунок 1.5.4. Кількість найменш поширених соціальних послуг у громадах області

Лише в одній громаді області надаються послуги:

- ✓ денного догляду дітей з інвалідністю — у Ніжинській міській громаді;
- ✓ підтриманого проживання бездомних осіб — у Чернігівській міській громаді;
- ✓ супроводу під час інклюзивного навчання — у Варвинській громаді;
- ✓ соціальної реабілітації — в Яблунівській громаді.

У двох громадах області надіються послуги:

- ✓ надання притулку — у Чернігівській, Деснянській громадах;
- ✓ соціального супроводу під час працевлаштування та на робочому місці — в Ічнянській, Чернігівській громадах;
- ✓ фізичного супроводу осіб з інвалідністю, які мають порушення опорно-рухового апарату та пересуваються на кріслах колісних, з інтелектуальним, сенсорними, фізичними, моторними, психічними та поведінковими порушеннями — у Добрянській, Носівській громадах;
- ✓ перекладу жестовою мовою — у Бахмацькій, Чернігівській громадах.

Послуга догляду і виховання дітей в умовах, наближених до сімейних, є тільки у трьох громадах області: Новгород Сіверській, Холминській, Яблунівській ТГ.

Послуга денного догляду надається лише у трьох громадах області: Корюківській, Менській, Ніжинській міських ТГ.

Транспортні послуги надаються у чотирьох громадах області: Менській, Носівській, Остерській, Чернігівській ТГ.

Отримані від громад картки надавачів соціальних послуг дали змогу проаналізувати перелік категорій осіб / сімей, яким надаються соціальні послуги у громадах.

Таблиця 1.5.4. Загальна кількість вразливих категорій населення у громадах, які отримують соціальні послуги

№	Назва громад	Кількість категорій вразливих груп населення	Загальна кількість соціальних послуг, які надаються у громадах
1.	Батуринська міська громада	14	6
2.	Бахмацька міська громада	<b>20</b>	12
3.	Березнянська селищна громада	9	4
4.	Бобровицька міська громада	10	12
5.	Борзнянська міська громада	<b>20</b>	12
6.	Варвинська селищна громада	<b>23</b>	13
7.	Вертіївська сільська громада	17	11
8.	Височанська сільська громада	18	8
9.	Гончарівська селищна громада	6	3
10.	Городнянська міська громада	<b>21</b>	8
11.	Деснянська селищна громада	-	9
12.	Дмитрівська селищна громада	12	5
13.	Добрянська селищна громада	<b>23</b>	12
14.	Іванівська сільська громада	10	9
15.	Ічнянська міська громада	6	11
16.	Кіптівська сільська громада	<b>20</b>	11
17.	Киїнська сільська громада	2	1
18.	Киселівська сільська громада	2	1
19.	Козелецька селищна громада	2	1
20.	Комарівська сільська громада	12	7
21.	Коропська селищна громада	9	11
22.	Корюківська міська громада	<b>35</b>	14
23.	Крутівська сільська громада	10	5
24.	Куликівська селищна громада	<b>32</b>	12
25.	Ладанська селищна громада	Інформація відсутня	Інформація відсутня
26.	Линовицька селищна громада	18	4
27.	Лосинівська селищна громада	35	2
28.	Любецька селищна громада	Інформація відсутня	Інформація відсутня
29.	Макіївська сільська громада	3	5
30.	Малодівицька селищна громада	4	10
31.	Менська міська громада	<b>20</b>	14
32.	Михайло-Коцюбинська селищна громада	<b>36</b>	12
33.	Мринська сільська громада	2	1



№	Назва громад	Кількість категорій вразливих груп населення	Загальна кількість соціальних послуг, які надаються у громадах
34.	Ніжинська міська громада	23	14
35.	Новгород-Сіверська міська громада	34	13
36.	Новобасанська сільська громада	16	5
37.	Новобілоуська сільська громада	2	1
38.	Носівська міська громада	10	11
39.	Олишівська селищна громада	2	1
40.	Остерська міська громада	18	3
41.	Парафіївська селищна громада	4	2
42.	Плисківська сільська громада	Інформація відсутня	Інформація відсутня
43.	Понорницька селищна громада	12	6
44.	Прилуцька міська громада	29	12
45.	Ріпкинська селищна громада	10	5
46.	Седнівська селищна громада	10	10
47.	Семенівська міська громада	5	3
48.	Сновська міська громада	26	4
49.	Сосницька селищна громада	24	10
50.	Сухополов'янська сільська громада	15	9
51.	Срібнянська селищна громада	Інформація відсутня	Інформація відсутня
52.	Талалаївська селищна громада	19	10
53.	Талалаївська сільська громада	24	2
54.	Тупичівська сільська громада	Інформація відсутня	Інформація відсутня
55.	Холминська селищна громада	23	9
56.	Чернігівська міська громада	42	17
57.	Яблунівська сільська громада	26	10

Дані, наведені в Таблиці 1.5.4 за категоріями вразливих груп, отримані з карток надавачів соціальних послуг, а дані за кількістю послуг — із форми 3. Під час порівняння багато даних не співпадають і є суперечливими. Наприклад, у Лосинівській громаді надається лише дві соціальні послуги, а категорій вразливих груп, охоплених соціальними послугами — 36 У Талалаївській сільській громаді також надається лише дві послуги, а отримують їх 24 категорії вразливих груп населення. Наведені приклади не є поодинокими, усім громадам області можна порекомендувати вдосконалити ведення обліку даних щодо кількості соціальних послуг, переліку категорій населення громад, які їх отримують.

Дані, отримані з карток надавачів послуг, дають змогу зробити висновок, що у значній кількості громад, а саме в **Бахмацькій, Варвинській, Городнянській, Добрянській, Кіптівській, Комарівська, Корюківській, Куликівській, Менській, Михайло-Коцюбинській, Ніжинській, Новгород-Сіверській, Прилуцькій, Сосницькій, Холминській, Чернігівській, Яблунівській** соціальні послуги охоплюють значну кількість категорій вразливих груп населення.

Детальніший аналіз щодо кількості категорій вразливих груп населення в окремо взятих громадах дає змогу зробити висновок, що чим більшою є загальна кількість соціальних послуг, які надаються у громаді, тим більшим є перелік категорій вразливих груп населення, які їх отримують.

Варто зазначити, що у громадах є певна категорія вразливих категорій населення, які охоплені соціальними послугами в більшості громад області (див. Табл. 1.5.5).

Таблиця 1.5.5. Загальна кількість громад, які надають соціальні послуги вразливим категоріям населення

№	Назва вразливих категорій населення	Загальна кількість громад, які надають соціальні послуги вразливим категоріям населення
1.	Безробітні (zareєстровані в центрі зайнятості особи)	22
2.	Внутрішньо переміщені особи	<b>42</b>
3.	Сім'ї, які отримують державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям	<b>32</b>
4.	Сім'ї, члени яких мають інвалідність	<b>36</b>
5.	Сім'ї з дітьми, в яких тривала хвороба батьків перешкоджає їм виконувати свої батьківські обов'язки	15
6.	Сім'ї, де триває процес розлучення батьків і вирішується спір між матір'ю та батьком щодо визначення місця проживання дітей, участі батьків у їхньому вихованні	21
7.	Неповнолітні одинокі матері (батьки)	16
8.	Сім'ї, в яких дітей відібрано у батьків без позбавлення їх батьківських прав на підставі рішення суду	16
9.	Сім'ї з дітьми, де батьки є трудовими мігрантами	10
10.	Біженці, особи, які потребують додаткового або тимчасового захисту	5
11.	Особи, які звернулися з заявою про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, та мають довідку про звернення по захист в Україні	3
12.	Сім'ї, дітей з яких влаштовано до закладів інституційного догляду та виховання дітей	<b>34</b>
13.	Особи, яким заподіяно шкоду пожежею, стихійним лихом, катастрофою, бойовими діями, терористичним актом, збройним конфліктом, тимчасовою окупацією	<b>29</b>
14.	Особи з числа учасників антитерористичної операції та осіб, які брали участь у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з повномасштабною війною Російської Федерації проти України	<b>29</b>
15.	Особи з числа дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування (у віці 18–23 роки), які проживають у територіальній громаді	<b>29</b>

№	Назва вразливих категорій населення	Загальна кількість громад, які надають соціальні послуги вразливим категоріям населення
16.	Жінки, які виявили намір відмовитися від новонародженої дитини	16
17.	ВІЛ-інфіковані особи	14
18.	Особа, хворі на туберкульоз	9
19.	Особа з порушеннями психіки та поведінки, пов'язаними з уживанням усіх груп психоактивних речовин	5
20.	Особа з залежністю від азартних ігор	3
21.	Особа, які постраждали від домашнього насильства	<b>29</b>
22.	Особа, які вчинили домашнє насильство, направлені для проходження програми для кривдників	10
23.	Особа, які постраждали від торгівлі людьми	8
24.	Особа, звільнені з місць позбавлення волі	19
25.	Особа, які перебувають на обліку органу пробації	19
26.	Бездомні особи	5
27.	Повнолітні недієздатні особи, яким не призначено опікуна	7
28.	Сім'ї, в яких батьків поновлено в батьківських правах	14
29.	Діти, які перебувають на обліку служби у справах дітей як такі, що перебувають у складних життєвих обставинах	<b>32</b>
30.	Діти-сироти й діти, позбавлені батьківського піклування	<b>40</b>
31.	Сім'ї, дітей з яких влаштовано в патронатні сім'ї протягом звітного періоду	11
32.	Діти, батьки яких (особа, які їх замінують) ухиляються від виконання своїх обов'язків	<b>31</b>
33.	Сім'ї, в яких діти систематично самовільно залишають місце проживання	10
34.	Сім'ї, в яких діти систематично без поважних причин не відвідують заклади освіти	10
35.	Діти з інвалідністю	<b>26</b>
36.	Діти з особливими освітніми потребами	22
37.	Діти з тяжкими захворюваннями, порушеннями, травмами, станами (зокрема до встановлення інвалідності)	10
38.	Діти, які потребують паліативної допомоги	2
39.	Повнолітні особи з інвалідністю, з них:	<b>51</b>
40.	Особа старшого віку	<b>47</b>
41.	Одинокі особи, які потребують допомоги у веденні домашнього господарства	<b>26</b>
42.	Одинокі особи, які потребують стороннього догляду	<b>47</b>

Дані, наведені в Таблиці 1.5.5, показують, що з 42 запропонованих Міністерством соціальної політики категорій вразливих груп населення, за якими кожна громада має вести облік (згідно з Додатком 1 до Порядку визначення потреб населення громади в соціальних послугах, затвердженого наказом Мінсоцполітики від 19 квітня 2023 року № 130-Н ), більшість ТГ Чернігівської області охоплює соціальними послугами **16 вищезазначених вразливих категорій населення громад** (див. Рис. 1.5.2).

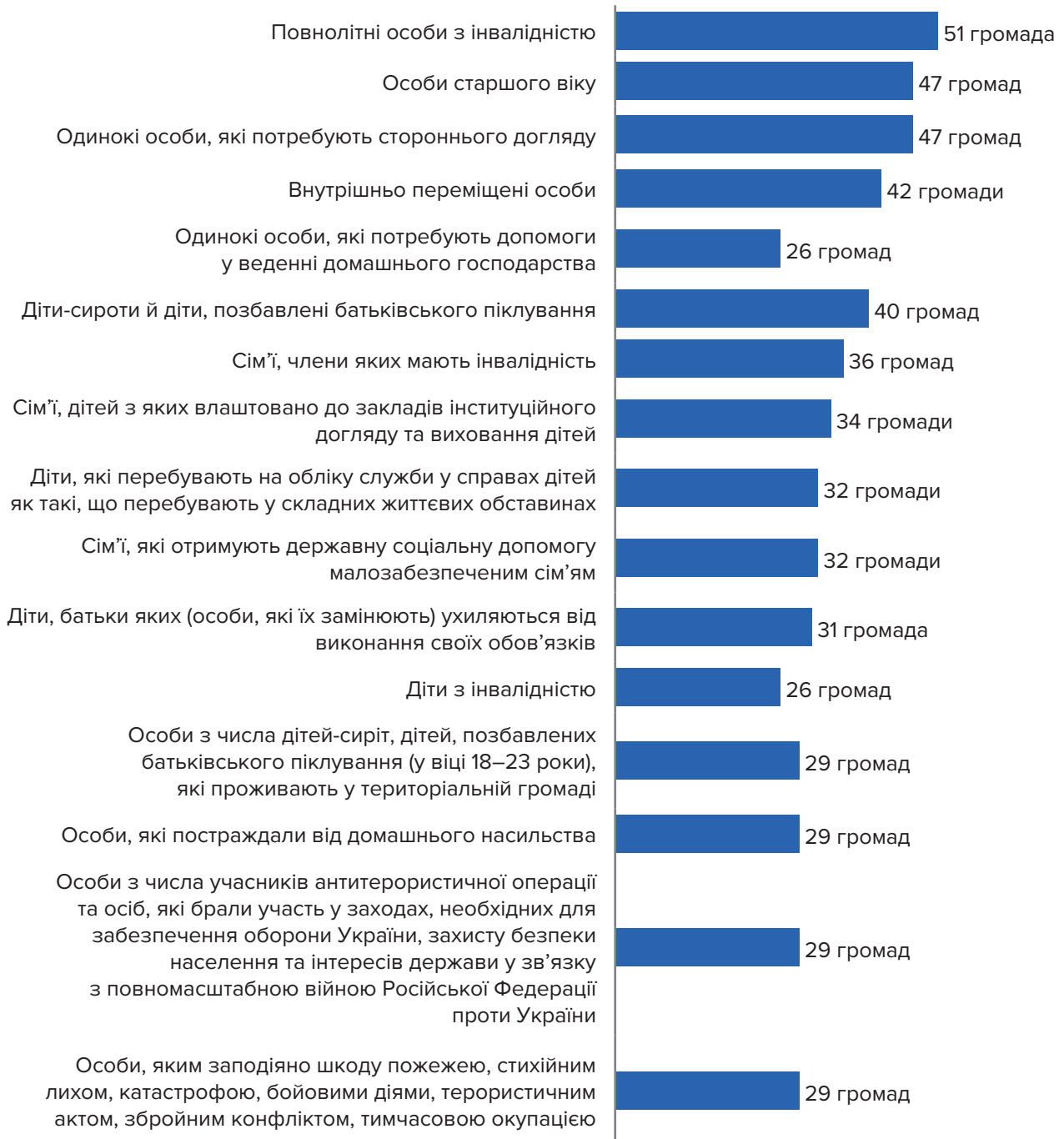


Рисунок 1.5.2. Перелік вразливих категорій населення, яким надаються соціальні послуги у більшості громад області

**Водночас аналіз показав, що найменш охоплені соціальними послугами у громадах є такі вразливі групи осіб:**

- ВІЛ-інфіковані особи;
- особи, хворі на туберкульоз;
- особи з порушеннями психіки та поведінки, пов'язаними з уживанням усіх груп психоактивних речовин;
- особи з залежністю від азартних ігор;
- бездомні особи.
- особи, які вчинили домашнє насильство, направлені для проходження програми для кривдників;
- сімей та дітей :
- сім'ї, дітей з яких влаштовано в патронатні сім'ї протягом звітного періоду;
- сім'ї з дітьми, в яких тривала хвороба батьків перешкоджає їм виконувати свої батьківські обов'язки;
- сім'ї, в яких батьків поновлено в батьківських правах;
- сім'ї, в яких дітей відібрано у батьків без позбавлення їх батьківських прав на підставі рішення суду;
- діти, які потребують паліативної допомоги;
- діти з тяжкими захворюваннями, порушеннями, травмами, станами (зокрема до встановлення інвалідності).

Низький рівень охоплення соціальними послугами вищезазначених вразливих категорій населення громад свідчить про відсутність у більшості громад області комплексних соціальних послуг, які передбачають узгоджені дії фахівців із надання постійної або систематичної комплексної допомоги (догляду, виховання, спільного проживання, соціального супроводу, кризового втручання, підтримане проживання, соціальна адаптація, соціальна інтеграція та реінтеграція тощо), а також комплексних спеціалізованих соціальних послуг, які надаються певній категорії отримувачів соціальних послуг: ВІЛ-інфікованим особам, особам із залежністю від психотропних речовин, особам, які постраждали від торгівлі людьми, біженцям, особам із психічними порушеннями та іншим. Не вистачає у громадах і допоміжних соціальних послуг, які надаються у вигляді натуральної допомоги (продукти харчування, предмети й засоби особистої гігієни, санітарно-гігієнічні засоби для прибирання, засоби догляду, одяг, взуття й інші предмети першої необхідності, організація харчування, забезпечення паливом тощо) і технічних послуг (транспортних послуг, переклад жестовою мовою тощо).

Під час Google-опитування від громад були отримані дані щодо впровадження нових соціальних послуг. Їхній аналіз показав, що після ухвалення 2019 року Закону України «Про соціальні послуги» не всі громади області впроваджували нові соціальні послуги (див. Табл. 1.5.6).

Таблиця 1.5.6. Перелік громад і нових соціальних послуг, які громади впроваджували протягом 2020–2023 років

№	Назва громади	Нові соціальні послуги, які громади впроваджували протягом 2020–2023 років
1.	Батури́нська	Не впроваджували
2.	Бахмацька	Переклад жестовою мовою
3.	Березнянська	Соціальні послуги для ВПО
4.	Бобровицька	Не впроваджували
5.	Борзнянська	Немає даних
6.	Варвинська	Соціальна послуга супроводу під час інклюзивного навчання
7.	Вертіївська	Не впроваджували
8.	Височанська	Не впроваджували
9.	Гончарівська	Догляд удома, інформування, консультування, соціальний супровід сімей у складних життєвих обставинах, соціальний супровід сімей, в яких виховуються діти-сироти, соціальна профілактика, представництво інтересів, соціальна інтеграція, соціальна реінтеграція, посередництво
10.	Городнянська	Не впроваджували
11.	Деснянська	Не впроваджували
12.	Дмитрівська	Не впроваджували
13.	Добрянська	Догляд удома, соціальна адаптація, соціальна інтеграція та реінтеграція, екстренне (кризове) втручання, консультування, соціальний супровід, представництво інтересів, посередництво, соціальна профілактика, інформування, медіація, натуральна допомога
14.	Іванівська	Немає даних
15.	Ічнянська	Соціальна адаптація (Університет третього віку)
16.	Кіптівська	Не впроваджували
17.	Киїнська	Не впроваджували
18.	Киселівська	Не впроваджували
19.	Козелецька	Не впроваджували
20.	Комарівська	Не впроваджували
21.	Коропська	Не впроваджували
22.	Корюківська	Немає даних
23.	Крутівська	Немає даних
24.	Куликівська	Не впроваджували
25.	Ладанська	Не впроваджували
26.	Линовицька	Не впроваджували

№	Назва громади	Нові соціальні послуги, які громади впроваджували протягом 2020–2023 років
27.	Лосинівська	Компенсація фізичним особам за надання соціальних послуг на непрофесійній основі
28.	Любецька	Немає даних
29.	Макіївська	Немає даних
30.	Малодівицька	Не впроваджували
31.	Менська	Кімната довіри, соціальна пральня, прокат засобів реабілітації
32.	Михайло-Коцюбинська	Університет третього віку в межах послуги соціальної адаптації; мобільна соціальна служба
33.	Мринська	Не впроваджували
34.	Ніжинська	Денний догляд, денний догляд дітей з інвалідністю
35.	Новгород-Сіверська	Не впроваджували
36.	Новобасанська	Не впроваджували
37.	Новобілоуська	Немає даних
38.	Носівська	Супровід під час інклюзивного навчання
39.	Олишівська	Не впроваджували
40.	Остерська	Супровід під час інклюзивного навчання
41.	Парафіївська	Не впроваджували
42.	Плисківська	Не впроваджували
43.	Понорницька	Інформування, консультування
44.	Прилуцька	Не впроваджували
45.	Ріпкинська	Немає даних
46.	Седнівська	Послуги для внутрішньо переміщених осіб
47.	Семенівська	Надання більшої кількості послуг ВПО
48.	Сновська	Не впроваджували
49.	Сосницька	Не впроваджували
50.	Сухополов'янська	Не впроваджували
51.	Срібнянська	Не впроваджували
52.	Талалаївська селищна	Не впроваджували
53.	Талалаївська сільська	Не впроваджували
54.	Тупичівська	Немає даних
55.	Холминська	Не впроваджували
56.	Чернігівська	Не впроваджували
57.	Яблунівська	Не впроваджували

Із 57 опитаних громад протягом 2020–2023 років нові послуги не впроваджували 33 ТГ (58 %).

На відміну від них, 15 громад області, а саме **Бахмацька, Березнянська, Варвинська, Гончарівська, Добрянська, Ічнянська, Лосинівська, Менська, Михайло Коцюбинська, Ніжинська, Носівська, Остерська, Понорницька, Седнівська, Семенівська** активно впроваджували нові соціальні послуги, зокрема: перекладу жестовою мовою, соціального супроводу під час інклюзивного навчання, соціального супроводу сімей у складних життєвих обставинах, соціального супроводу сімей, в яких виховуються діти-сироти, соціальної профілактики, представництва інтересів, соціальної інтеграції та реінтеграції, посередництва, екстреного (кризового) втручання, консультування, інформування, медіації, натуральної допомоги, Університету третього віку.

Такий перелік нових послуг хоч і в незначній кількості громад, свідчить про те що, певна частина з них усе ж таки усвідомлюють необхідність впровадження нових, як базових, так й інших спеціалізованих соціальних послуг. Це також може свідчити про те, що у громадах почали вивчати потреби вразливих груп населення й визначати незадоволений попит різних вразливих груп у соціальних послугах.

Громади запитували про нові соціальні послуги, які вони планують впроваджувати 2024 року. Аналіз відповідей показав, що **31 із 57 ТГ узагалі не планують упроваджувати нові соціальні послуги** (див. Табл. 1.5.7).

Таблиця 1.5.7. Перелік громад, які не планують упроваджувати нові соціальні послуги в Чернігівській області

№	Назва громади	Планування нових соціальних послуг 2024 року	Кількість послуг, які надаються у громадах
1.	Батуринська міська громада	Не планують упроваджувати	6
2.	Бахмацька міська громада	Не планують упроваджувати	12
3.	Березнянська селищна громада	Не планують упроваджувати	4
4.	Варвинська селищна громада	Не планують упроваджувати	13
5.	Вертіївська сільська громада	Не планують упроваджувати	11
6.	Височанська сільська громада	Не планують упроваджувати	8
7.	Городнянська міська громада	Не планують упроваджувати	9
8.	Дмитрівська селищна громада	Не планують упроваджувати	5
9.	Добрянська селищна громада	Не планують упроваджувати	12
10.	Кіптівська сільська громада	Не планують упроваджувати	11
11.	Киїнська сільська громада	Не планують упроваджувати	1
12.	Киселівська сільська громада	Не планують упроваджувати	-
13.	Козелецька селищна громада	Не планують упроваджувати	1
14.	Куликівська селищна громада	Не планують упроваджувати	12
15.	Ладанська селищна громада	Не планують упроваджувати	-
16.	Линовицька селищна громада	Не планують упроваджувати	4
17.	Лосинівська селищна громада	Не планують упроваджувати	2
18.	Малодівицька селищна громада	Не планують упроваджувати	10



№	Назва громади	Планування нових соціальних послуг 2024 року	Кількість послуг, які надаються у громадах
19.	Мринська сільська громада	Не планують упроваджувати	1
20.	Новгород-Сіверська міська громада	Не планують упроваджувати	13
21.	Носівська міська громада	Не планують упроваджувати	11
22.	Остерська міська громада	Не планують упроваджувати	3
23.	Плисківська сільська громада	Не планують упроваджувати	-
24.	Семенівська міська громада	Не планують упроваджувати	3
25.	Сновська міська громада	Не планують упроваджувати	4
26.	Сосницька селищна громада	Не планують упроваджувати	10
27.	Сухополов'янська сільська громада	Не планують упроваджувати	9
28.	Талалаївська сільська громада	Не планують упроваджувати	2
29.	Холминська селищна громада	Не планують упроваджувати	9
30.	Чернігівська міська громада	Не планують упроваджувати	17
31.	Яблунівська сільська громада	Не планують упроваджувати	10

Варто зазначити, що серед вищезазначених 31 громад, які не планують упроваджувати нові соціальні послуги 2024 року, є 16 ТГ, які вже реально запровадили значну кількість соціальних послуг для різних категорій вразливих груп населення, і протягом 2024 року можуть працювати над їхнім удосконаленням і приведенням у відповідність до вимог державних стандартів.

Але на відміну від цих громад рекомендуємо іншим 15 ТГ, а саме **Батуринській, Остерській, Семенівській, Сновській міським, Березнянській, Дмитрівській, Козелецькій, Ладанській, Линовицькій, Лосинівській селищним, Киїнській, Киселівській, Мринській, Плисківській, Талалаївській сільським громадам** на початку 2024 року визначити потреби населення в соціальних послугах і запланувати впровадження нових соціальних послуг відповідно до виявлених потреб, насамперед вразливих груп населення громад. І в майбутньому здійснювати планування розвитку соціальних послуг не лише на короткострокову перспективу, а й на середньостроковий період.

Проведений аналіз показав, що 17 громад області планують впроваджувати нові соціальні послуги відповідно до виявлених потреб населення (див. Табл. 1.5.8).

Таблиця 1.5.8. Перелік нових соціальних послуг, які громади планують упроваджувати протягом 2024 року

№	Назва громади	Які нові соціальні послуги планують упроваджувати громади протягом 2024 року
1.	Бобровицька	1. Соціальне таксі
2.	Гончарівська	1. Стаціонарний догляд в умовах цілодобового перебування отримувача з забезпеченням харчування 2. Соціальне таксі
3.	Деснянська	1. Соціальний супровід військовослужбовців і членів їхніх сімей
4.	Ічнянська	1. Супровід під час інклюзивного навчання 2. Медіація

№	Назва громади	Які нові соціальні послуги планують упроваджувати громади протягом 2024 року
5.	Комарівська	3. Денний догляд осіб з інвалідністю
6.	Коропська	1. Денний догляд 2. Соціально-психологічна реабілітація
7.	Менська	1. Транспортні послуги 2. Фізичний супровід осіб з інвалідністю, які мають порушення опорно-рухового апарату й пересуваються на кріслах колісних
8.	Михайло-Коцюбинська	1. Стаціонарний догляд 2. Підтримане проживання 3. Соціально-психологічна реабілітація військовослужбовців і членів їхніх родин 4. Соціальна інтеграція та реінтеграція
9.	Ніжинська	1. Транспортні послуги
10.	Новобасанська	1. Натуральна та грошова допомога
11.	Олишівська	1. Консультування 2. Соціальний супровід 3. Представництво інтересів 4. Соціальна профілактика 5. Посередництво 6. Соціальна адаптація
12.	Парафіївська	1. Стаціонарний догляд
13.	Понорницька	1. Медіація
14.	Прилуцька	1. Соціальна послуга «Соціальне таксі»
15.	Седнівська	1. Соціальні послуги з догляду на непрофесійній основі
16.	Срібнянська	1. Соціальна послуга «Соціальне таксі»
17.	Талалаївська селищна	1. Супровід під час інклюзивного навчання

**Варто зазначити, що Тупичівська, Ріпкинська, Новобілоуська, Макіївська, Любецька, Корюківська, Крутівська, Іванівська, Борзнянська громади даних щодо планування нових соціальних послуг не надали.**

Аналізуючи пропозиції, надані пілотними громадами Чернігівської області, варто наголосити, що громади планують упроваджувати як базові, так й інші спеціалізовані соціальні послуги. Варто також зазначити, що нові послуги планують як громади, які мають достатньо повний перелік соціальних послуг для різних категорій вразливих груп населення, так і ті, які надають не більше п'яти соціальних послуг.

Аналіз показав, що на регіональному рівні створені й функціонують:

✓ **дев'ять надавачів соціальних послуг стаціонарного догляду:**

- Любецький психоневрологічний інтернат;
- Понорницький психоневрологічний інтернат;

- Замглайський психоневрологічний інтернат; Червоненський психоневрологічний інтернат;
  - Орлівський психоневрологічний інтернат; Ніжинський дитячий будинок-інтернат;
  - Чернігівський геріатричний пансіонат;
  - Городнянський психоневрологічний інтернат;
  - Козелецький геріатричний пансіонат;
- ✓ **п'ять центрів і три установи соціального захисту населення:**
- Комунальна установа «Обласний центр комплексної реабілітації дітей з інвалідністю «Відродження» Чернігівської обласної ради;
  - Комунальна установа «Центр комплексної реабілітації дітей з інвалідністю» Козелецької селищної ради;
  - Комунальна установа «Центр соціальної реабілітації для дітей з інвалідністю «Віра» Ніжинської міської ради;
  - Центр комплексної реабілітації дітей з інвалідністю «Світанок» м. Прилуки;
  - Чернігівський обласний центр соціально-психологічної допомоги;
  - Комунальний заклад «Обласний соціальний гуртожиток для дітей-сиріт, позбавлених батьківського піклування» Чернігівської обласної ради;
  - Комунальна установа «Чернігівський обласний центр комплексної реабілітації та обслуговування учасників бойових дій, членів їх родин та сімей загиблих» Чернігівської обласної ради;
  - Комунальна установа «Чернігівський обласний Центр соціальної адаптації» Чернігівської обласної ради;
  - Центр соціально-психологічної реабілітації дітей Служби у справах дітей Чернігівської обласної державної адміністрації;
  - Ніжинський центр соціально-психологічної реабілітації дітей Служби у справах дітей Чернігівської обласної державної адміністрації;
  - Чернігівський центр соціально-психологічної реабілітації дітей Служби у справах дітей Чернігівської обласної державної адміністрації.

## Висновки

1. Аналіз стану забезпечення населення громад Чернігівської області показав, що в 10 із 57 громад узагалі відсутні надавачі соціальних послуг.
2. У шести громадах області, зокрема в Деснянській селищній громаді, соціальні послуги жителям громади надає КУ «Центр надання соціальних послуг» Остерської міської громади в межах договору про передачу міжбюджетних трансфертів. У Київській, Киселівській, Новобілоуській сільських, Олишівській, Седнівській селищних громадах соціальні послуги жителям громади надає КУ «Центр надання соціальних послуг» Михайло-Коцюбинської селищної громади в межах договору про передачу міжбюджетних трансфертів.

3. У чотирьох громадах, зокрема у Дмитрівській, Козелецькій селищних, Крутівській, Талалаївській сільських громадах соціальні послуги надають відділи соціального захисту населення.
4. У Коропській, Малодівицькій, Сновській громадах створений лише один надавач соціальних послуг — ТЦСО.
5. Усі 57 громад області надають здебільшого базові соціальні послуги, інші спеціалізовані соціальні послуги у громадах практично не надаються.
6. Із 38 соціальних послуг (24 базових і 14 інших спеціалізованих), визначених Класифікатором соціальних послуг, затвердженим наказом Міністерства соціальної політики від 23 червня 2020 року № 429, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 9 липня 2020 року за 643/34926, 12 соціальних послуг, із них дві базових (підтримане проживання осіб старшого віку й осіб з інвалідністю, транзитне підтримане проживання / учбова соціальна квартира) та 10 інших спеціалізованих соціальних послуг (нічний притулок, короткотермінового проживання, соціально трудової адаптації, паліативного догляду, персонального асистента, соціальної реабілітації осіб з інтелектуальними та психічними порушеннями, соціально-психологічної реабілітації осіб із залежністю від наркотичних засобів чи психотропних речовин, соціально-психологічної реабілітації осіб з ігровою залежністю, тимчасового відпочинку для батьків або осіб, які їх замінюють, що здійснюють догляд за дітьми з інвалідністю, тимчасового відпочинку для осіб, які здійснюють догляд за особами з інвалідністю, особами, які мають невиліковні хвороби, хвороби, що потребують тривалого лікування), не надаються в жодній із 57 громад області.
7. У громадах Чернігівської області процес упровадження нових соціальних послуг відбувається нерівномірно: 17 ТГ упровадили не більше п'яти соціальних послуг, 15 ТГ — від шести до 10 соціальних послуг, 20 ТГ надають від 11 до 17 соціальних послуг.
8. Найбільш поширеними з 22 базових соціальних послуг у громадах, які надаються в більшості з 46 пілотних громад, які надали інформацію, є такі дев'ять:
  - ✓ послуга догляду вдома — надається у 46 громадах;
  - ✓ послуга інформування — надається 33 громадах;
  - ✓ послуга соціального супроводу сімей у складних життєвих обставинах — надається у 32 громадах;
  - ✓ послуга консультування — надається у 32 громадах;
  - ✓ послуга соціальної профілактики — надається у 29 громадах;
  - ✓ послуга натуральної допомоги — надається у 26 громадах;
  - ✓ послуга соціального супроводу сімей, в яких виховуються діти-сироти й діти, позбавлені батьківського піклування — надається у 26 громадах;
  - ✓ послуга редставництва інтересів — надається у 25 громадах;
  - ✓ послуга соціальної адаптації — надається у 25 громадах.
9. За кількісними показниками найбільш чисельними у громадах Чернігівської області є послуги:
  - ✓ інформування;
  - ✓ натуральної допомоги;

- ✓ консультивання;
- ✓ соціальної профілактики;
- ✓ соціальної адаптації;
- ✓ представництва інтересів.

**10.** У громадах Чернігівської області недостатньо надається комплексних послуг, які потребують узгоджених дій фахівців із надання постійної або систематичної комплексної допомоги, зокрема послуг соціальної підтримки, соціального обслуговування, спрямованих на подолання особою / сім'єю складних життєвих обставин, або мінімізацію негативних наслідків складних життєвих обставин особи / сім'ї, підтримку їхньої життєдіяльності, соціального статусу та залучення до життя громади (послуги денного догляду, денного догляду дітей з інвалідністю, підтриманого проживання бездомних осіб, надання притулку, соціального супроводу під час працевлаштування та на робочому місці, фізичного супроводу осіб з інвалідністю, які мають порушення опорно-рухового апарату та перебувають на кріслах колісних, з інтелектуальним, сенсорними, фізичними, моторними, психічними й поведінковими порушеннями, перекладу жестовою мовою, догляду й виховання дітей в умовах, наближених до сімейних, супроводу під час інклюзивного навчання, соціально-психологічної реабілітації, транспортних послуг).

**11.** Найбільш охоплені соціальними послугами такі категорії населення:

- ✓ повнолітні особи з інвалідністю;
- ✓ особи старшого віку;
- ✓ самотні особи, які потребують стороннього догляду;
- ✓ внутрішньо переміщені особи;
- ✓ самотні особи, які потребують допомоги у веденні домашнього господарства;
- ✓ діти-сироти й діти, позбавлені батьківського піклування;
- ✓ сім'ї, члени яких мають інвалідність;
- ✓ сім'ї, дітей з яких влаштовано до закладів інституційного догляду та виховання дітей;
- ✓ діти, які перебувають на обліку служби у справах дітей як такі, які перебувають у складних життєвих обставинах;
- ✓ сім'ї, які отримують державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям;
- ✓ діти, батьки яких (особи, які їх замінюють) ухиляються від виконання своїх обов'язків;
- ✓ ітди з інвалідністю;
- ✓ особи з числа дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування (у віці 18–23 роки), які проживають в територіальній громаді;
- ✓ особи, які постраждали від домашнього насильства;
- ✓ особи з числа учасників антитерористичної операції та осіб, які брали участь у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з повномасштабною війною Російської Федерації проти України;
- ✓ особи, яким заподіяно шкоду пожежею, стихійним лихом, катастрофою, бойовими діями, терористичним актом, збройним конфліктом, тимчасовою окупацією.

**12.** Водночас аналіз показав, що найменше охоплені соціальними послугами у громадах такі вразливі групи осіб:

- ВІЛ-інфіковані особи;
- особи, хворі на туберкульоз;
- особи з порушеннями психіки та поведінки, пов'язаними з уживанням усіх груп психоактивних речовин;
- особи з залежністю від азартних ігор;
- бездомні особи.
- особи, які вчинили домашнє насильство, направлені для проходження програми для кривдників;
- сімей і дітей:
  - сім'ї, дітей з яких влаштовано в патронатні сім'ї протягом звітного періоду;
  - сім'ї з дітьми, в яких тривала хвороба батьків перешкоджає їм виконувати свої батьківські обов'язки;
  - сім'ї, в яких батьків поновлено в батьківських правах;
  - сім'ї, в яких дітей відібрано у батьків без позбавлення їх батьківських прав на підставі рішення суду;
  - діти, які потребують паліативної допомоги;
  - діти з тяжкими захворюваннями, порушеннями, травмами, станами (зокрема до встановлення інвалідності).

**13.** У громадах області практично відсутні комплексні спеціалізовані соціальні послуги, які надаються певній категорії отримувачів соціальних послуг (ВІЛ-інфікованим особам, особам із залежністю від психотропних речовин, особам, які постраждали від торгівлі людьми, біженцям, особам із психічними порушеннями та іншим).

**14.** Не вистачає у громадах і допоміжних соціальних послуг, які надаються у вигляді натуральної допомоги (продукти харчування, предмети й засоби особистої гігієни, санітарно-гігієнічні засоби для прибирання, засоби догляду, одяг, взуття та інші предмети першої необхідності, організація харчування, забезпечення паливом тощо) і технічних послуг (транспортних послуг, перекладу жестовою мовою тощо).

**15.** Аналіз показав, що 31 із 57 ТГ узагалі не планують упроваджувати нові соціальні послуги 2024 року.

## 1.6. Характеристика кадрового, матеріально-технічного, фінансового забезпечення системи надання соціальних послуг на місцевому та регіональному рівнях

Відповідно до пункту 7 частини першої статті дев'ять Закону України «Про соціальні послуги» одним із основних напрямів державної політики у сфері надання соціальних послуг є здійснення **кадрового забезпечення системи надання соціальних послуг**.

Ключовими працівниками в системі надання соціальних послуг у територіальній громаді є фахівці з соціальної роботи.

Пункт 4.10 Методичних рекомендацій щодо організації та забезпечення діяльності територіальної громади у сферах соціального захисту населення та захисту прав дітей, затверджених наказом Мінсоцполітики від 31 липня 2023 року № 263-Н, рекомендує забезпечувати проведення соціальної роботи й організацію надання соціальних послуг фахівцями з соціальної роботи, які є працівниками комунального закладу (надавача соціальних послуг) за місцем проживання жителів територіальної громади, зокрема на віддалених (зокрема пересувних) робочих місцях.

Для цього потрібно вводити посаду фахівця з соціальної роботи (далі — ФСР) із розрахунку:

- ✓ у сільській місцевості — один штатний працівник на:
  - один або декілька населених пунктів, які належать до складу територіальної громади, з чисельністю населення від двох до чотирьох тисяч жителів (у разі відстані між населеними пунктами до 15 км);
  - декілька населених пунктів, які належать до складу територіальної громади, з чисельністю населення не більше ніж дві тисячі жителів (у разі відстані між населеними пунктами не більше ніж 30 км, за наявності громадського транспортного сполучення чи закріпленого за фахівцем із соціальної роботи транспортного засобу);
  - один населений пункт, який належить до складу територіальної громади, у гірській місцевості (незалежно від чисельності населення);
- ✓ у містах — один штатний працівник на:
  - 10 тисяч жителів в обласних центрах і містах із населенням понад 200 тисяч;
  - п'ять-сім тисяч жителів у містах із населенням від 50 до 200 тисяч;
  - п'ять тисяч жителів у містах із населенням менше ніж 50 тисяч та у приватному секторі.

Аналіз стану кадрового забезпечення надавачів соціальних послуг провели у 53 із 57 територіальних громад Чернігівської області, чотири територіальні громади (Борзнянська міська, Гончарівська селищна, Любецька селищна й Ріпкинська селищна) потрібну інформацію не надали.

Зазначений аналіз показав, що посади ФСР введені у штат комунальних надавачів у 41 громаді, водночас у 12 громадах немає жодної посади ФСР, із них шість територіальних громад (Деснянська селищна, Киїнська сільська, Киселівська сільська, Новобілоуська сільська, Олишівська селищна, Седнівська селищна) узагалі не мають власного комунального надавача соціальних послуг. Ще в одній громаді (Крутівська сільська), де немає надавача, але соціальні послуги надає уповноважений орган, у штаті є лише соціальні робітники. В інших п'яти територіальних громадах у штаті комунального надавача соціальних послуг посади ФСР відсутні.

Нині в Чернігівській області працює 169 ФСР (див. Рис. 1.6.1). Такий показник є недостатнім для забезпечення надання соціальних послуг жителям територіальних громад відповідно до їхніх потреб.

У середньому на одного ФСР припадає 5,177 тис. осіб, що незначною мірою перевищує рекомендовану норму. Водночас найбільше навантаження в Чернігівській міській (18,462 тис. осіб), Козелецькій селищній (18,284 тис. осіб), Коропській селищній (15,700 тис. осіб) громадах. Варто зазначити, що 23 громади Чернігівської області дотримуються рекомендованих Мінсоцполітики нормативів введення посад фахівців із соціальної роботи.

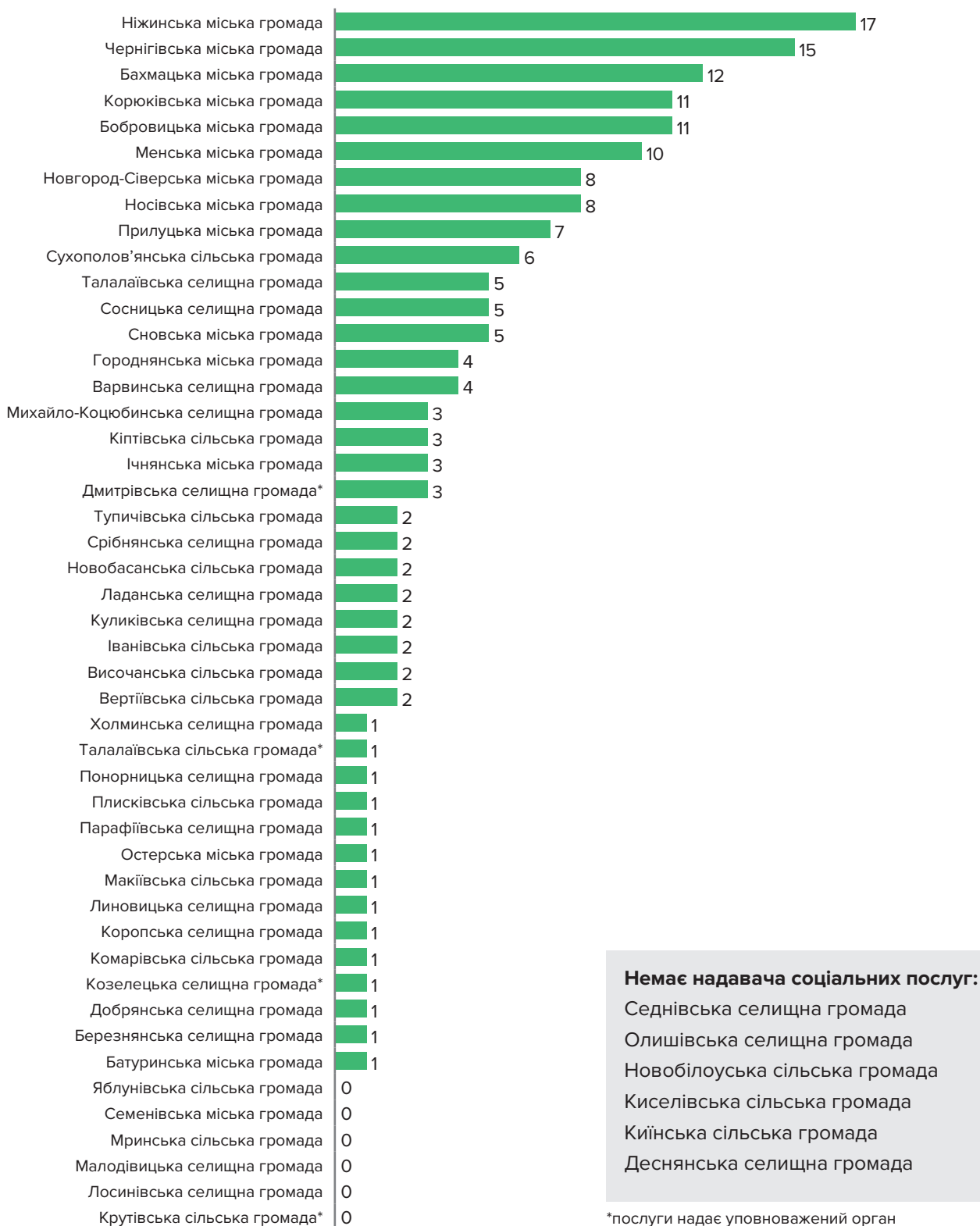


Рисунок 1.6.1. Кількість посад фахівців із соціальної роботи у громадах Чернігівської області



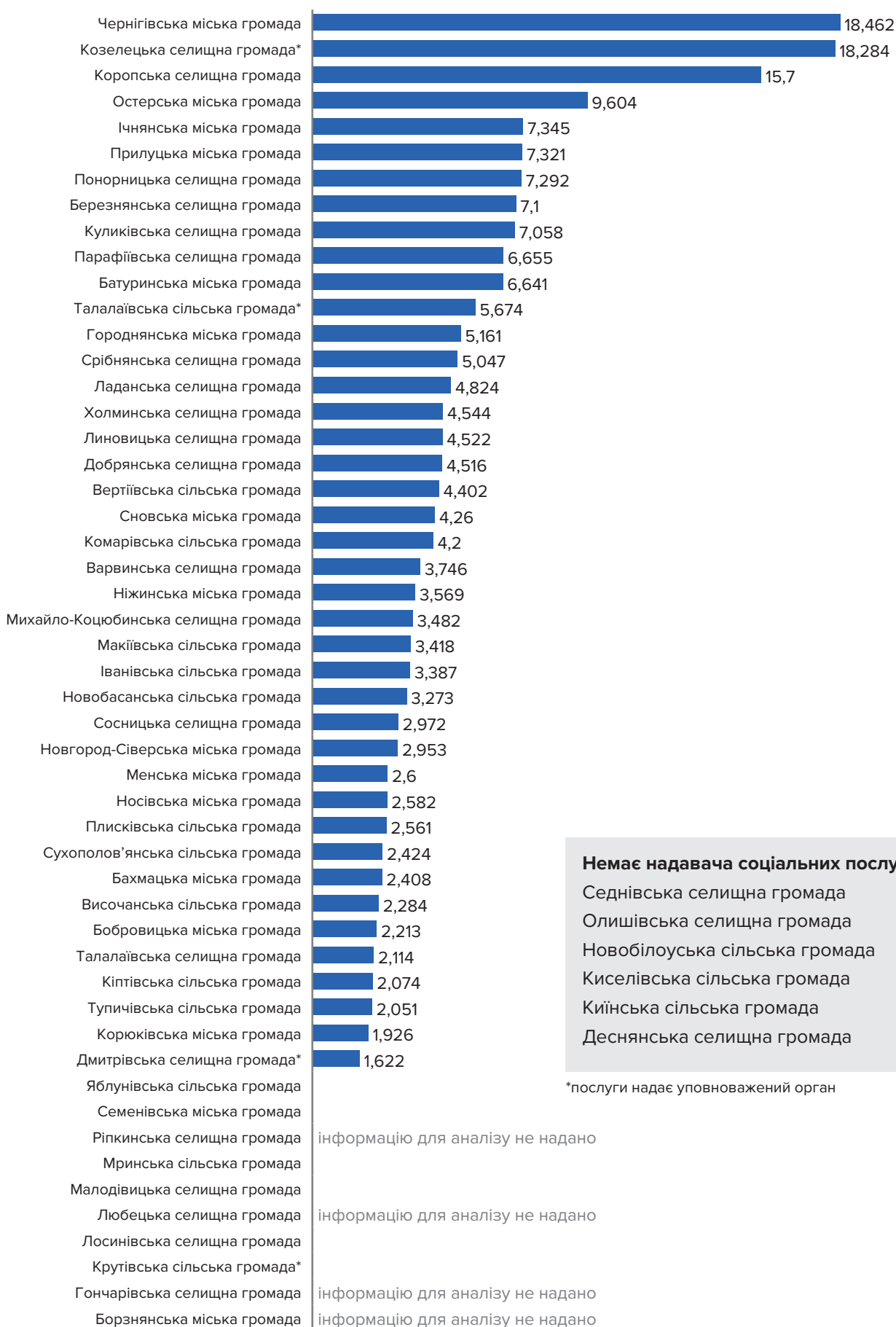


Рисунок 1.6.2. Навантаження на одного ФСП у громадах Чернігівської області (тис. осіб)

Аналіз кількості основних працівників, які забезпечують надання соціальних послуг у територіальних громадах Чернігівської області (фахівці з соціальної роботи, соціальні працівники, соціальні робітники, психологи, медичний персонал та інші), показав, що загальна кількість таких працівників складає 1 853 особи (див. Рис. 1.6.3).

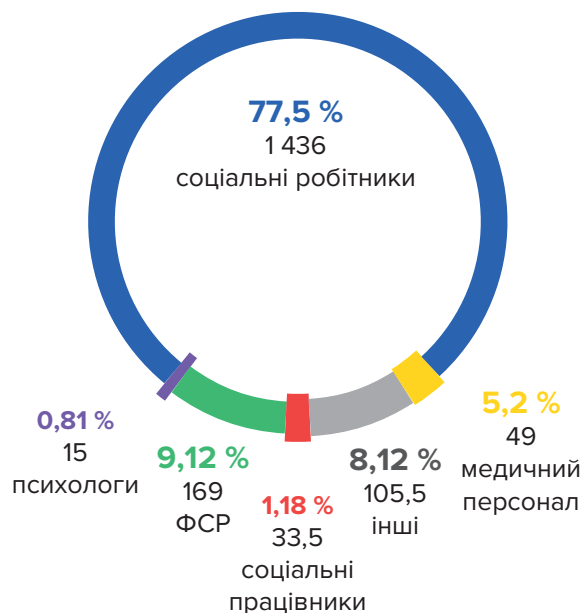


Рисунок 1.6.3. Кадрове забезпечення системи надання соціальних послуг у Чернігівській області

Таблиця 1.6.1. Кадрове забезпечення надавачів соціальних послуг Чернігівської області в розрізі територіальних громад

Назва громади	Кількість працівників, які надають соціальні послуги	ФСП	Соціальних працівників	Психологів	Соціальних робітників	Медичного персоналу	Інших
Батуринська міська ТГ	13,5	1	0	0	12	0,5	0
Бахмацька міська ТГ	66	12	4	1	44	1	14
Березнянська селищна ТГ	11	1	0	0	10	0	0
Бобровицька міська ТГ	66	11	1	0	47	1,5	5,5
Борзнянська міська ТГ	інформацію для аналізу не надали						
Варвинська селищна ТГ	5	4	0	1	0	0	0
Вертіївська сільська ТГ	31,5	2	1	0	28,5	0	0

Назва громади	Кількість працівників, які надають соціальні послуги	ФСР	Соціальних працівників	Психологів	Соціальних робітників	Медичного персоналу	Інших
Височанська сільська ТГ	11	2	0	0	9	0	0
Гончарівська селищна ТГ	інформацію для аналізу не надали						
Городнянська міська ТГ	55	4	1	0	50	0	0
Деснянська селищна ТГ	немає надавача соціальних послуг						
Дмитрівська селищна ТГ*	12	3	0	0	9	0	0
Добрянська селищна ТГ	15	1	0	0	14	0	0
Іванівська сільська ТГ	18,75	2	0	0	16,75	0	0
Ічнянська міська ТГ	61,5	3	2,5	0,5	53,5	2	0
Кіптівська сільська ТГ	16	3	0	0	13	0	0
Киїнська сільська ТГ	немає надавача соціальних послуг						
Киселівська сільська ТГ	немає надавача соціальних послуг						
Козелецька селищна ТГ*	23	1	0	0	22	0	0
Комарівська сільська ТГ		1	0	0	9	1	0
Коропська селищна ТГ	1	1	0	0	0	0	0
Корюківська міська ТГ	80	11	4	0	58	2	5
Крутівська сільська ТГ*							
Куликівська селищна ТГ	34	2	0	1	31	0	0
Ладанська селищна ТГ	17,75	2	0	0	15,75	0	0
Линовицька селищна ТГ	20,75	1	0	0	11,75	8	0
Лосинівська селищна ТГ	26	0	0	0	26	0	0

Назва громади	Кількість працівників, які надають соціальні послуги	ФСР	Соціальних працівників	Психологів	Соціальних робітників	Медичного персоналу	Інших
Любецька селищна ТГ*	інформацію для аналізу не надали						
Макіївська сільська ТГ	16	1	0	0	15	0	0
Малодівицька селищна ТГ	19,25	0	0,5	0	11,5	4,25	3
Менська міська ТГ	89,5	10	0	1	51,5	3	24
Михайло-Коцюбинська ТГ	88	3	0	0	85	0	0
Мринська сільська ТГ	11	0	0	0	11	0	0
Ніжинська міська ТГ	66	17	4	2	53	1	4
Новгород-Сіверська міська ТГ	84	8	0	0	57	2	17
Новобасанська сільська ТГ	18	2	0	0	16	0	0
Новобілоуська сільська ТГ	немає надавача соціальних послуг						
Носівська міська ТГ	55	7,5	3,5	0	36,5	0	7,5
Олишівська селищна ТГ	немає надавача соціальних послуг						
Остерська міська ТГ	38	1	0	0	35	0	2
Парафіївська селищна ТГ	17	1	0	0	15	1	0
Плисківська сільська ТГ	10	1	0	0	8	1	0
Понорницька селищна ТГ	16,75	1	0	0	15,75	0	0
Прилуцька міська ТГ	61,5	7	0	2,5	51	1	0
Ріпкинська селищна ТГ	інформацію для аналізу не надали						
Седнівська селищна ТГ	немає надавача соціальних послуг						
Семенівська міська ТГ	58,5	0	1	0	46	4,5	7

Назва громади	Кількість працівників, які надають соціальні послуги	ФСР	Соціальних працівників	Психологів	Соціальних робітників	Медичного персоналу	Інших
Сновська міська ТГ	74	5	0	1	52	1,75	14,25
Сосницька селищна ТГ	79	5	2	0	60	1	11
Сухополов'янська сільська ТГ	65	5,5	0	1	39	5,5	14
Срібнянська селищна громада	40,5	2	0	0	37,5	1	0
Талалаївська селищна ТГ	59	5	1	0	43	2	8
Талалаївська сільська ТГ*	13	1	0	0	12	0	0
Тупичівська сільська ТГ	14,25	2	0	0	12	0	0,25
Холминська селищна ТГ	13	1	0	0	12	0	0
Чернігівська міська ТГ	219	15	8	4	174	4	14
Яблунівська сільська ТГ	7	0	0	0	7	0	0
<b>РАЗОМ</b>		<b>169</b>	<b>33,5</b>	<b>15</b>	<b>1436</b>	<b>49</b>	<b>150,5</b>

\*послуги у громаді надає уповноважений орган

Результати проведеного аналізу свідчать про недостатній кадровий потенціал системи соціальної роботи та надання соціальних послуг у Чернігівській області, що унеможливорює задоволення попиту жителів регіону на соціальні послуги в повному обсязі.

**Невіддільною складовою системи кадрового забезпечення є професійне зростання працівників системи надання соціальних послуг. Для цього законодавство України (стаття 17 Закону України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю») передбачає створення обласних центрів соціальних служб, до повноважень яких належить, зокрема, організація навчання з соціальної роботи, надання соціальних послуг, проведення навчальних заходів для надавачів соціальних послуг, спеціалістів виконавчих органів місцевого самоврядування, які здійснюють управління системою надання соціальних послуг сім'ям і дітям.**

У Чернігівській області створений Чернігівський обласний центр соціальних служб і забезпечена його діяльність.

Аналіз кадрового забезпечення цього закладу показав недостатній рівень спроможності його працівників проводити навчальну й методичну роботу. У штаті обласного центру працює п'ять методистів, два психологи, три фахівці з соціальної роботи й жодного соціального менеджера та

соціолога. Такі дані показують, що в обласному центрі соціальних служб насамперед недостатня кількість методистів і психологів.

З числа цих працівників п'ять — сертифіковані тренери з підготовки кандидатів у прийомні батьки, батьки-вихователі, опікуни, піклувальники, усиновителі, патронатні вихователі, наставники, а також тренери з курсу «Самодопомога +» і надання першої психологічної допомоги.

За результатами аналізу проведення навчальних заходів за дев'ять місяців 2023 року варто зазначити, що загальний показник охоплення в Чернігівській області складає 1 820 осіб, що на 265 осіб (17 %) більше, ніж в середньому по Україні.

Водночас варто зазначити, що підвищенню рівня професійних компетентностей і підвищення кваліфікації фахівців із соціальної роботи й інших працівників надавачів соціальних послуг приділяють достатню увагу. А проведення навчальних заходів для працівників структурних підрозділів із питань соціального захисту населення, служб у справах дітей а також представників недержавних надавачів соціальних послуг потребує активізації.

Така ж ситуація й щодо підготовки кандидатів у сімейні форми виховання (див. Рис. 1.6.4).



Рисунок 1.6.9. Стан охоплення навчальними заходами (осіб)

Основою матеріально-технічного забезпечення системи соціальної роботи та надання соціальних послуг є наявність у надавачів послуг доступного приміщення, яке відповідає ДБН В.2.2-40:2018 «Будинки і споруди. Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення» та достатньої кількості транспортних засобів, зокрема і для перевезення маломобільних груп населення.

Аналіз стану відповідності приміщень ДБН щодо інклюзивності показав, що у 15 ТГ (31,11 %) приміщення надавачів соціальних послуг повністю відповідають зазначеним нормативам (Бахмацька, Вертіївська, Кіптівська, Козелецька, Комарівська, Ладанська, Михайло-Коцюбинська, Новгород-Сіверська, Остерська, Семенівська, Сосницька, Срібнянська, Талалаївська селищна, Холминська, Чернігівська), у 15 ТГ (33,33 %) приміщення відповідають частково. У п'яти ТГ (Березнянська, Варвинська, Коропська, Корюківська та Парафіївська) приміщення надавачів зовсім

не відповідають ДБН, інші 11 ТГ (24,44 %) (Городнянська, Іванівська, Линовицька, Макіївська, Мринська, Новобасанська, Носівська, Плисківська, Талалаївська сільська, Тупичівська, Яблунівська) подали некоректну інформацію, що унеможливило проведення аналізу (див. Рис. 1.6.5).

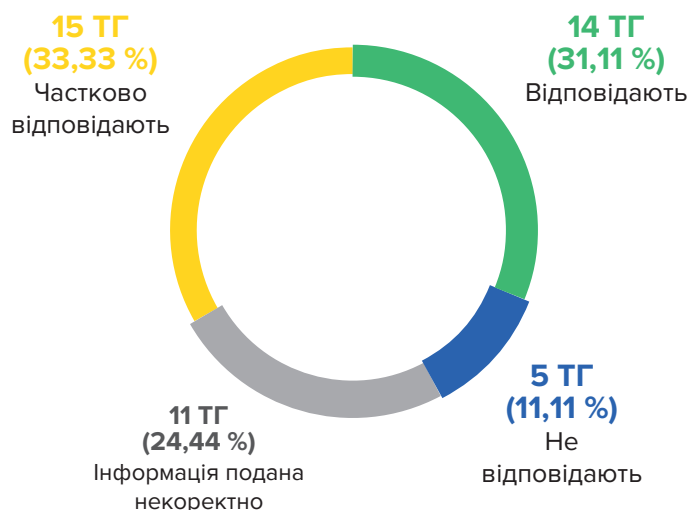


Рисунок 1.6.5. Відповідність приміщень надавачів соціальних послуг ДБН В.2.2-40:2018 р. «Будинки і споруди. Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення»

Отже, результати аналізу показали, що, ймовірно, надавачі соціальних послуг у понад 68 % усіх громад області не відповідають критеріям діяльності надавачів соціальних послуг, затвердженим постановою КМУ від 3 березня 2020 року № 185, не можуть бути внесені до Реєстру надавачів соціальних послуг та надавати такі послуги.

Комунальні надавачі соціальних послуг Чернігівщини мають лише 854 транспортних засобів, з яких 824 — велосипеди (96,49 %) (див. Рис. 1.6.6).

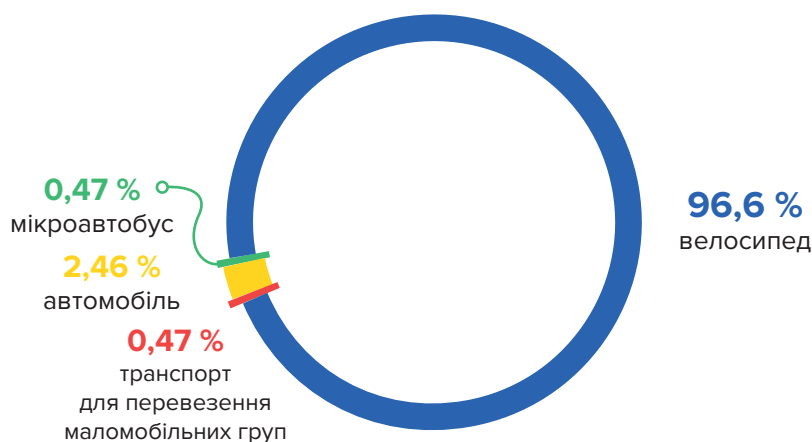


Рисунок 1.6.6. Забезпеченість надавачів соціальних послуг транспортними засобами

Таблиця 1.6.2. Стан забезпечення транспортом комунальних надавачів соціальних послуг у територіальних громадах Чернігівської області

	Легковий автомобіль	Мікроавтобус	Мотоцикл	Мопед / моторолер	Велосипед	Для перевезення маломобільних груп
Батуринська міська ТГ	0	0	0	0	0	0
Бахмацька міська ТГ	1	0	0	0	10	0
Березнянська селищна ТГ	0	0	0	0	13	0
Бобровицька міська ТГ	1	1	0	0	0	0
Борзнянська міська ТГ	інформація для аналізу не надана					
Варвинська селищна ТГ	0	0	0	0	0	0
Вертіївська сільська ТГ	0	0	0	0	30	0
Височанська сільська ТГ	0	0	0	0	0	0
Гончарівська селищна ТГ	інформація для аналізу не надана					
Городнянська міська ТГ	2	0	0	0	108	0
Деснянська селищна ТГ	немає надавача соціальних послуг					
Дмитрівська селищна*	0	0	0	0	0	0
Добрянська селищна ТГ	0	0	0	0	9	0
Іванівська сільська ТГ	1	0	0	0	18	0
Ічнянська міська ТГ	0	1	0	0	56	0
Кіптівська сільська ТГ	1	0	0	0	16	0
Киїнська сільська ТГ	немає надавача соціальних послуг					
Киселівська сільська ТГ	немає надавача соціальних послуг					
Козелецька селищна ТГ*	0	0	0	0	24	0
Комарівська сільська ТГ	0	0	0	0	0	0
Коропська селищна ТГ	0	0	0	0	0	0



	Легковий автомобіль	Мікроавтобус	Мотоцикл	Мопед / моторолер	Велосипед	Для перевезення маломобільних груп
Корюківська міська ТГ	1	0	0	0	69	0
Крутівська сільська ТГ*						
Куликівська селищна ТГ	1	0	0	0	32	0
Ладанська селищна ТГ	0	0	0	0	26	0
Линовицька селищна ТГ	0	0	0	0	0	0
Лосинівська селищна ТГ	0	0	0	0	0	0
Любецька селищна ТГ	інформація для аналізу не надана					
Макіївська сільська ТГ	0	0	0	0	0	0
Малодівицька селищна ТГ	0	0	0	0	0	0
Менська міська ТГ	2	0	0	0	65	0
Михайло-Коцюбинська ТГ	1	1	0	0	0	0
Мринська сільська ТГ	0	0	0	0	11	0
Ніжинська міська ТГ	0	1	0	0	63	0
Новгород-Сіверська ТГ	0	0	0	0	0	0
Новобасанська сільська ТГ	0	0	0	0	0	0
Новобілоуська ТГ	немає надавача соціальних послуг					
Носівська міська ТГ	1	1	0	0	35	1
Олишівська селищна ТГ	немає надавача соціальних послуг					
Остерська міська ТГ	0	0	0	0	36	1
Парафіївська селищна ТГ	0	0	0	0	14	0
Плисківська сільська ТГ	0	0	0	0	0	0
Понорницька селищна ТГ	0	0	0	0	16	0

	Легковий автомобіль	Мікроавтобус	Мотоцикл	Мопед / моторолер	Велосипед	Для перевезення маломобільних груп
Прилуцька міська ТГ	1	0	0	0	22	0
Ріпкинська селищна ТГ*	інформація для аналізу не надана					
Седнівська селищна ТГ	немає надавача соціальних послуг					
Семенівська міська ТГ	1	0	0	0	53	0
Сновська міська ТГ	0	0	0	0	0	0
Сосницька селищна ТГ	1	0	0	0	0	0
Сухополов'янська ТГ	1	0	0	0	0	0
Срібнянська селищна ТГ	2	0	0	0	37	0
Талалаївська селищна ТГ	1	0	0	0	40	0
Талалаївська сільська ТГ*	0	0	0	0	0	0
Тупичівська сільська ТГ	0	0	0	0	16	0
Холминська селищна ТГ	0	0	0	0	0	0
Чернігівська міська ТГ	2	0	0	0	0	2
Яблунівська сільська ТГ	0	0	0	0	5	0
<b>РАЗОМ</b>	<b>21</b>	<b>5</b>	<b>0</b>		<b>824</b>	<b>4</b>

\*послуги надає уповноважений орган

Під час аналізу виявлено незадовільну ситуацію із транспортом для перевезення маломобільних груп. Лише чотири громади мають облаштовані транспортні засоби, із них: Чернігівська міська ТГ має два таких транспортних засоби, ще по одному мають Остерська та Носівська ТГ. Інші громади відповідно до наданої інформації такого транспорту взагалі не мають, що вказує на низький рівень доступності соціальних послуг для таких категорій населення як особи з інвалідністю й інші маломобільні групи.

Аналіз стану фінансового забезпечення системи соціального захисту населення, зокрема системи соціальної роботи та надання соціальних послуг на регіональному рівні здійснити в повному обсязі не вдалося, оскільки матеріали для аналізу подані некоректно.

Водночас аналіз динаміки структури видатків обласного бюджету на соціальний захист населення виявив стійку тенденцію до переважання видатків на забезпечення утримання закладів, які надають послуги стаціонарного догляду, насамперед осіб, які не можуть вести самостійний спосіб життя через старший вік, порушення рухових функцій, розумові або ментальні порушення, а також дітей із порушеннями рухових функцій, розумовими або ментальними порушеннями (див. Рис. 1.6.7).

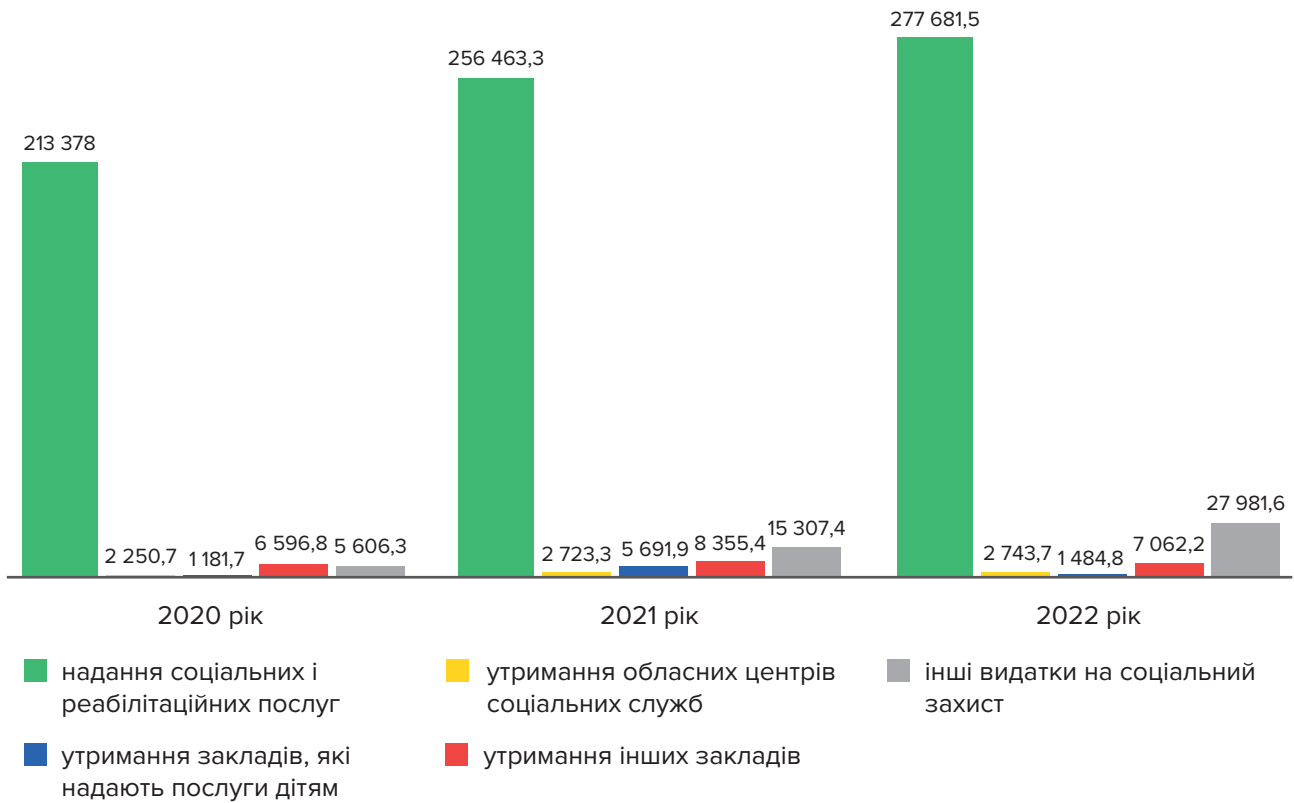


Рисунок 1.6.7. Динаміка структури видатків обласного бюджету на соціальний захист населення (тис. грн)

Щодо аналізу стану фінансового забезпечення системи соціального захисту населення, зокрема системи соціальної роботи та надання соціальних послуг у територіальних громадах, варто зазначити, що здійснити його в повному обсязі не вдалося, оскільки дві громади (Вертіївська та Новобілоуська) не надали інформацію для аналізу, 22 громади надали некоректну інформацію, що не дало змоги здійснити повний аналіз стану фінансового забезпечення в територіальних громадах.

Аналіз стану фінансового забезпечення інших 33 ТГ показав доволі низький відсоток як на соціальний захист (у середньому по області 6,54%), так і безпосередньо на надання соціальних послуг (4,23% від суми загальних видатків місцевого бюджету).

Показники щодо частки видатків на соціальний захист населення від загальних видатків місцевого бюджету й частки видатків на надання соціальних послуг від загальних видатків місцевого бюджету в розрізі територіальних громад наведені на Рисунок 1.6.8.

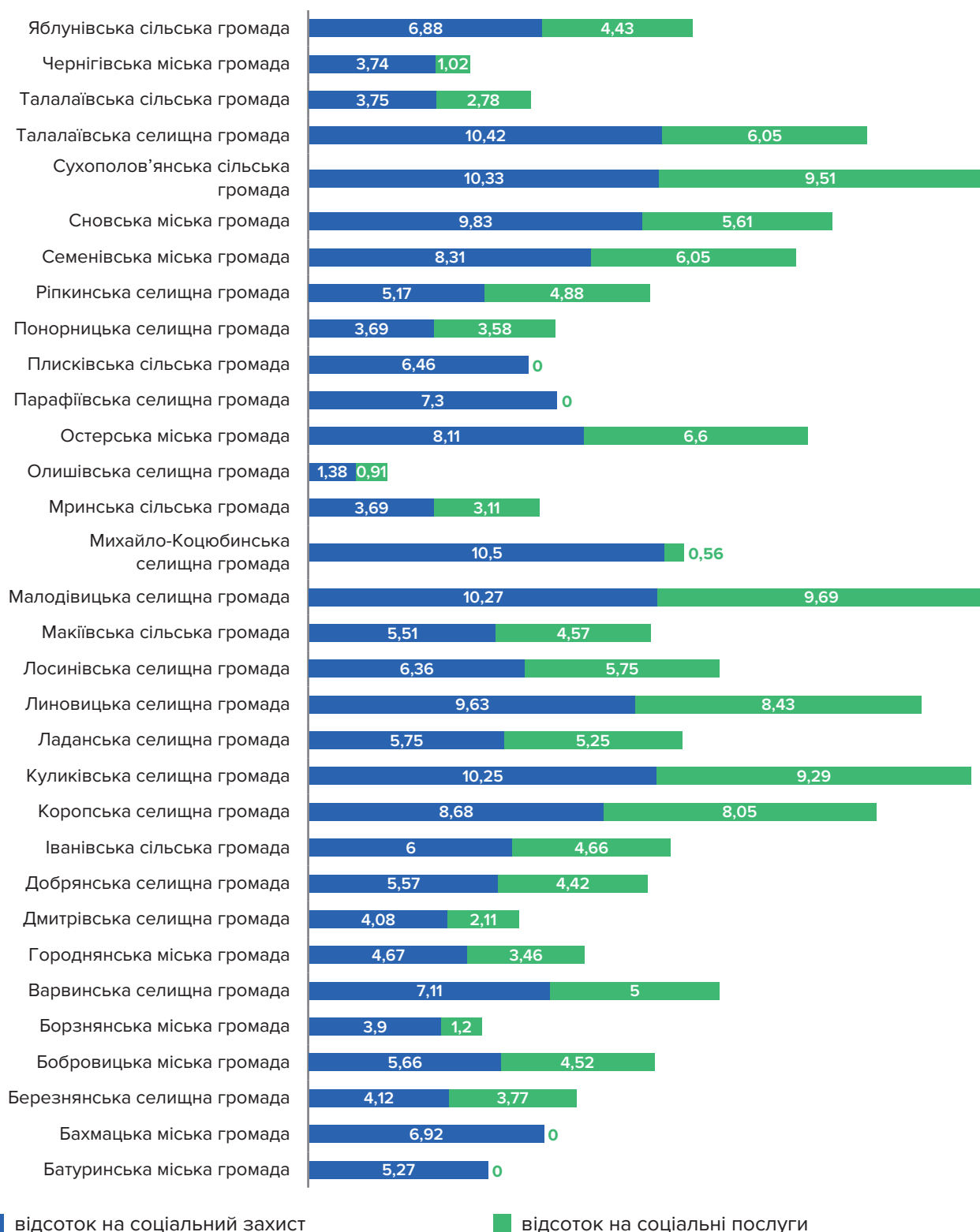


Рисунок 1.6.8. Стан фінансування системи соціального захисту населення, зокрема на надання соціальних послуг (% від суми загальних видатків місцевого бюджету)

## Висновки

1. У територіальних громадах Чернігівської області низький рівень кадрового забезпечення комунальних надавачів соціальних послуг. Комунальні надавачі не забезпечені психологами, юристами, соціальними працівниками.
2. У громадах недостатня кількість фахівців із соціальної роботи, унаслідок чого навантаження на такого працівника сягає 15–18 тисяч населення на одну штатну одиницю. Такий стан справ не сприяє впровадженню єдиного уніфікованого підходу до організації надання соціальних послуг. За відсутності ФСР територіальна громада не може забезпечити надання базових соціальних послуг у повній мірі.
3. Потребує удосконалення система підвищення професійних компетентностей / кваліфікації працівників надавачів соціальних послуг.
4. Слабка матеріально-технічна база комунальних надавачів соціальних послуг може негативно впливати на якість і доступність соціальних послуг, які вони надають.
5. Невідповідність приміщень надавачів соціальних послуг комунального сектору ДБН В.2.2-40:2018 «Будинки і споруди. Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення» знижує доступність соціальних послуг, особливо для маломобільних груп населення, що, своєю чергою, є одним із чинників незадоволеного попиту населення громад на базові соціальні послуги.
6. Потребують перегляду підходи до фінансування системи надання соціальних послуг, зокрема впровадження фінансування соціальних послуг відповідно до визначених потреб жителів територіальних громад, а не утримання надавачів соціальних послуг.
7. Під час складання проєктів бюджету як області, так і територіальних громад недостатню увагу приділяють механізмам аутсорсингу соціальних послуг, зокрема соціальному замовленню.

## 1.7. Інформування та комунікація з населенням громад у Чернігівській області

Інформування населення про перелік соціальних послуг, їхній зміст і порядок їхнього надання у формі, доступній для сприйняття особами з будь-яким видом порушення здоров'я, визначене повноваженнями виконавчих органів сільських, селищних, міських рад, законами України «Про соціальні послуги», «Про місцеве самоврядування», «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю». Також Закон України «Про соціальні послуги» встановлює обов'язкове інформування місцевих органів влади про відмову в наданні послуг через відсутність надавача цих послуг.

Практичні рекомендації місцевим органам самоврядування щодо інформування населення про перелік соціальних послуг, їхній зміст і порядок їхнього надання у формі, доступній для сприйняття особами з будь-яким видом порушення здоров'я, затверджує наказ Міністерства соціальної політики України від 31 липня 2023 року № 263-Н «Про затвердження Методичних рекомендацій з розроблення положень про структурні підрозділи з питань соціального захисту населення місцевих державних адміністрацій та організації діяльності територіальної громади у сферах соціального захисту населення та захисту прав дітей».

Таким чином, на законодавчому рівні визначено весь механізм важливого сегменту діяльності органів місцевого самоврядування в частині соціальної роботи / надання соціальних послуг щодо інформування жителів громад про наявні соціальні послуги та їхній розвиток.

Проведений експертами кабінетний аналіз виконання структурними підрозділами соціального захисту населення функції з інформування та комунікації з населенням громад у Чернігівській області показав недостатній рівень такої діяльності в багатьох громадах. Зокрема, 22 ТГ не розміщують на сайтах громад перелік соціальних послуг, як це передбачає законодавство. Лише 19 громад оприлюднюють звіт за результатами визначення потреб населення громади в соціальних послугах (див. Рис. 1.7.1, 1.7.2).

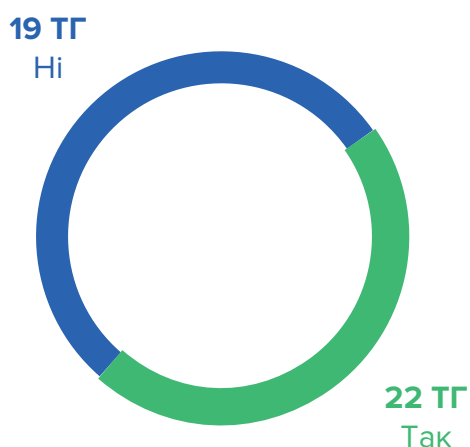


Рисунок 1.7.1. Частка громад області, які розміщують перелік соціальних послуг на офіційних сайтах громад

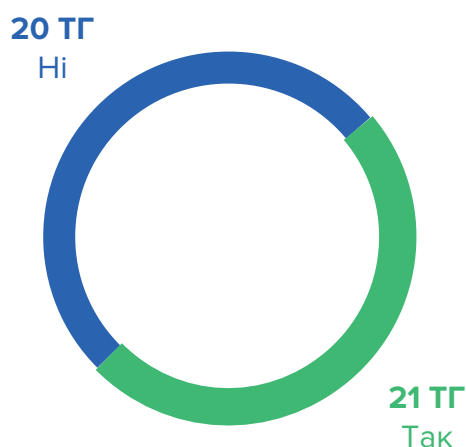


Рисунок 1.7.2. Частка громад області, які оприлюднюють звіти за результатами визначення потреб у соціальних послуг на офіційних сайтах громад

Аналіз показав, що такий результат з інформування та комунікації з населенням обумовлений тим, що **лише у 20 ТГ** у Положенні про структурний підрозділ соціального захисту населення передбачені функції з інформування населення про перелік соціальних послуг, їхній зміст і порядок надання у формі, доступній для сприйняття особами з будь-яким видом порушення здоров'я, **у 26 ТГ голови громади взагалі не затверджують Перелік соціальних послуг**.

Низка ТГ, зокрема: Городнянська, Носівська, Остерська міські ТГ, Талалаївська селищна ТГ перелік соціальних послуг не затверджують, проте розміщують на сайтах ТГ, а в Семенівській міській ТГ перелік соціальних послуг затверджують, але не оприлюднюють на офіційному сайті громади. Водночас аналіз наданих документів показав, що інформація щодо інформування та комунікації з населенням відсутня в низки громад, зокрема: Борзнянській і Корюківській міських, Любецькій і Ріпкінській селищних та Іванівській, Крутівській, Макіївській, Новобілоуській, Тупичівській сільських ТГ.

Аналіз змісту наявної інформації на сайтах громад показав, що інформація про перелік надавачів соціальних послуг, графіки їхньої роботи, контакти наявна у 23 громадах. Перелік соціальних послуг, які надають надавачі соціальних послуг — у 20 громадах, перелік і назва державних стандартів соціальних послуг — у восьми громадах, загальний обсяг видатків місцевого бюджету на соціальні послуги — у чотирьох громадах, звіти за результатами моніторингу та оцінки якості — в 10 громадах, результати проведених громадських слухань із питань організації надання соціальних послуг — лише у п'яти ТГ (див. Рис. 1.7.3).



Рисунок 1.7.3. Перелік наявної інформації (змісту) на сайтах ТГ

Окрім того аналіз показав, що інформація щодо соціальних послуг, які надаються у громаді, змісту й умов їхнього надання, не доступна для сприйняття особами з будь-яким порушенням здоров'я на сайтах 18 ТГ.

Таблиця 1.7.1. Інформація щодо виконання повноважень структурними підрозділами соціального захисту населення, повноважень щодо інформування та комунікації з населенням про визначення потреб у соціальних послугах на рівні громад області

№	Назва громади	Затвердження переліку соціальних послуг за результатами визначення потреби населення громади в соціальних послугах	Розміщення переліку соціальних послуг на сайті громади	Оприлюднення звіту за результатами визначення потреб населення громади в соціальних послугах
1.	Батуринська міська громада	✓	✓	×
2.	Бахмацька міська громада	✓	✓	×
3.	Березнянська селищна громада	✓	✓	×
4.	Бобровицька міська громада	✓	✓	✓
5.	Борзнянська міська громада	Відсутня інформація		
6.	Варвинська селищна громада	×	×	×
7.	Вертіївська сільська громада	×	×	×
8.	Височанська сільська громада	✓	✓	✓
9.	Гончарівська селищна громада	✓	✓	✓
10.	Городнянська міська громада	×	✓	✓
11.	Деснянська селищна громада	×	×	×
12.	Дмитрівська селищна громада	✓	✓	×
13.	Добрянська селищна громада	×	×	×
14.	Іванівська сільська громада	Відсутня інформація		
15.	Ічнянська міська громада	×	×	✓
16.	Кіптівська сільська громада	×	×	✓
17.	Киїнська сільська громада	×	×	×
18.	Киселівська сільська громада	×	×	×
19.	Козелецька селищна громада	×	×	×
20.	Комарівська сільська громада	✓	✓	✓
21.	Коропська селищна громада	×	✓	✓
22.	Корюківська міська громада	Відсутня інформація		
23.	Крутівська сільська громада	Відсутня інформація		
24.	Куликівська селищна громада	×	×	✓
25.	Ладанська селищна громада	✓	✓	✓
26.	Линовицька селищна громада	×	✓	×
27.	Лосинівська селищна громада	×	×	×
28.	Любецька селищна громада	Відсутня інформація		
29.	Макіївська сільська громада	Відсутня інформація		
30.	Малодівицька селищна громада	×	×	×



№	Назва громади	Затвердження переліку соціальних послуг за результатами визначення потреби населення громади в соціальних послугах	Розміщення переліку соціальних послуг на сайті громади	Оприлюднення звіту за результатами визначення потреб населення громади в соціальних послугах
31.	Менська міська громада	✓	✓	×
32.	Михайло-Коцюбинська селищна громада	✓	✓	✓
33.	Мринська сільська громада	×	×	×
34.	Ніжинська міська громада	×	×	✓
35.	Новгород-Сіверська міська громада	×	×	✓
36.	Новобасанська сільська громада	✓	✓	×
37.	Новобілоуська сільська громада	Відсутня інформація		
38.	Носівська міська громада	×	✓	✓
39.	Олишівська селищна громада	×	×	×
40.	Остерська міська громада	×	✓	×
41.	Парафіївська селищна громада	✓	✓	✓
42.	Плисківська сільська громада	✓	✓	×
43.	Понорницька селищна громада	×	×	×
44.	Прилуцька міська громада	×	×	×
45.	Ріпкинська селищна громада	Відсутня інформація		
46.	Седнівська селищна громада	✓	✓	×
47.	Семенівська міська громада	✓	×	×
48.	Сновська міська громада	✓	✓	×
49.	Сосницька селищна громада	✓	✓	✓
50.	Сухополов'янська сільська громада	✓	✓	×
51.	Срібнянська селищна громада	✓	✓	×
52.	Талалаївська селищна громада	×	✓	✓
53.	Талалаївська сільська громада	×	×	×
54.	Тупичівська сільська громада	Відсутня інформація		
55.	Холминська селищна громада	×	×	✓
56.	Чернігівська міська громада	×	×	×
57.	Яблунівська сільська громада	✓	✓	✓

Аналіз виконання повноважень Департаментом соціального захисту населення Чернігівської ОДА з інформування населення регіону про розвиток соціальних послуг, визначених положенням про структурний підрозділ показав, що положення про Департамент затверджує функції щодо інформування населення регіону про перелік соціальних послуг, їхній зміст і порядок

надання у формі, доступній для сприйняття особами з будь-яким видом порушення здоров'я. Проте на сайті Чернігівської ОДА наявна лише інформація про основні нормативні документи, які регулюють надання соціальних послуг, перелік державних стандартів соціальних послуг, а також перелік соціальних послуг громадянам старшого віку й особам з інвалідністю на місцевому рівні, який містить перелік та умови надання 10 соціальних послуг із 18 базових, визначених законодавством. Із них чотири соціальні послуги (інформування, консультування, посередництво, представництво інтересів) надаються вразливим сім'ям, сім'ям й особам у складних життєвих обставинах; шість соціальних послуг — для осіб старшого віку, осіб з інвалідністю, осіб із тяжкими формами захворювання (зокрема до встановлення інвалідності), осіб із психічними й поведінковими порушеннями. Зокрема: соціальна адаптація, соціально-трудова адаптація, догляд удома, стаціонарний догляд натуральна допомога та транспортні послуги.

Узагальнена інформація щодо визначення потреб, наявних соціальних послуг, які надаються на регіональному рівні надавачами соціальних послуг, на сайті ОДА відсутня. Окрім того, на сайті зазначено, що установи соціального обслуговування територіальних громад області надають повний об'єм основних базових соціальних послуг, яких найбільше потребують громадяни старшого віку й особи з інвалідністю. Також осучаснення потребує і перелік державних стандартів, розміщений на сайті ОДА.

У зв'язку з воєнним станом визначення потреб у соціальних послугах протягом 2022–2023 років не здійснювали, інформацію не оприлюднювали, перелік соціальних послуг в ОДА не затверджували. Сайт ОДА не містить інформації про наявні в області соціальні послуги.

Щодо отриманої для аналізу інформації Головного управління Національної соціальної сервісної служби в Чернігівській області варто зауважити, що питання контролю за дотриманням законодавства в частині повноважень структурних підрозділів соціального захисту населення органів місцевого самоврядування щодо інформування та комунікації з населенням відсутня.

Отже, діяльність громад Чернігівської області в частині інформування та комунікації з населенням за напрямком розвитку соціальних послуг і соціальної роботи потребує приведення у відповідність до законодавства та має бути передбачена у стратегічних і короткотермінових програмних документах громад області, ГУ Нацсоцслужби й Департаменту.

Офіційний сайт області потребує суттєвого доопрацювання в частині інформування жителів регіону про соціальні послуги й умови їхнього отримання.

## Висновки

1. Повноваження структурних підрозділів соціального захисту населення громад і Департаменту ОДА щодо інформування та комунікації не забезпечене на належному рівні. Більшість громад області не здійснюють інформування та комунікації з населенням у сегменті розвитку соціальних послуг.
2. Офіційний сайт ОДА потребує змістовного наповнення інформацією про наявні соціальні послуги й перспективи розвитку соціальної роботи / надання соціальних послуг населенню.
3. Діяльність Головного управління Національної соціальної сервісної служби Чернігівської області не приділяє уваги контролю за діяльністю структурних підрозділів і надавачів соціальних послуг у частині виконання законодавства про інформування та комунікацію з населенням області.

## 1.8. Стан проведення моніторингу та оцінки якості соціальних послуг у громадах Чернігівської області

Проведення моніторингу та оцінки якості соціальних послуг у громадах структурними підрозділами соціального захисту населення є однією з важливих функцій органів місцевого самоврядування, спрямованих на розвиток соціальних послуг. Її виконання передбачає постанова КМУ від 1 червня 2020 року № 449 «Про затвердження Порядку проведення моніторингу надання та оцінки якості соціальних послуг» і наказ Мінсоцполітики від 27 грудня 2013 року № 904 «Про затвердження методичними рекомендаціями з проведення моніторингу та оцінки якості соціальних послуг».

Зазначені постанови Уряду визначають суб'єкти, які зобов'язані здійснювати моніторинг надання соціальних послуг, зокрема: Нацсоцслужба; регіональний орган соціального захисту населення; місцевий орган соціального захисту населення; надавачі соціальних послуг незалежно від форми власності (окрім надавачів соціальних послуг, які надають такі послуги на непрофесійній основі).

Законодавство також визначає завдання моніторингу, зокрема:

- ▶ забезпечення якісними послугами, які відповідають потребам отримувачів соціальних послуг;
- ▶ підготовка звітів про надання послуг;
- ▶ аналіз дотримання державних стандартів;
- ▶ планування роботи з розвитку системи надання соціальних послуг;
- ▶ визначення співвідношення кількості осіб у громаді, які потребують соціальних послуг до кількості надавачів соціальних послуг.

Законодавство також передбачає терміни проведення Моніторингу надання соціальних послуг — один раз на рік. Надавачі соціальних послуг ведуть облік та аналіз показників діяльності й щорічно до 1 лютого подають місцевим органам соціального захисту населення дані обліку показників діяльності з надання соціальних послуг, а місцеві органи соціального захисту населення до 1 березня подають регіональним органам соціального захисту дані моніторингу, які до 1 квітня подають дані моніторингу Нацсоцслужбі.

Метою оцінки якості соціальних послуг вищезазначені нормативні акти Уряду визначають **встановлення рівня відповідності наданих соціальних послуг затвердженим державним стандартам соціальних послуг.**

**Законодавчо також визначає етапність (терміни) проведення оцінки якості:**

- внутрішню оцінку якості соціальних послуг проводить Надавач соціальних послуг один раз на рік не пізніше ніж 31 липня;
- зовнішню оцінку якості соціальних послуг проводить Засновник / Замовник послуг один раз на рік до 30 червня. При цьому зовнішню оцінку якості соціальних послуг варто проводити наступного року після проведення внутрішньої оцінки.

Також законодавство передбачає, як використовувати результати оцінки, зокрема для підготовки пропозицій **щодо:**

- удосконалення діяльності надавача соціальних послуг;
- підвищення рівня професійної компетенції персоналу надавача соціальних послуг;
- шляхів розв'язання проблем, які гальмують розвиток надання соціальних послуг;
- виправлення недоліків надання соціальних послуг надавачем соціальних послуг;
- підвищення якості соціальних послуг.

Для проведення оцінки якості соціальних послуг визначені показники якості цих послуг, **зокрема:**

- адресність та індивідуальний підхід;
- результативність;
- своєчасність;
- доступність і відкритість;
- зручність;
- повага до отримувача соціальної послуги;
- професійність.

У кожному державному стандарті соціальних послуг зазначені кількісні та якісні показники оцінки якості соціальних послуг.

Аналіз інформації стосовно проведення моніторингу та оцінки якості соціальних послуг у громадах Чернігівської області показав, що виконання функції щодо здійснення моніторингу надання соціальних послуг, оцінки їхньої якості, оприлюднення на сайтах не відповідають вимогам законодавства в більшості громад регіону. Зазначені функції затверджені в Положенні про структурний підрозділ організації надання соціальних послуг лише у 18 ТГ.

Варто зауважити, що із 57 ТГ Чернігівської області для аналізу надала матеріали лише 41 громада. Інформація щодо проведення структурними підрозділами соціального захисту населення моніторингу та оцінки якості соціальних послуг відсутня в низки громад, зокрема: Борзнянській і Корюківській міських, Любецькій і Ріпкинській селищних та Іванівській, Крутівській, Макіївській, Новобілоуській, Тупичівській сільських ТГ.

Результати опрацювання отриманої інформації від 41 ТГ показали, що в 14 громадах структурні підрозділи з питань соціального захисту населення не проводять моніторинг надання соціальних послуг (див. Рис. 1.8.1), як передбачено законодавством.

Водночас лише у 24 ТГ структурні підрозділи соціального захисту щороку подають узагальнені дані моніторингу надання соціальних послуг регіональним органам соціального захисту населення (див. Рис. 1.8.2). 17 громад не виконують такої функції.

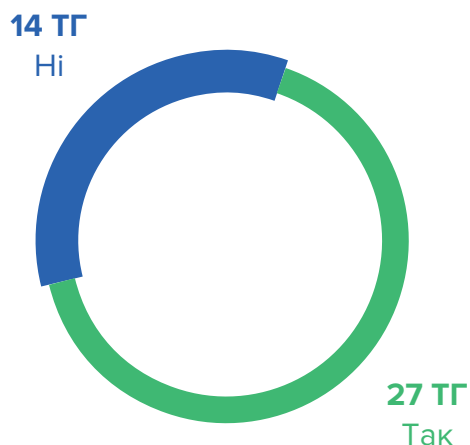


Рисунок 1.8.1. Співвідношення громад Чернігівської області щодо проведення структурним підрозділом соціального захисту населення моніторингу надання соціальних послуг

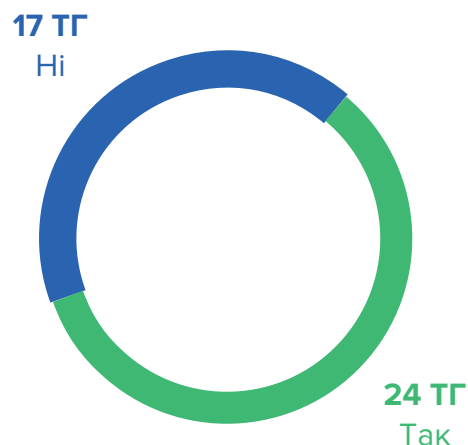


Рисунок 1.8.2. Частка громад Чернігівської області, які щороку подають узагальнені дані моніторингу надання соціальних послуг регіональним органам соціального захисту населення

Аналіз інформації щодо соціальних послуг, які надаються у громаді, змісту й умов їхнього надання на сайті громади показав, що **звіти щодо моніторингу та оцінки якості соціальних послуг розміщують лише 10 ТГ.**

Така ситуація характеризує формальний підхід деяких громад, нерозуміння необхідності й суті виконання визначених законодавством функцій щодо проведення моніторингу надання соціальних послуг та інформування про його результати, а також про відсутність належного контролю ГУ Нацсоцслужби й Департаменту ОДА.

Аналогічна ситуація з **проведенням зовнішньої оцінки надання соціальних послуг громадами області: таку функцію виконують лише 17 ТГ. 24 ТГ не забезпечують** проведення такої оцінки (див. Рис. 1.8.3).

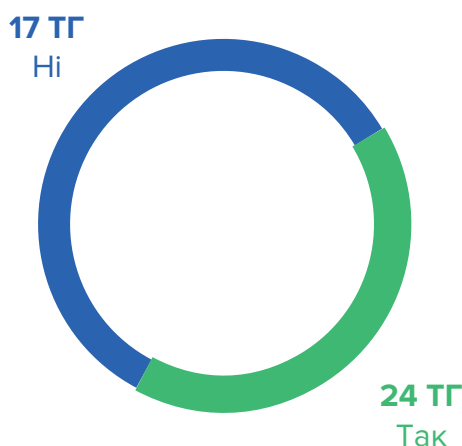


Рисунок 1.8.3. Проведення структурними підрозділами соціального захисту населення зовнішньої оцінки надання соціальних послуг

Таблиця 1.8.1. Виконання повноважень структурними підрозділами соціального захисту населення Чернігівської області проведення моніторингу надання й зовнішньої оцінки надання соціальних послуг

№	Назва громади	Проведення моніторингу надання соціальних послуг	Подання регіональним органам соціального захисту населення узагальнених даних щодо проведеного моніторингу надання соціальних послуг	Наявність Звіту щодо моніторингу та оцінки якості соціальних послуг на сайті громади	Проведення структурним підрозділом соціального захисту зовнішньої оцінки надання соціальних послуг
1.	Батуринська міська громада	✓	✓	✓	✓
2.	Бахмацька міська громада	✓	✓	✓	×
3.	Березнянська селищна громада	×	✓	×	×
4.	Бобровицька міська громада	✓	×	✓	✓
5.	Борзнянська міська громада	Інформація відсутня			
6.	Варвинська селищна громада	✓	×	×	×
7.	Вертіївська сільська громада	×	×	✓	×
8.	Височанська сільська громада	×	×	✓	×
9.	Гончарівська селищна громада	✓	✓	×	✓
10.	Городнянська міська громада	✓	×	✓	×
11.	Деснянська селищна громада	✓	×	×	×
12.	Дмитрівська селищна громада	✓	✓	×	×
13.	Добрянська селищна громада	×	×	×	×
14.	Іванівська сільська громада	Інформація відсутня			
15.	Ічнянська міська громада	✓	✓	×	×
16.	Кіптівська сільська громада	×	×	✓	×
17.	Киїнська сільська громада	×	×	×	×
18.	Киселівська сільська громада	×	×	×	×

№	Назва громади	Проведення моніторингу надання соціальних послуг	Подання регіональним органам соціального захисту населення узагальнених даних щодо проведеного моніторингу надання соціальних послуг	Наявність Звіту щодо моніторингу та оцінки якості соціальних послуг на сайті громади	Проведення структурним підрозділом соціального захисту зовнішньої оцінки надання соціальних послуг
19.	Козелецька селищна громада	✓	✓	×	✓
20.	Комарівська сільська громада	✓	✓	×	×
21.	Коропська селищна громада	✓	✓	✓	✓
22.	Корюківська міська громада	Інформація відсутня			
23.	Крутівська сільська громада	Інформація відсутня			
24.	Куликівська селищна громада	✓	✓	✓	✓
25.	Ладанська селищна громада	×	×	✓	×
26.	Линовицька селищна громада	✓	✓	×	✓
27.	Лосинівська селищна громада	✓	✓	×	✓
28.	Любецька селищна громада	Інформація відсутня			
29.	Макіївська сільська громада	Інформація відсутня			
30.	Малодівицька селищна громада	×	×	×	✓
31.	Менська міська громада	✓	✓	×	×
32.	Михайло-Коцюбинська селищна громада	✓	✓	✓	✓
33.	Мринська сільська громада	×	×	×	×
34.	Ніжинська міська громада	✓	✓	✓	✓
35.	Новгород-Сіверська міська громада	✓	✓	✓	✓
36.	Новобасанська сільська громада	×	×	✓	×
37.	Новобілоуська сільська громада	Інформація відсутня			

№	Назва громади	Проведення моніторингу надання соціальних послуг	Подання регіональним органам соціального захисту населення узагальнених даних щодо проведеного моніторингу надання соціальних послуг	Наявність Звіту щодо моніторингу та оцінки якості соціальних послуг на сайті громади	Проведення структурним підрозділом соціального захисту зовнішньої оцінки надання соціальних послуг
38.	Носівська міська громада	✓	✓	✓	×
39.	Олишівська селищна громада	×	×	×	×
40.	Остерська міська громада	✓	✓	✓	✓
41.	Парафіївська селищна громада	✓	✓	✓	✓
42.	Плисківська сільська громада	×	×	×	×
43.	Понорницька селищна громада	×	×	×	×
44.	Прилуцька міська громада	✓	×	×	×
45.	Ріпкинська селищна громада	Інформація відсутня			
46.	Седнівська селищна громада	✓	✓	×	✓
47.	Семенівська міська громада	✓	✓	×	×
48.	Сновська міська громада	✓	×	×	✓
49.	Сосницька селищна громада	×	×	×	×
50.	Сухополов'янська сільська громада	✓	×	✓	✓
51.	Срібнянська селищна громада	✓	✓	×	×
52.	Талалаївська селищна громада	✓	✓	✓	×
53.	Талалаївська сільська громада	✓	✓	×	✓
54.	Тупичівська сільська громада	Інформація відсутня			
55.	Холминська селищна громада	×	✓	×	×
56.	Чернігівська міська громада	×	×	✓	✓
57.	Яблунівська сільська громада	×	✓	✓	×



Не стало практикою для громад області інформувати регіональний рівень (ОДА / Департамент ОДА, ГУ Нацсоцслужби) про неможливість задовольнити потреби жителів громад необхідними соціальними послугами. Аналіз показав, що лише чотири громади інформували Департамент про незадоволену потребу в соціальних послугах стаціонарного догляду, підтриманого проживання, транспортних послуг, житла для ВПО, продуктів харчування.

Водночас **аналіз даних щодо проведення моніторингу надання соціальних послуг надавачами соціальних послуг у Чернігівській області показав інші тенденції**. Так, опитування показало, що 34 громади здійснюють проведення моніторингу надання соціальних послуг, сім ТГ не забезпечують такої діяльності (див. Рис. 1.8.4)

Дані щодо проведення надавачами соціальних послуг внутрішньої оцінки якості соціальних послуг, де 34 ТГ виконують таку функцію і сім не здійснюють такої діяльності, подані Рис. 1.8.5.

При цьому у 20 ТГ надавачі соціальних послуг оприлюднюють результати внутрішньої оцінки якості соціальних послуг. 21 ТГ не оприлюднюють результати громадськості про проведену оцінку якості (див. Рис. 1.8.6).

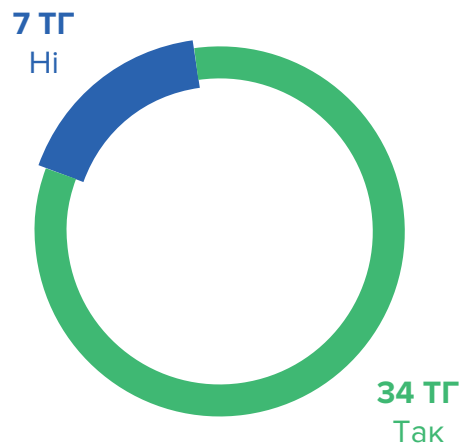


Рисунок 1.8.4. Здійснення надавачем моніторингу надання соціальних послуг у громаді

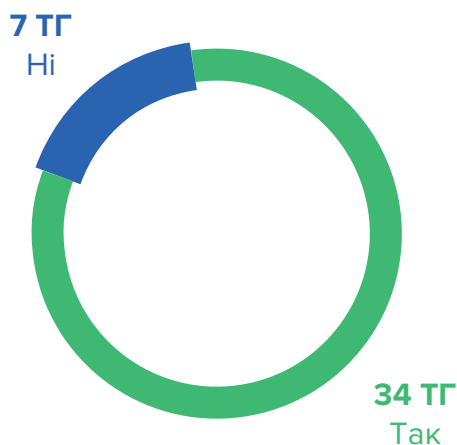


Рисунок 1.8.5. Проведення внутрішньої оцінки якості соціальних послуг надавачами соціальних послуг

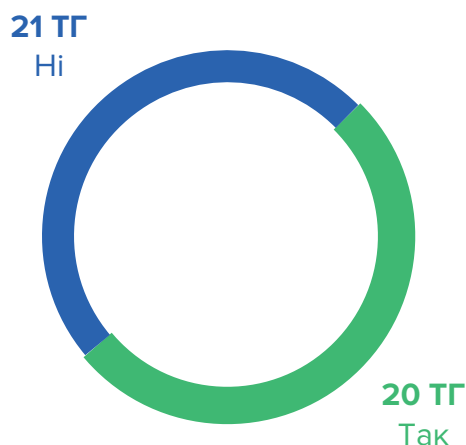


Рисунок 1.8.6. Оприлюднення результатів внутрішньої оцінки якості соціальних послуг надавачами Чернігівської області

Щодо здійснення моніторингу та оцінки якості соціальних послуг на обласному рівні варто зауважити, що положення про Департамент не передбачає функції щодо проведення на регіональному рівні моніторингу надання соціальних послуг, оцінювання їхньої якості та оприлюднення відповідних результатів. Як зазначалося в розділі 1.4 Аналізу у структурі Департаменту функціонує відділ стаціонарних установ і соціального обслуговування у складі трьох осіб **Цього недостатньо для виконання повноважень, передбачених законодавством щодо організації та надання соціальних послуг, планування їхнього розвитку та проведення якісного моніторингу й зовнішньої оцінки громад.**

Опитування показало, що у 2022–2023 роках Департамент на регіональному рівні не проводив моніторинг надання соціальних послуг, оцінювання їхньої якості відповідно до постанови КМУ від 7 травня 2022 року № 560 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо надання соціальних послуг у разі введення надзвичайного або воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях» не проводилося. Проте відповідно до отриманої для аналізу інформації відділ стаціонарних установ і соціального обслуговування населення Департаменту забезпечує збір, аналіз і поширення інформації щодо надання соціальних послуг, сприяння впровадженню успішного досвіду надання соціальних послуг шляхом збору, узагальнення та аналізу інформації щодо надання соціальних послуг у громадах. Узагальнена інформація щоквартально розглядається на засіданнях Колегії Департаменту. Якщо потрібно, проводять наради під головуванням директора Департаменту.

## Висновки

1. Проведення моніторингу та оцінки якості соціальних послуг на регіональному рівні та у громадах Чернігівської області не стало системною роботою й не розглядаються як важлива складова удосконалення діяльності надавачів соціальних послуг, підвищення рівня професійної компетенції персоналу надавача соціальних послуг та якості соціальних послуг.
2. Ігнорування органами місцевого самоврядування, структурними підрозділами соціального захисту населення проведення моніторингу та оцінки якості соціальних послуг зазвичай призводить до управлінських помилок під час розв’язання проблем, що гальмує розвиток соціальних послуг і виправлення недоліків під час надання соціальних послуг надавачем соціальних послуг.
3. Виконання повноважень щодо проведення моніторингу та зовнішньої оцінки якості соціальних послуг у ТГ області залишилися поза увагою діяльності ГУ Нацсоцслужби й потребує актуалізації, перегляду змісту своєї діяльності у цьому напрямку.

## РОЗДІЛ 2.

Рекомендації щодо впровадження інноваційних рішень для підвищення рівня та різноманітності послуг, які надаються у відповідь на кризу та згідно з потребами ТГ, спрямованих на покращення соціальної роботи й розвиток системи надання соціальних послуг для Чернігівської області загалом з урахуванням потреб жителів 57 ТГ Чернігівської області



№	Назва напрям / Перелік заходів	Строк виконання	Виконавці
<b>2.1. Удосконалення місцевих політик</b>			
2.1.1.	Доповнити стратегічні документи розвитку територіальних громад операційними цілями, завданнями стосовно надання соціальних послуг	2024 рік	Бахмацька, Березнянська, Варвинська, Бороднянська, Деснянська, Дмитрівська, Добрянська, Ічнянська, Киїнська, Киселівська, Малодівицька, Михайло-Коцюбинська, Ніжинська, Новобасанська, Носівська, Олишівська, Плисківська, Понорницька, Седнівська, Срібнянська, Чернігівська, Яблунівська ТГ
2.1.2.	Привести стратегічні та програмні документи у відповідність до законодавства про соціальні послуги	2024 рік	Батуринська, Бахмацька, Березнянська, Бобровицька, Вертіївська, Височанська, Гончарівська, Городнянська, Деснянська, Дмитрівська, Добрянська, Ічнянська, Киїнська, Киселівська, Кіптівська, Козелецька, Комарівська, Коропська, Куликівська, Ладанська, Линовицька, Лосинівська, Макіївська, Малодівицька, Мринська, Новгород-Сіверська, Новобасанська, Носівська, Олишівська, Парафіївська, Плисківська, Понорницька, Прилуцька, Семенівська, Сновська, Срібнянська, Сосницька, Талалаївська селищна, Талалаївська сільська, Тупичівська, Холминська, Яблунівська ТГ
2.1.3.	Розробити та затвердити місцеві програми / плани заходів забезпечення потреб населення у соціальних послугах	2024 рік	Бахмацька, Березнянська, Бобровицька, Варвинська, Вертіївська, Гончарівська, Городнянська, Деснянська, Киїнська, Кіптівська, Куликівська, Ладанська, Лосинівська, Макіївська, Малодівицька, Михайло-Коцюбинська, Мринська,

№	Назва напрям / Перелік заходів	Строк виконання	Виконавці
			Ніжинська, Новобасанська, Олишівська, Парафіївська, Плисківська, Понорницька, Прилуцька, Сновська, Сухополов'янська, Талалаївська селищна, Талалаївська сільська, Тупичівська, Холминська ТГ
2.1.4.	Запровадити у громадах систему планування та фінансування соціальних послуг на підставі визначення реальних потреб громади в соціальних послугах з урахуванням статі, віку, місця проживання вразливих категорій осіб / сімей, пріоритетних потреб цільових аудиторій	2024 рік	Органи місцевого самоврядування
2.1.5.	Завершити збирання, узагальнення та аналіз соціально-демографічних даних у територіальних громадах щодо кількості осіб / сімей, які належать до вразливих груп населення (відповідно до вимог наказу Міністерства соціальної політики від 19 квітня 2023 року № 130-Н «Про затвердження Порядку визначення потреб населення адміністративно-територіальної одиниці / територіальної громади у соціальних послугах»)	2024 рік	Органи місцевого самоврядування
2.1.6.	Забезпечити оновлення даних щодо соціально-демографічної ситуації в територіальній громаді й кількості осіб / сімей, які належать до вразливих груп населення за відповідною формою, рекомендованою Міністерством соціальної політики	Один раз на три роки у період від 1 січня до 15 червня	Органи місцевого самоврядування

№	Назва напрям / Перелік заходів	Строк виконання	Виконавці
<b>2.2. Удосконалення системи управління та адміністрування у сфері надання соціальних послуг на місцевому й регіональному рівнях</b>			
2.2.1.	Систему управління та адміністрування у сферах соціального захисту населення, забезпечення прав дітей і надання соціальних послуг ТГ Чернігівської області привести у відповідність до наказу Мінсоцполітики від 31 липня 2023 року № 263-Н «Про затвердження Методичних рекомендацій з розроблення положень про структурні підрозділи з питань соціального захисту населення місцевих державних адміністрацій та організації діяльності територіальної громади у сферах соціального захисту населення та захисту прав дітей»	2024 рік	Департамент соціального захисту населення Чернігівської обласної державної адміністрації  Головне управління Національної соціальної сервісної служби в Чернігівській області
2.2.2.	Створити у структурі виконавчого органу сільської / селищної / міської ради ТГ структурний підрозділ із питань соціального захисту населення	2024 рік	Ладанська, Малодівицька, Михайло-Коцюбинська, Новобасанська, Олишівська, Остерська, Холминська
2.2.3.	Розробити та затвердити план діяльності структурного підрозділу з питань соціального захисту населення	2024 рік	Бахмацька, Бобровицька, Борзнянська, Варвинська, Вертївська, Височанська, Гончарівська, Деснянська, Дмитрівська, Добрянська, Іванівська, Ічнянська, Київська, Киселівська, Козелецька, Комарівська, Коропська, Корюківська, Крутівська, Куликівська, Ладанська, Линовицька, Лосинівська, Любецька, Макіївська, Малодівицька, Менська, Михайло-Коцюбинська, Мринська, Ніжинська, Новгород-Сіверська, Новобасанська, Новобілоуська, Носівська, Олишівська, Парафіївська, Плисківська, Понорницька, Ріпкинська,

№	Назва напрям / Перелік заходів	Строк виконання	Виконавці
			Седнівська, Семенівська, Сновська, Сосницька, Сухополов'янська, Талалаївська селищна, Тупичівська, Холминська, Чернігівська, Яблунівська
2.2.4.	Структурним підрозділам із питань соціального захисту населення планувати соціальні послуги й видатки на їхнє надання, розробляти відповідні пропозиції до проектів місцевих програм соціального розвитку, проекту бюджету ТГ; здійснювати контроль, моніторинг, оцінку якості надання соціальних послуг	2024 рік	Органи місцевого самоврядування
2.2.5.	Ввести у штати структурних підрозділів із питань соціального захисту населення виконавчого органу сільських / селищних / міських рад ТГ посади соціального менеджера	2024 рік	Органи місцевого самоврядування
2.2.6.	Забезпечити у ТГ області ведення Реєстру отримувачів і надавачів соціальних послуг	2024 рік	Органи місцевого самоврядування
2.2.7.	Забезпечити проведення оцінки потреб населення ТГ Чернігівської області в соціальних послугах відповідно до наказу Міністерства соціальної політики України відповідно до наказу Мінсоцполітики від 19 квітня 2023 року № 130-Н «Про затвердження Порядку визначення потреб населення адміністративно-територіальної одиниці / територіальної громади у соціальних послугах», із широким залученням представників вразливих груп населення, громадських об'єднань, благодійних організацій для формування соціального бюджету та розвитку соціальної інфраструктури	Щорічно / раз на три роки	Департамент соціального захисту населення Чернігівської обласної державної адміністрації  Головне управління Національної соціальної сервісної служби в Чернігівській області області  Органи місцевого самоврядування

№	Назва напрям / Перелік заходів	Строк виконання	Виконавці
2.2.8.	Забезпечити надання адміністративної послуги «ухвалення рішення щодо надання соціальних послуг»	2024 рік	Бахмацька, Березнянська, Бобровицька, Борзнянська, Батуринська, Варвинська, Вертіївська, Височанська, Гончарівська, Городнянська, Деснянська, Дмитрівська, Добрянська, Іванівська, Кіптівська, Козелецька, Корюківська, Крутівська, Куликівська, Ладанська, Линовицька, Лосинівська, Любецька, Макіївська, Мринська, Ніжинська, Новгород-Сіверська, Новобасанська, Новобілоуська, Носівська, Олишівська, Остерська, Парафіївська, Плисківська, Понорницька, Прилуцька, Ріпкинська, Седнівська, Сосницька, Сухополов'янська, Срібнянська, Талалаївська сільська, Талалаївська селищна, Тупичівська, Холминська, Чернігівська, Яблунівська ТГ
2.2.9.	Затвердити Порядок визначення потреб громади в соціальних послугах	2024 рік	Прилуцька, Новобасанська, Остерська, Коропська, Чернігівська, Сновська, Понорницька, Срібнянська, Менська, Березнянська, Деснянська, Холминська, Носівська, Варвинська, Вертіївська, Киїнська, Куликівська, Лосинівська, Остерська, Талалаївська селищна, Седнівська, Малодівицька, Олишівська, Киселівська, Малодівицька, Ладанська, Срібнянська, Новгород-Сіверська



№	Назва напрям / Перелік заходів	Строк виконання	Виконавці
2.2.10.	Затвердити Порядок міжвідомчої взаємодії суб'єктів надання соціальних послуг у ТГ Чернігівської області	2024 рік	Бахмацька, Березнянська, Бобровицька, Борзнянська, Варвинська, Височанська, Гончарівська, Городнянська, Деснянська, Дмитрівська, Добрянська, Іванівська, Ічнянська, Київська, Киселівська, Комарівська, Коропська, Корюківська, Крутівська, Куликівська, Ладанська, Линовицька, Лосинівська, Любецька, Макіївська, Малодівицька, Менська, Мринська, Ніжинська, Новгород-Сіверська, Новобасанська, Новобілоуська, Носівська, Олишівська, Парафіївська, Плисківська, Понорницька, Ріпкинська, Седнівська, Сновська, Сосницька, Талалаївська сільська, Талалаївська селищна, Тупичівська, Чернігівська, Яблунівська
2.2.11.	Передбачити питання контролю за здійсненням структурними підрозділами соціального захисту населення громад моніторингу та оцінки якості соціальної роботи, соціальних послуг та проведення зовнішньої оцінки, а також проведення надавачами соціальних послуг внутрішньої оцінки якості соціальних послуг окремим питанням під час планування діяльності на наступний рік	Щорічно	Головне управління Національної соціальної сервісної служби в Чернігівській області
2.2.12	Надати методичну допомогу структурним підрозділам соціального захисту населення громад щодо проведення моніторингу надання соціальних послуг та проведення оцінки якості соціальних послуг	Постійно	Департамент соціального захисту населення Чернігівської обласної державної адміністрації

№	Назва напрям / Перелік заходів	Строк виконання	Виконавці
<b>2.3. Розвиток мережі надавачів соціальних послуг усіх форм власності та підпорядкування</b>			
2.3.1.	Активізувати роботу щодо використання механізмів аутсорсингу соціальних послуг, зокрема: соціального замовлення, державно-приватного партнерства, конкурсу соціальних проєктів тощо. Щорічно передбачати кошти на впровадження цих механізмів	2024 рік	Органи місцевого самоврядування
2.3.2.	Створити надавачів соціальних послуг — ЦНСП / ЦСС / ТЦСО	2024 рік	Деснянська, Киїнська, Киселівська, Новобілоуська, Олишівська, Седнівська, Дмитрівська, Козелецька, Крутівська, Талалаївська ТГ
2.3.3.	Реорганізувати ТЦСО у ЦНСП або створити додатково ЦСС для забезпечення надання сімейно орієнтованих послуг у громадах	2024 рік	Коропська, Малодівицька, Сновська ТГ
<b>2.4. Розвиток пріоритетних видів соціальних послуг для жителів регіону, зокрема комплексних спеціалізованих соціальних послуг (з урахуванням результатів визначення потреб)</b>			
2.4.1.	За результатами визначення потреб населення у соціальних послугах запланувати впровадження нових соціальних послуг	2024 рік	Березнянська, Батуринська, Остерська, Семенівська, Сновська, Дмитрівська, Козелецька, Ладанська, Линовицька, Лосинівська, Киїнська, Киселівська, Крутівська, Мринська, Макіївська, Новобілоуська, Новобасанська, Олишівська, Плисківська, Талалаївська, Парафіївська ТГ
2.4.2.	Як пріоритетний напрямок у громадах області визначити розвиток та впровадження сімейно орієнтованих соціальних послуг для сімей і дітей, насамперед: <ul style="list-style-type: none"> <li>• сімей, дітей з яких влаштовано в патронатні сім'ї;</li> </ul>	2024–2025 роки	Органи місцевого самоврядування Надавачі соціальних послуг Служби у справах дітей у громадах

№	Назва напрям / Перелік заходів	Строк виконання	Виконавці
	<ul style="list-style-type: none"> <li>• сімей із дітьми, в яких тривала хвороба батьків перешкоджає їм виконувати свої батьківські обов'язки;</li> <li>• сімей, в яких батьків поновлено в батьківських правах;</li> <li>• сімей, в яких дітей відібрано у батьків без позбавлення їх батьківських прав на підставі рішення суду.</li> </ul> <p>Сімей, діти з яких перебувають у закладах інституційного догляду та виховання дітей</p>		
<b>2.4.3.</b>	<p>Визначити незадоволений попит у громадах області на соціальні послуги, які не надаються в жодній із ТГ, зокрема послуг:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• підтриманого проживання осіб старшого віку й осіб з інвалідністю;</li> <li>• транзитного підтриманого проживання / учбової соціальної квартири;</li> <li>• нічного притулку;</li> <li>• короткотермінового проживання;</li> <li>• соціально-трудової адаптації;</li> <li>• паліативного догляду;</li> <li>• персонального асистента;</li> <li>• соціальної реабілітації осіб з інтелектуальними та психічними порушеннями;</li> <li>• соціально-психологічної реабілітації осіб із залежністю від наркотичних засобів чи психотропних речовин;</li> <li>• соціально-психологічної реабілітації осіб з ігровою залежністю;</li> <li>• тимчасового відпочинку для батьків або осіб, які їх замінюють, що здійснюють догляд за дітьми з інвалідністю;</li> </ul>	2024 рік	<p>Органи місцевого самоврядування</p> <p>Надавачі соціальних послуг у громадах</p>

№	Назва напрям / Перелік заходів	Строк виконання	Виконавці
	<ul style="list-style-type: none"> <li>тимчасового відпочинку для осіб, які здійснюють догляд за особами з інвалідністю, особами, які мають невиліковні хвороби, хвороби, що потребують тривалого лікування</li> </ul>		
2.4.4.	<p>Забезпечити надання жителям територіальних громад соціальних послуг із соціальної підтримки, соціального обслуговування, спрямованих на подолання особою / сім'єю складних життєвих обставин або мінімізацію негативних наслідків складних життєвих обставин особи / сім'ї, підтримку їхньої життєдіяльності, соціального статусу та залучення в життя громади зокрема:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>денного догляду;</li> <li>денного догляду дітей з інвалідністю;</li> <li>підтриманого проживання бездомних осіб, нічного притулку;</li> <li>супроводу під час інклюзивного навчання;</li> <li>соціального супроводу під час працевлаштування та на робочому місці;</li> <li>фізичного супроводу осіб з інвалідністю, які мають порушення опорно-рухового апарату та пересуваються на кріслах колісних, з інтелектуальним, сенсорними, фізичними, моторними, психічними та поведінковими порушеннями;</li> <li>переклад жестовою мовою;</li> <li>догляд і виховання дітей в умовах, наближених до сімейних;</li> <li>транспортні послуги</li> </ul>	2024 рік	<p>Органи місцевого самоврядування</p> <p>Надавачі соціальних послуг у громадах області</p> <p>Служби у справах дітей у громадах</p>

№	Назва напрям / Перелік заходів	Строк виконання	Виконавці
2.4.5.	Для зменшення рівня інституційного догляду осіб старшого віку, осіб / дітей з інвалідністю на регіональному рівні впровадити послуги стаціонарного догляду, підтриманого проживання, сімейних форм у громадах області, насамперед через механізми територіального співробітництва громад	2024–2025 роки	Органи місцевого самоврядування Надавачі соціальних послуг у громадах
2.4.6.	У громадах запровадити послуги для осіб із числа учасників антитерористичної операції та осіб, які брали участь у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з повномасштабною війною Російської Федерації проти України відповідно до їхніх потреб, зокрема послуг соціально-психологічної реабілітації	2024–2025 роки	Органи місцевого самоврядування
<b>2.5. Кадрове забезпечення системи надання соціальних послуг</b>			
2.5.1.	Ввести посади фахівців із соціальної роботи, зокрема на віддалені робочі місця	2024 рік	Яблунівська, Семенівська, Мринська, Малодівицька, Лосинівська, Крутівська ТГ
2.5.2.	Вжити заходів щодо введення додаткових посад ФСР у штат комунальних надавачів соціальних послуг відповідно до нормативів, рекомендованих пунктом 4.10 Методичних рекомендацій щодо організації та забезпечення діяльності територіальної громади у сферах соціального захисту населення та захисту прав дітей, затверджених наказом Мінсоцполітики від 31 липня 2023 року № 263-Н	2024–2026 роки	Органи місцевого самоврядування області
2.5.3.	Забезпечити введення додаткових посад психологів, соціальних працівників, соціальних робітників, медичного та іншого персоналу	2024–2026 роки	Органи місцевого самоврядування області

№	Назва напрям / Перелік заходів	Строк виконання	Виконавці
	у кількості, достатній для задоволення потреб населення територіальних громад у соціальних послугах (враховуючи нормативи, визначені державними стандартами соціальних послуг)		
<b>2.6. Підвищення кваліфікації працівників, які надають соціальні послуги</b>			
<b>2.6.1.</b>	Продовжити практику методичного супроводу місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, надавачів соціальних послуг усіх форм власності щодо організації в територіальних громадах системної соціальної роботи та організації надання доступних і ефективних соціальних послуг	Щорічно	Чернігівський обласний центр соціальних служб
<b>2.6.2.</b>	Забезпечити подальшу організацію та систематичне проведення навчальних заходів для підвищення кваліфікації / професійних компетентностей фахівців із соціальної роботи, психологів, інших працівників — надавачів соціальних послуг	Постійно	Чернігівський обласний центр соціальних служб
<b>2.6.3.</b>	Активізувати роботу щодо проведення навчальних заходів для працівників структурних підрозділів із питань соціального захисту населення, служб у справах дітей	2024 рік	Чернігівський обласний центр соціальних служб
<b>2.6.4.</b>	Запровадити проведення навчальних заходів для представників недержавних надавачів соціальних послуг	2024 рік	Чернігівський обласний центр соціальних служб
<b>2.6.5.</b>	Вжити заходів щодо зміцнення кадрового потенціалу обласного центру соціальних служб шляхом посад методистів, психологів, соціолога та соціальних менеджерів	2024 рік	Департамент соціального захисту населення Чернігівської обласної державної адміністрації, Чернігівський обласний центр соціальних служб

№	Назва напрям / Перелік заходів	Строк виконання	Виконавці
<b>2.7. Посилення комунікації з жителями територіальних громад для підвищення їхньої обізнаності щодо соціальних послуг, їхнього змісту, порядку й умов надання</b>			
2.7.1.	Наповнити офіційний сайт Чернігівської ОДА й сайти органів місцевого самоврядування рад новим змістом про наявні соціальні послуги для вразливих категорій жителів регіону для інформування про соціальні послуги й умови їх отримання	2024 рік	Департамент із питань соціального захисту населення Чернігівської ОДА  Органи місцевого самоврядування
2.7.2.	Забезпечити виконання повноважень щодо здійснення моніторингу надання соціальних послуг і проведення зовнішньої оцінки якості надання соціальних послуг	2024 рік	Органи місцевого самоврядування
2.7.3.	Надати методичну допомогу структурним підрозділам соціального захисту населення ТГ щодо проведення моніторингу надання соціальних послуг та проведення оцінки якості соціальних послуг	Постійно	Департамент з питань соціального захисту населення Чернігівської ОДА
2.7.4.	Забезпечити розміщення на сайті ТГ звітів щодо проведеного моніторингу та оцінки якості соціальних послуг	2024 рік	Органи місцевого самоврядування
2.7.5.	Забезпечити оприлюднення звіту структурного підрозділу соціального захисту населення про проведену роботу на сайтах сільських, селищних, міських рад для оприлюднення результатів визначення потреб населення громади у соціальних послугах	2024 рік	Органи місцевого самоврядування

№	Назва напрям / Перелік заходів	Строк виконання	Виконавці
<b>2.8. Цифровізація процесу визначення потреб населення в соціальних послугах і надання соціальних послуг, зокрема шляхом запровадження й використання Реєстру надавачів та отримувачів соціальних послуг на місцевому, регіональному й національному рівнях</b>			
2.8.1.	Завершити автоматизацію процесів оброблення й передавання документів заявників із питань соціального захисту населення від віддалених старостинських округів	2024–2025 роки	Органи місцевого самоврядування
2.8.2.	Здійснити роботу щодо ведення Реєстру надавачів та отримувачів соціальних послуг	2024 рік	Органи місцевого самоврядування
<b>2.9. Матеріально-технічне забезпечення комунальних надавачів соціальних послуг</b>			
2.9.1.	Удосконалити матеріально-технічну базу комунальних надавачів соціальних послуг	2024 рік	Органи місцевого самоврядування
2.9.2.	Вжити заходів щодо приведення приміщень комунальних надавачів соціальних послуг у відповідність до вимог ДБН В.2.2-40:2018 «Будинки і споруди. Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення»	2024 рік	Березнянська, Варвинська, Коропська, Корюківська, Парафіївська, Батуринська, Бобровицька, Височанська, Дмитрівська, Добрянська, Ічнянська, Куликівська, Лосинівська, Малодівицька, Менська, Ніжинська, Понорницька, Прилуцька, Сухополов'янська ТГ
2.9.3.	Вжити заходів щодо забезпечення комунальних надавачів соціальних послуг спеціально облаштованим транспортом для перевезення осіб з інвалідністю й інших маломобільних груп населення	2024–2025 роки	Органи місцевого самоврядування
2.9.4.	Здійснити аналіз підходів до фінансування системи надання соціальних послуг, зокрема впровадження фінансування соціальних послуг відповідно до визначених потреб жителів територіальних громад, а не утримання надавачів соціальних послуг (зазвичай за залишком)	2024 рік	Органи місцевого самоврядування





